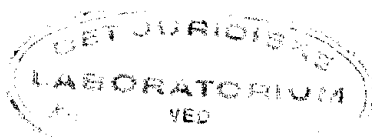

HÅNDVÆRKET OG DEN MINDRE INDUSTRI

BETÆNKNING

*Afgivet af den af Handelsministeriet
nedsatte kommission
til undersøgelse af håndværkets og den mindre industris forhold*

BIND II: BILAG OG TABELLER

BETÆNKNING NR. 533

1969

Statens trykningskontor
Ha 00-325-bet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

<u>Bilagsafsnit</u>	Side
Bilag 1. Udenlandske undersøgelser	7
Bilag 2. Erhvervstællingerne 1948 og 1958	17
Bilag 3. Prognose over efterspørgslen	19
Bilag 4. Finansieringsforholdene for håndværks- og mindre industrivirksomheder i en række europæiske lande	33
Bilag 5. Analyse af regnskabsmateriale for Hovedorgani- sationen af Mesterforeninger i Byggefagene i Danmark	41
Bilag 6. Skrivelse fra kommissionen til handelsministeriet af 18. februar 1965	55
Bilag 7. Afsnit vedrørende løbende statistik om håndværk og mindre industri m.v., udarbejdet af kommis- sionen i februar 1965	57
Bilag 8. Skrivelse fra handelsministeriet til økonomimini- steriet af 11. marts 1965	67
Bilag 9. Organisationsstrukturen inden for håndværk og industri	69
Fortegnelse over oversigter til bilag nr. 9	71
<u>Tabelafsnit</u>	
Tabelfortegnelse til Kapitel II	99
Fortegnelse over brancher medtaget i tabellerne til Kapitel II fordelt på 5 hovedgrupper	101
Tabeller til Kapitel II, numrene 1-28	107
Tabelfortegnelse til Kapitel III	143
Tabeller til Kapitel III, numrene 29-33	145

BILAGSAFSNIT

UDENLANDSKE UNDERSØGELSER m. v.

I en række vesteuropæiske lande, herunder fællesmarkedslandene under ét, er der i de senere år foretaget en række undersøgelser, dels af udviklingen for håndværket og den mindre industri betragtet som erhvervsgruppe, dels af forskellige forhold inden for de enkelte virksomheder i denne erhvervsgruppe. I tilknytning til disse undersøgelser og selvstændigt i særlige betænkninger er der desuden fremkommet en række overvejelser og forslag med sigte på fremme af effektiviteten inden for denne erhvervsgruppes virksomheder.

Da gennemlæsningen af disse undersøgelser viser mange sammenfaldende træk fra land til land, og da det forekommer værdifuldt at konstatere, i hvilket omfang de i nærværende betænkning fundne tendenser er af almen karakter for håndværk og mindre industri, refereres nogle af de udenlandske undersøgelser i dette bilag. Herunder nævnes også nogle af de i de udenlandske undersøgelser og betænkninger fremsatte overvejelser og forslag, som kan være af interesse for danske forhold. Herudover har man i tilknytning til kommissionens egne overvejelser og forslag i betænkningens enkelte kapitler refereret til lignende forslag eller foranstaltninger i andre lande.

a. Fællesmarkedslandene under ét

Untersuchung über die Lage der industriellen Klein- und Mittelbetriebe in den EWG-Ländern, Kollektion Studien, Reihe Wettbewerb nr. 4, Brüssel 1966.

Denne undersøgelse illustrerer klart de vanskeligheder, som også Håndværkskommissionen har stået over for med hensyn til at fastlægge et kriterium for afgrænsningen mellem den mindre, middelstore og store industri.

I enkelte af fællesmarkedslandene er en håndværksbedrift defineret i lovgivningen. Det gælder således i Vesttyskland, Frankrig og Italien. Definitionen er imidlertid forskellig fra land til land og løser derfor ikke problemet om at foretage en ensartet afgrænsning mellem henholdsvis håndværksbedrifter og mindre og middelstore industribedrifter. I nogle af landene har man i forbindelse med afgørelsen af, hvem visse foranstaltninger henvender sig til, måttet definere, hvad der forstås ved en mindre virksomhed. Men også her varierer størrelsesgrupperingen både fra land til land og inden for det enkelte land i tid. Således henførte man f. eks. i Holland til gruppen mindre virksomheder indtil 1954 virksomheder med indtil 10 beskæftigede, men fra 1959 virksomheder med indtil 25 beskæftigede til Rijksmiddenstandsvoorlichtingsdienst's område, hvorunder dog også hører handelsvirksomheder.

I forbindelse med undersøgelsen, der som grundlag for inddelingen anvender antal beskæftigede, har man imidlertid på forskellig måde søgt at over-

vinde sammenligningsvanskelighederne ved at tilvejebringe en definition for mindre, middelstore og store virksomheder. Hertil har man bl. a. benyttet det såkaldte Kriterium des Drittels und der Hälfte der kumulierten Beschäftigung. Efter dette defineres som mindre virksomheder (Kleinbetrieb) alle de virksomheder, der beskæftiger den første trediedel af alle de i en bestemt branche beskæftigede, som middelstore virksomheder (Mittelbetriebe) ¹⁾ alle de virksomheder, der beskæftiger den første halvdel af alle beskæftigede i branchen, som store virksomheder (Grossbetriebe) de virksomheder, der beskæftiger den sidste halvdel. På denne måde er der tilvejebragt et grundlag for sammenligning mellem virksomhedernes størrelsesfordeling i de forskellige lande, som det f. eks. fremgår af nedenstående tal for antal beskæftigede i små, mellemstore og store bedrifter inden for træmøbelindustrien i

	<u>Belgien</u>	<u>Tyskland</u> (incl. kunstsnedkeri)
Kleinbetrieb	0-20	0-60
Mittelbetrieb	21-41	61-105
Grossbetrieb	+41	+105

Tallene viser, at Belgiens træmøbelindustri er langt mere præget af smådrift end Tysklands.

Ud fra sådanne sammenligninger mener man i rapporten at kunne konkludere, at forholdene for bedrifter med mindre end 25-50 eller endog i visse tilfælde 75 beskæftigede ofte er kritiske. Materialet indikerer endvidere, at der i fællesmarkedslandene er en tendens til, at antallet af de mindste virksomheder, d. v. s. virksomheder med under 5 evt. 10-20 og i visse tilfælde op til 50 ansatte, har været nedadgående.

b. Frankrig

I Frankrig er der med henblik på gennemførelsen af den 5. udviklingsplan, som omfatter årene 1966-1970, gennemført en undersøgelse, der er offentliggjort som Rapport General de la Commission du Secteur des Metiers et de l'Artisanat.

Håndværksvirksomheder er i overensstemmelse med fransk lovgivning defineret som virksomheder med som hovedregel ikke over 5, i undtagelsestilfælde 10 ansatte.

Som tilfældet er i de fleste lande, viser det sig, at der heller ikke i Frankrig foreligger en tilfredsstillende officiel statistik for virksomheder af denne størrelsesorden. Den franske undersøgelse har derfor måttet benytte forskellige kilder: folketællingerne, oplysninger fra skattevæsenet og fra de myndigheder, hvor franske håndværksvirksomheder skal registreres. Ingen

¹⁾ Det er efter definitionen uklart, om Mittelbetriebe kun omfatter de virksomheder, der beskæftiger mellem den første trediedel og den første halvdel, d. v. s. en sjattedel af alle de i branchen beskæftigede, eller hele første halvdel.

af disse kilder anses dog for at være helt tilfredsstillende, og i rapporten henvises til, at statistikken ventes ændret og forbedret.

Trods det utilstrækkelige statistiske grundlag mener rapporten alt i alt at kunne fastslå, at antallet af virksomheder med under 5 ansatte som hovedregel er gået ned. Denne hovedtendens dækker dog over store forskelle imellem de forskellige brancher.

Således er i denne størrelsesgruppe antallet af bagerier, konditorier, slagtere og charcuterier samt frisører i henholdsvis 1954, 1958 og 1962 praktisk talt uændret. Antallet af sådanne småvirksomheder i andre håndværksgrupper, f. eks. skrædderier, skomagerværksteder, træbearbejdningsvirksomheder og smede- og maskinværksteder på landet har derimod været nedadgående, medens antallet af byggevirksomheder og automobilreparationsværksteder med mindre end 5 ansatte er steget.

c. Sverige

Fra Sverige foreligger der fra de senere år nogle undersøgelser, der belyser forholdene i håndværk og mindre industri samt bistanden over for håndværk og industri.

1) Den første undersøgelse vedrører Företagereföreningarnes framtida organisation och verksamhet, Statens offentliga Utredningar 1967: 40.

Företagereföreningarna er fritstående foreninger, som findes i samtlige len i Sverige. Deres aktivitet omfatter foruden kreditgivning og kreditformidling en vis rådgivningsvirksomhed, hvortil kommer egnsudviklingsopgaver. Foreningernes aktivitet finansieres dels ved egne indtægter i form af betaling for konsulentvirksomhed, renteindkomster m. v., dels ved offentlige midler, idet statens støtte til håndværk og småindustri i stor udstrækning formidles gennem företagereföreningarna.

Selv om undersøgelsen kun i meget begrænset omfang beskæftiger sig med håndværkets og den mindre industris strukturelle udvikling, rummer den dog visse oplysninger om antallet af industri- og håndværksvirksomheder i årene 1951 og 1962. Da talmaterialet også her er spinkelt og forskelligt opgjort i de to år, har man i undersøgelsen som hovedregel begrænset sig til om-trentlige totalopgørelser af antallet af håndværks- og industrivirksomheder. Ifølge disse opgørelser regnes der med en nettonedgang i antallet af håndværks- og industrivirksomheder i den anførte periode på 2. 600. Oplysningerne tyder på, at nedgangen i antallet af enkeltmandsvirksomheder har været endnu større, idet der har været en vis tilgang af håndværksvirksomheder med ansatte personer.

Da materialet som anført er ufuldstændigt, kan der kun peges på tendenser for så vidt angår de enkelte brancher. Det kan således nævnes, at antallet af bilreparationsværksteder er øget væsentligt. Det samme gælder frisører, hovedsagelig damefrisører. Desuden viser bygningshåndværksbrancherne en lille forøgelse i antallet af virksomheder, hvilket dog dækker over, at antallet af enkeltmandsvirksomheder inden for dette område i den pågældende periode samtidigt er halveret. Antallet af skomagere, skræddere og syersker er halveret, og der har været en vis nedgang i antallet af bagerier og konditorier.

Oplysningerne om udviklingen inden for industrien forstået som virksomheder med 4 ansatte og derover kan føres noget videre. Inddeler man dette område i mindre industrivirksomheder omfattende virksomheder med 4 - 50 arbejdere og middelstore virksomheder med 51 - 500 arbejdere, kan der til belysning af udviklingen inden for det førstnævnte område anføres følgende tabel over ændringerne i tiden 1954 - 1964:

Andel mindre arbejdsstællen i branchen 1964 %	Industribranch	Procentuelle forandringer inom storleksgruppen (efter antalet arbetare)			Procentuell nettoförändring av antalet arbetsställen inom branchen
		4-10	11-50	51 och därover	
87	Gruv och sten	+ 7	÷ 25	÷ 14	÷ 8
90	Livsmedel	÷ 30	+ 6	+ 9	÷ 17
88	Dryckesvarer	+ 1	÷ 40	+ 11	÷ 11
74	Textil	÷ 9	÷ 13	÷ 10	÷ 11
81	Läder och gummi	÷ 29	÷ 20	÷ 3	÷ 3
91	Trä	÷ 24	÷ 4	+ 23	÷ 13
43	Papper och massa	÷ 14	÷ 16	+ 5	÷ 5
87	Grafisk	+ 34	+÷ 0	+ 15	+ 15
81	Kemisk o. kem. tekn.	+ 1	+ 36	+ 42	+ 20
84	Jord- og stenförädling	÷ 14	+ 12	+ 14	+÷ 0
84	Metall och verkstad	÷ 5	+ 26	+ 35	+ 12
84	Hela industrin	÷ 12	+ 6	+ 15	÷ 1,5

I hele perioden 1954 - 1964 mindskedes antallet af virksomheder ("industriarbejdsstællen") inden for hele denne gruppe med 200 eller ca. 1,5 pct.

Som det fremgår af tabellen, har der især været nedgang i antallet af virksomheder inden for brancheområderne: levnedsmiddel, drikkevarer samt tekstil og træ. Betragtes brancherne under ét, vil det ses, at der kun er nettotilbagegang i antallet af de mindste virksomheder. Denne tilbagegang blandt de mindste virksomheder findes i næsten alle brancher med den grafiske som en markant undtagelse. I den kemiske og den grafiske branche samt i metal- og maskinværkstedbranchen er antallet af virksomheder steget.

Igen med grafisk industri som en undtagelse er fremgangen størst blandt disse branchers noget større virksomheder.

Blandt de til undersøgelsen knyttede synspunkter og forslag med hensyn til foretagereforeningernes fremtidige organisation og virksomhed har navnlig følgende interesse også fra en dansk synsvinkel. Det fremgår således, at kun en forholdsvis begrænset del af de mindre virksomheder hidtil synes at have udnyttet de tilgængelige muligheder for rådgivning.

Samtidig fremhæves det, at de mindre virksomheders behov for at udnytte deres ressourcer optimalt bør lede til en øget efterspørgsel efter speciali-

seret rådgivnings- og kursusvirksomhed som følge af de stigende krav til videreuddannelse og udnyttelse af specialiste-kspertise. Blandt mulighederne for at opnå en bedre udnyttelse af informationstilbudene peges der på betydningen af en koordinering af den rådgivnings- og kursusvirksomhed, som de forskellige institutioner og organisationer yder, og på behovet for en regelmæssig erfaringsudveksling dem imellem. I spørgsmålet om finansieringen af rådgivnings- og informationsvirksomhed taget i vid forstand anbefales det, at staten fortsat yder støtte til forsøgsvirksomhed, teknisk information og videreuddannelse, som den drives f. eks. af Statens Institut för Hantverk och Industri, jfr. i øvrigt nedenfor under 3). Derimod går man i princippet ind for, at företagereforeningarnes rådgivningsvirksomhed bør selvfinansieres ved, at virksomhederne betaler den fulde omkostning. Et mindretal finder dog ikke dette ønskeligt, idet det ikke tør gå ud fra, at progressive virksomhedsledere i de mindre virksomheder af sig selv indser værdien af at søge eksperthjælp udefra mod betaling.

Vedrørende företagereforeningarnes långivning og lånformidling er man i redegørelsen inde på at tillægge de formelle sikkerhedskrav mindre vægt og i stedet lade den "företagsekonomska prövningen" være den afgørende faktor. Udredningen går i øvrigt ind for, at udlånsrenten bør svare til markedsrenten.

2) En anden svensk undersøgelse er offentliggjort i 1968 under titlen Små Industri och Familje Företagare, Rapport över en undersökning om familjeföretagare inom mindre och medelstor industri. Den er foretaget af aut. revisor Sven-Erik Johansson og sekretær Bo Sillén, Sveriges Industriförbund, for Sparbankernas Forskningsstiftelse.

Undersøgelsen er gennemført som en enquête blandt 324 ud fra forskellige kriterier udvalgte familieføretagender og suppleret med yderligere indhentede oplysninger. De udvalgte virksomheder er alle aktieselskaber med 5-500 ansatte, dog således, at tyngdepunktet har ligget ved virksomheder med 51-200 ansatte. Dermed dækker undersøgelsen, som det siges, kategorierne "større småindustri" og "mindre middelstor industri". Undersøgelsen omfatter følgende 5 hovedbrancheområder: tekstil-, træ-, grafisk-, værksteds- og kemisk industri, idet man dog herfra har bortsorteret visse grupper af foretagender og brancher, der opfattes som håndværk og service.

Nedenstående oversigt viser de 324 virksomheders fordeling på brancher og størrelsesgrupper:

Antal anställda	5-20	21-50	51-200	201-500	Totalt
Bransch:					
Textil	9	4	37	12	62
Trä	14	10	21	3	48
Grafisk	18	9	15	6	48
Kemisk	9	5	8	5	27
Verkstad	32	17	64	26	139
Totalt	82	45	145	52	324

De i alt 170 virksomheder, hvis besvarelser fuldt ud kunne indgå i bearbejdningen af materialet, fordeler sig med 29 på tekstil-, 36 på træ-, 26 på grafisk-, 5 på kemisk- og 74 på virksomhedsindustrien. På størrelsesgrupper fordeler de sig således:

Antal ansatte:				
5-20	21-50	51-200	201-500	I alt
48	25	82	15	170

Undersøgelsen giver ikke noget billede af den hidtidige udvikling i størrelsesfordelingen. Derimod søger den at vurdere virksomhedernes økonomiske fremtidsudsigter og fremhæver herunder, at en betydelig del af de mindre og middelstore familieforetagender inden for industrien er dårligt rustet med henblik på fremtiden.

Herudover beskæftiger undersøgelsen sig indgående med virksomhedernes organisation og planlægning.

I den forbindelse blev der stillet følgende spørgsmål til virksomhederne:

Spørgsmål vedrørende organisation og planlægning	Ja	Nej
Foretager virksomheden budgettering?	43	57
Foretager virksomheden langtidsplanlægning?	44	56
Har virksomhedsledelsen adgang til resultatrapporter hver måned?	75	25
Findes skriftlig organisationsplan?	28	72
Har virksomheden i de 3 sidste år benyttet sig af konsulentbistand?	42	58
Foretager virksomheden en forsikringskontrol hvert år?	83	17

Kun 21 pct. af virksomhederne besvarede samtlige 5 spørgsmål bekræftende og kun 55 pct. kunne svare ja på 3 af spørgsmålene.

Eftersom svarene dækker en tidsperiode på 3 år, anser rapportens forfattere resultatet for meget tilfredsstillende, idet de finder, at mindst 3 af spørgsmålene må besvares bekræftende, for at et foretagende kan anses for tilfredsstillende ledet.

De ringeste resultater fremkom fra den grafiske branche, formentlig fordi denne branche har relativt flest små foretagender med i undersøgelsen. Til yderligere illustration af forholdet mellem en virksomheds størrelse og kvaliteten af virksomhedens administrative organisation viser rapporten følgende om, hvor mange procent af virksomhederne i de forskellige størrelsesgrupper, som kunne svare ja på henholdsvis 5 og 3 af ovennævnte spørgsmål:

Virksomheder med	5-20 ansatte	21-50 ans.	51-200 ans.	201-500 ans.
Mindst 5 spørgsmål med ja-svar	4 pct.	13 pct.	28 pct.	50 pct.
Mindst 3 spørgsmål med ja-svar	27 pct.	23 pct.	78 pct.	100 pct.

De forskellige størrelsesgruppers benyttelse af specielt budgettering og deres benyttelse af konsulentbistand fremgår af følgende tal:

Virksomheder med	5-20	21-50	51-200	201-500
	ansatte	ans.	ans.	ans.
Budgettering	15 pct.	18 pct.	56 pct.	56 pct.
Benyttelse af konsulentbistand	19 pct.	27 pct.	55 pct.	75 pct.

Undersøgelsen bekræfter således bl. a. også håndværkskommissionens spørgeskemaundersøgelse, som viser, at mindre virksomheder kun i begrænset omfang anvender konsulenter i forbindelse med teknisk og administrativ rationalisering.

Nedenstående tal viser de - som det ses meget små - procentdele af virksomhederne, der samarbejdede med andre virksomheder:

Textil	7
Trå	11
Grafisk	8
Verkstad	14
<u>Totalt</u>	<u>11</u>

Rapporten oplyser i tilknytning hertil, at samarbejdet som oftest vedrører opkøb af andre virksomheder eller dele af virksomheder, medens samarbejdsaftaler mellem selvstændige virksomheder med henblik på produktion, markedsføring, administration m. v. kun finder sted i undtagelsestilfælde.

I tilknytning til undersøgelsen stiller rapporten forskellige forslag om foranstaltninger til afhjælpning af mindre og middelstore virksomheders vanskeligheder. Nogle af disse forslag omhandler kreditspørgsmål og er omtalt i Kapitel VIII.

Derudover kan nævnes, at rapporten fremhæver, at der synes at være en "organisationssplitring", ligesom den konstaterer en prestige-kamp mellem de forskellige organisationer. Efter rapportens opfattelse må dette modvirkes ved en langsigtet udvikling mod større organisationer med større ressourcer og dermed bedre muligheder for at kortlægge de enkelte branchevirksomheders problemer samt gennemføre formålstjenlig bistand.

Rapporten efterlyser desuden en konsulentbistand særligt sigtende på mindre og middelstore industrivirksomheder og mener, at der her må være et tillokkende marked for konsulentvirksomheder.

Vedrørende statens bistand anføres bl. a., at "Staten har byggt upp särskilda serviceinstitutioner för de mindre företagen - men det är mycket möjligt att bättre resultat skulle ha nåtts genom att motsvarande resurser satsats på att skapa bättre kontakter mellan småföretagen och banker, konsulter, utbildningsinstitutioner m. fl. ".

Som et særligt moment fremhæves endelig betydningen af en forbedret statistik over næringslivet.

3) Endelig behandles i en tredje svensk betænkning Aktiv företagsutveckling (stencil Fi 1968:9) de fremtidige forhold for Statens Institut för Hantverk och Industri.

Dette institut med sine forskellige filialer svarer stort set til de teknologiske institutter i Danmark.

Til forståelse af det følgende skal kort anføres, at betænkningen foreslår et udvidet samarbejde mellem instituttet og de foran omtalte företagereföreningar, hvorved instituttet i en vis udstrækning vil forvandles til en central serviceinstitution for företagereföreningerne. Samtidig foreslås, at Småindustrins Eksportbyrå overføres til instituttet, og at Småindustrins Eksportråd tilknyttedes instituttet som et særskilt rådgivende organ.

Betænkningens hovedsynspunkt er, at den hurtige tekniske udvikling og den gradvist skærpede konkurrence inden for og uden for landet stiller store krav til virksomhederne. En virksomheds konkurrenceevne og fortsatte beståen betinges derfor af, at produktion, markedsføring og administration til stadighed afpasses efter ændringerne i vilkår og muligheder.

Betænkningen afstår fra at definere begrebet mindre virksomheder, men beskæftiger sig ret indgående med de mindre virksomheders særlige problemer. Herunder anføres deres begrænsede adgang til specialistpersonale og deres begrænsede udnyttelse af udenforstående sagkundskab. Heri ligger en væsentlig hindring for, at mindre virksomheder får og udnytter information om tekniske, økonomiske og markeds-mæssige forhold. Sammenfattende finder betænkningen, at den stedfindende udvikling i mange henseender vil skabe øgede vanskeligheder for mange mindre virksomheder. På den anden side fører udviklingen også nye muligheder med sig for de mindre virksomheder, hvorfor rådgivningsorganerne i særlig grad må have opmærksomheden henvendt på de ekspansive virksomheders situation.

Betænkningen nævner en række opgaver for instituttet. Blandt disse er bistand ved kreditbedømmelse, som i nutiden forudsætter analyser af en virksomheds samlede tekniske, økonomiske og markeds-mæssige situation og fremtidsudsigter. Instituttets opgave vil her være at bistå företagereföreningerne med kreditvurdering i forbindelse med håndværkets og den mindre industris låntagning.

Under omtalen af instituttets opgaver på informationsområdet anbefales det, at instituttet aktiviserer sin informationstjeneste over for de mindre virksomheder ved en udvidet bibliotekstjeneste tilknyttet instituttet. Desuden forudsættes det, at relevante forsknings-, udviklings- og undersøgelsesresultater fra faglitteraturen omformes og udsendes i let tilgængelig form. Betydningen heraf understreges med referat af en undersøgelse, som viste, at virksomheder, hvis ledere havde højere uddannelse, udnytter tilgængelig information, kurser m.v. i tre gange så stort et omfang som virksomheder, hvis leders uddannelse ikke når højere end grundskoleniveauets.

Et tredje opgavefelt ligger ifølge betænkningen på markedsføringen områder, hvor mange mindre virksomheder synes at have særlige vanskeligheder. Disse vanskeligheder skyldes dels manglende kendskab til markedsføringen metoder, dels utilstrækkelige ressourcer til at oprette en formålstjenlig salgsorganisation. Med henblik på en mere effektiv bistand på dette område fore-

slås som anført, at Småindustrins Eksportbyrå overføres til instituttet. Blandt instituttets opgaver nævnes endvidere en systematisk udredningsvirksomhed om forskellige industri- og håndværksbrancher med henblik på strukturforholdene, tekniske, økonomiske eller markeds-mæssige særproblemer, aktuelle udviklingstendenser m.v.

I betænkningen tages ikke fuldt ud stilling til, hvorledes alle instituttets forskellige aktiviteter tænkes finansieret. Det forudsættes, at omkostningerne ved grundlæggende undersøgelses- og forskningsvirksomhed som hovedregel finansieres af staten. Det samme gælder den egentlige kreditprøvning. Informations- og uddannelsesvirksomheden forudses delvis finansieret af statsmidler delvis ved afgifter. Markedsføringsbistand forudsættes også finansieret dels statsligt, dels ved afgifter, idet bistand til den enkelte virksomhed tænkes som hovedregel at ske mod betaling, medens markedsundersøgelser omfattende en hel branche forudsættes at skulle stilles gratis til rådighed for vedkommende branche.

d) Holland

I Holland blev i 1964 nedsat en kommission til undersøgelse af forholdene i små og middelstore virksomheder inden for handel, håndværk, industri og servicefag. Kommissionen afgav i 1965 en betænkning, der efter en analyse af disse virksomheders indkomst anslog, at ca. 30 pct. havde en indtægt, som lå under, hvad der måtte anses for rimeligt for en selvstændig virksomhedsindehaver, og under den standardindtægt, man regnede med for ansatte over 25 år, gennemsnitlig fls. 9.100 pr. år (knap 19.000 kr.).

I konsekvens heraf foreslog betænkningen, at der med statsstøtte skulle gennemføres en række særlige foranstaltninger til fremme af disse mindre virksomheders udvikling. Disse foranstaltninger skulle omfatte informations- og rådgivningsvirksomhed jævnsides med den virksomhed, der allerede blev ydet af staten. Hertil kom som noget bemærkelsesværdigt et forslag om støtte til frivilligt ophør af urentable virksomheder. Ideen var hentet fra landbrugslovgivningen, idet der i den hollandske lovgivning pr. 1. maj 1964 var gennemført bestemmelser om støtte efter nærmere fastsatte retningslinier til ophør af landbrugsvirksomheder, hvis indtjeningsevne var utilfredsstillende. Motiveringen for kommissionens forslag om, at der tilsvarende kunne ydes støtte til nedlægning af mindre virksomheder i byerhvervene var, at det såvel for strukturen i de pågældende erhverv som for økonomien i sin helhed ville være en fordel, om urentable virksomheder bringes til ophør.

I september 1966 blev der ved offentlige midler etableret et særligt fond med henblik på realiseringen af betænkningens forslag om såvel effektivitetsfremmende foranstaltninger som økonomisk støtte til nedlægning af virksomheder. Administrationen er henlagt til en særlig komite, bestående af repræsentanter for regeringen, erhvervslivet og de ansattes organisationer. Denne komite har yderligere oprettet 14 regionale komiteer. Arbejdet med indhentning af data m.v. til nærmere belysning af ansøgningerne varetages af organisationer, der i forvejen beskæftiger sig med kreditgivning m.v. Støtten til udvikling og effektivisering af virksomheder, der hovedsagelig har bestået i kreditydelser og oplysningsvirksomhed, har kun udgjort en meget ringe del af denne fonds særlige program.

Ved lovens gennemførelse skønnede man, at adgangen til at få saneringsstøtte til at ophøre med en virksomhed - som kun skulle gælde til 1. maj 1972 - ville kunne tilkomme omkring 70.000 virksomheder. Det kan dog allerede nu (marts 1969) ses, at loven ikke tilnærmelsesvis vil blive udnyttet i dette omfang.

Et betydeligt antal ansøgninger er enten trukket tilbage eller afslået, fordi betingelserne ikke fuldt ud har været opfyldt. Det påregnes herefter, at der inden projektets udløb i alt vil blive ydet støtte i omkring 12.000 tilfælde, og at de samlede udgifter herved vil andrage i alt 350-400 mill. fl. eller over 7-800 mill. kr. Støtten består dels af et beskedent engangsbeløb, dels i en pensionsydelse, der aftrappes under hensyntagen til alderspensionen.

Af de hidtil indgivne ansøgninger har i alt 94 pct. omfattet virksomhedsindehavere inden for handel og håndværk, heraf vel igen op imod 2/3 indehavere af detailhandelsvirksomheder. Ansøgninger fra håndværksvirksomheder er først og fremmest kommet fra skomagere, skræddere, smede og bagere.

Ansøgningerne er fortrinsvis fremkommet fra de tyndest befolkede provinser, hvorfra der er indgivet lige så mange eller flere ansøgninger end fra de tæt befolkede provinser.

Ansøgerne har hidtil for 96 pct. 's vedkommende været over 55 år gamle og har særligt ligget i aldersgruppen 60-64 år incl., d.v.s. i aldersgruppen forud for pensionsalderen ved det 65. år. Virksomhedsindehavere, der er mere end 65 år gamle, er tilsyneladende mere tilbøjelige til at fortsætte deres virksomhed med en beskedent indtægt som supplement til deres alderspension end til at nedlægge virksomheden og indkassere den lille tillægspension, der kan gives til alderspensionen i henhold til saneringsstøttereglerne.

Til belysning af, hvem der synes mest tilbøjelig til at ophøre med deres erhvervsvirksomhed, kan nævnes, at mere end halvdelen af ansøgerne alene har grundskoleuddannelse, og at knap halvdelen tilhører den kategori, som - muligvis på grund af de dårlige beskæftigelsesmuligheder - grundlagde virksomheder i 1930'erne.

De hidtidige erfaringer tyder på, at saneringsstøttens sociale effekt umiddelbart har været større end den struktursanerende, som man imidlertid håber vil blive mere mærkbare på længere sigt.

ERHVERVSTÆLLINGERNE 1948 og 1958

Undersøgelsen i Kap. II af udviklingen i håndværket og den mindre industri i de senere år bygger i ret vid udstrækning på de af Det statistiske Departement foretagne erhvervstællinger i 1948 og 1958. Erhvervstællingen i 1948 er offentliggjort i Statistisk Tabelværk, Femte række, Litra A, nr. 24 - Erhvervstællingen 1948. De oplysninger fra erhvervstællingen i 1958, der er benyttet i Kap. II, hidrører fra Statistisk Tabelværk 1963, VII - Virksomhedernes størrelsesfordeling, personel, ejerforhold m.v. Erhvervstællingen 1958.

Her skal gives en kort redegørelse, dels for grundlaget for erhvervstællingerne, og dels for de omregninger af tallene, som det har været nødvendigt at foretage for i højere grad at gøre tallene fra 1948 og 1958 sammenlignelige.

Grundlaget for tællingerne var såvel i 1948 som i 1958 den lokaløkonomiske enhed. Anvendelsen af denne tællingsenhed betyder, at lokalt adskilte forretninger, fabrikker m.v., der drives under ét af samme ejer, principielt behandles for sig som selvstændige virksomheder. Den lokaløkonomiske enhed betegnes i Kap. II i betænkningen som virksomhed.

Erhvervstællingernes opdeling af virksomhederne i brancher og hovedgrupper af brancher foretages på grundlag af den eller de aktiviteter, der udøves i virksomheden. Ved klassificeringen af de virksomheder, der er beskæftiget indenfor flere hovedgrupper, f.eks. både detailhandel og reparation (hvilket henregnes under fremstillingsvirksomhed) har man ved de to tællinger fulgt forskellige principper.

I 1948 blev principielt alle virksomheder, der udøver industri eller håndværk, henregnet til fremstillingsvirksomhed, uanset om de desuden i større eller mindre omfang handler med varer, der ikke er fremstillet i den pågældende virksomhed. Undtagelser blev dog gjort, idet handelsvirksomheder med reparationsafdeling o.l., hvis betydning er meget lille i forhold til omsætningen, er henført under engros- eller detailhandel.

I 1958 blev der derimod foretaget en vurdering af, hvilken af de aktiviteter, som virksomheden udøver, der har størst betydning for denne. Virksomheder med både produktion, herunder reparation o.l., og detailsalg af varer, der ikke er fremstillet i virksomheden, blev som hovedregel henført til detailhandel, når mere end 75 pct. af den samlede omsætning hidrører fra detailhandel. Virksomheder med både produktion og engroshandel med varer, der ikke er fremstillet i virksomheden, blev henført til engroshandel, når mere end 85 pct. af omsætningen hidrører fra engroshandel med disse varer.

Denne ændring i virksomhedernes klassificering har medført, at et stort antal af de virksomheder, der i 1948 blev henregnet til fremstillingsvirksomhed, i 1958 blev henregnet til engros- eller detailhandel. Det gælder navnlig detailvirksomheder, hvor der tillige foretages reparation. Ved udarbejdelsen af tabellerne til Kap. II, hvor tallene for 1948 og 1958 er sammenlignet, har det derfor været forbundet med vanskeligheder af afgrænse gruppen af repa-

rationsvirksomheder, ligesom afgrænsningen mellem reparationsfag og butikshåndværksfag har været vilkårlig.

For visse brancher, nemlig cykler, ure, optik, guld-, sølv- og tinvarer, har man i tabellerne til Kap. II medtaget både virksomheder, der i erhvervstællingerne er betegnet som reparationsvirksomheder og derfor henregnet under fremstillingsvirksomhed, og virksomheder, der er betegnet som detailhandelsvirksomheder. Disse brancher er henregnet under butikshåndværk. For andre brancher, nemlig skotøj, radio og fjernsyn samt automobiler, har man ligeledes medregnet såvel reparationsvirksomheder som detailhandelsvirksomheder og henregnet disse brancher under reparationsvirksomhed.

Som nævnt i Kap. I, 2. afsnit, har kommissionen valgt at koncentrere sine undersøgelser om virksomheder med 1-19 personer. Sammenligningen mellem 1948 og 1958 af antallet af virksomheder i denne gruppe vanskeliggøres imidlertid af, at der ved de to erhvervstællinger er anvendt forskellige størrelsesintervaller ved inddelingen af virksomhederne efter personellet's størrelse. Ved tællingen i 1948 var intervallerne 1 person, 2-5 personer, 6-20 personer o. s. v., mens intervallerne i 1958 var 1-4 personer, 5-19 personer o. s. v. Man har derfor måttet foretage en omarbejdning af tallene for 1948, således at størrelsesfordelingen er den samme som for 1958. Man har først sammenlignet de procentvise fordelinger efter personel af antallet af virksomheder for de enkelte brancher for at undersøge, om en enkelt fordelingsform kunne beskrive dem alle. En sådan fordelingsform har ikke kunnet findes. Af økonomiske og tidsmæssige grunde er der ikke udarbejdet særlige fordelinger for hver enkelt branche, selv om metoder hertil eksisterer. I stedet har man for samtlige brancher anvendt en logaritmisk normalfordeling. Denne skønnes at give den bedste beskrivelse af brancherne blandt de almindeligst anvendte fordelingsformer. Der er herefter udarbejdet interpolationsformler, som angiver de værdier i sumfunktionen, d. v. s. den andel af virksomhederne, som ville ligge under logaritmen til de ønskede størrelsesgrænser under forudsætning af, at virksomhederne i de enkelte brancher var logaritmisk normalfordelt. På grundlag heraf er udregnet den procentvise andel af virksomhederne, der må antages at ligge mellem de grænser, der anvendtes ved erhvervstællingen i 1958, hvorefter det absolutte antal virksomheder er beregnet. Antallet af beskæftigede, der skulle overføres mellem grupperne, er beregnet ved at multiplicere antallet af virksomheder, der skulle overføres, med antallet af beskæftigede i hver virksomhed. Omsætningens fordeling er beregnet ved en sammenligning af omsætningen pr. beskæftiget med det gennemsnitlige antal beskæftigede pr. størrelsesgruppe for de enkelte brancher. En grafisk udjævning af disse værdier er anvendt til interpolation for at bestemme, hvor stor en omsætning, der skulle overføres mellem størrelsesgrupperne.

Det må understreges, at tallene ved denne omregning behæftes med ret stor usikkerhed, hvorfor de må tages med stærkt forbehold.

PROGNOSE OVER EFTERSPØRGSLEN

a. Afgrænsning af området for prognosen.

Den samlede efterspørgsel kan opdeles i forbrug, investering og eksport. En prognose over efterspørgslen må principielt omfatte alle disse bestanddele. Imidlertid vil der være temmelig store vanskeligheder forbundet med at udarbejde en prognose over eksporten. Selv for et meget kort åremål vil den internationale konjunkturudvikling og den handelspolitiske udvikling i forbindelse med markedsdannelserne medføre, at en prognose over eksporten vil blive behæftet med så stor usikkerhed, at det i denne sammenhæng ikke kan anses for formålstjenligt at gennemføre en egentlig prognose. Alene af denne årsag vil en totalprognose over efterspørgslen ikke kunne gennemføres, og prognoserne vil derfor blive begrænset til den indenlandske efterspørgsel til forbrug og investering.

Den indenlandske efterspørgsel hidrører dels fra den private og dels fra den offentlige sektor. Det private forbrug har udgjort en stadigt faldende andel af det samlede indenlandske forbrug. Fra 87 pct. i 1948 faldt andelen af det samlede forbrug til 80 pct. i 1965. En meget stor del af stigningen i det offentliges forbrug hidrører imidlertid fra lønudgifter, som ikke er af direkte betydning for håndværkets og den mindre industris afsætning. Det offentliges forbrug af varer og tjenester er steget mindre end det private forbrug af varer og tjenester og udgør kun omkring 4 pct. af det samlede forbrug, jfr. følgende oversigt:

	1953		1958		1965		Procentvis stigning 1953-65
	mill. kr.	pct.	mill. kr.	pct.	mill. kr.	pct.	
Privat forbrug	18.056	84,8	23.154	83,7	43.228	80,3	139
Offentligt forbrug	3.235	15,2	4.500	16,3	10.614	19,7	228
heraf varer og tjenester	993	4,7	1.153	4,2	2.253	4,2	127
heraf lønninger	2.242	10,5	3.347	12,1	8.361	15,5	273
Samlet indenl. forbrug	21.291	100,0	27.654	100,0	53.842	100,0	153

Da det offentlige forbrug af varer og tjenester kun udgør en så ringe andel af det samlede forbrug, har man ikke medtaget denne del af forbruget i

prognoserne. Det samme gælder udlændinges køb af varer og tjenester her i landet, som ikke indgår i ovennævnte tal for forbruget, men som også er af en ret ringe størrelsesorden sammenlignet med det private forbrug. Disse køb androg i 1953 358 mill.kr., i 1958 659 mill.kr. og i 1965 1.569 mill.kr. Fra 1953 til 1965 var der således en stigning på 338 pct.

Sammensætningen på de enkelte varearter af det offentlige forbrug af varer og tjenester og udlændinges køb af varer og tjenester her i landet afviger noget fra det private forbrug. Tager man det offentlige forbrug og udlændinges køb under ét, udgør grupperne fødevarer, fodtøj, tekstil og beklædning, andre ikke-varige forbrugsvarer samt tjenesteydelser en større andel af forbruget, end tilfældet er for det private forbrug, mens drikkevarer og tobak, varige forbrugsgoder samt husleje og brændsel udgør en mindre del. Udviklingstendenserne i forbrugssammensætningen er imidlertid de samme som for det private forbrug. Der er et relativt fald i andelen for fødevarer, fodtøj, tekstil og beklædning samt brændsel og en relativ stigning i andelen for varige forbrugsgoder, andre ikke-varige forbrugsgoder samt tjenesteydelser. Også af denne grund må det anses for berettiget at se bort fra det offentlige forbrug og udlændinges køb her i landet.

For investeringerne er det offentliges andel noget større end for forbruget, jfr. følgende oversigt over de faste bruttoinvesteringer, d.v.s. nyinvesteringer samt reparation og vedligeholdelse:

	1953		1958		1965		Procentvis stigning 1953-65
	mill. kr.	pct.	mill. kr.	pct.	mill. kr.	pct.	
Private investeringer	5.017	75,9	6.567	75,2	15.949	75,5	218
Offentlige investeringer	1.595	24,1	2.165	24,8	5.165	24,5	224
Samlede investeringer	6.612	100,0	8.732	100,0	21.114	100,0	219

Til trods for den usikkerhed, der nødvendigvis må være forbundet med skøn over de fremtidige offentlige investeringer, har man dog alligevel, fordi de udgør en fjerdedel af de samlede investeringer, fundet det nødvendigt at medtage disse i prognosen over investeringerne.

b. Principper og forudsætninger for prognosen.

En af forudsætningerne for, at en prognose over efterspørgselsudviklingen skal kunne anvendes ved en vurdering af den fremtidige udvikling i håndværkets og den mindre industris struktur, må være, at den giver en mere detaljeret opdeling af efterspørgslen, end totalprognoser for forbrug og investeringer ville give. De enkelte poster i forbruget og investeringerne har varierende betydning for de forskellige grupper af virksomheder i håndværket og den mindre industri. Man har derfor valgt at udarbejde selvstændige prognoser for hver af i alt 11 poster inden for forbruget og for hver af i alt 5 poster inden for investeringerne.

En anden forudsætning må være, at prognosen udtrykker forskydninger i både mængder og priser. I kapitel II blev det påvist, at håndværket og den mindre industri som helhed har haft en prisudvikling, der har været noget forskellig fra en række andre erhvervs, f. eks. industriens. Men også for de enkelte grupper i håndværket og den mindre industri har prisudviklingen været forskellig. Mindst har prisstigningerne været for fremstillingsvirksomhed, og størst har de været for reparationsvirksomhed.

En prognose over forbruget og investeringerne, der skal kunne anvendes til at bedømme den fremtidige struktur i håndværket og den mindre industri, både i relation til andre erhverv, men også inden for erhvervet selv, må derfor nødvendigvis udtrykke forbruget og investeringerne som et produkt af mængder og priser.

På meget store områder af håndværket og den mindre industri har prisudviklingen hidtil været til gunst for de mindre virksomheder. De har ikke haft samme muligheder for at rationalisere som industrien, men de relativt store prisstigninger, der har været en følge heraf, har forbrugerne i ret høj grad været villige til at betale, fordi efterspørgslen som følge af stigende indkomster i stadigt højere grad rettes mod en række af de ydelser, der er karakteristiske for en række mindre virksomheder, d. v. s. forskellige former for service, reparation o. l., og fordi der på disse områder ikke er væsentlig konkurrence fra udlandet. På andre områder, navnlig fremstillingsvirksomhed, har de mindre virksomheder derimod ikke i samme grad prisudviklingen med sig. Her møder de konkurrence, ikke blot fra de større virksomheder, men også fra virksomheder i udlandet, hvortil kommer, at ikke alle industrivarer i samme grad som tjenesteydelser begunstiges af stigende efterspørgsel, når indkomsterne går i vejret.

En prognose, der ikke tog denne forskydning af de relative priser i betragtning, ville give et for mørkt billede af fremtidsudsigterne for håndværket og den mindre industri. Hvis man udelukkende bedømte disse fremtidsudsigter ud fra udviklingen i de efterspurgte mængder af henholdsvis varer og tjenesteydelser og antog, at forholdet mellem priserne på varer og tjenesteydelser ville være det samme i 1980 som i dag, ville man antagelig nå frem til, at antallet af virksomheder inden for den her undersøgte gruppe blev mindre i 1980, end det må formenes at blive, når man tager den for en række mindre virksomheder gunstigere prisudvikling i betragtning. Man ville undervurdere den betydning, efterspørgselsudviklingen vil få for håndværket og den mindre industri.

Kommissionen har dog ikke ønsket at lægge sig fast på nogen bestemt fremtidig stigningstakt for prisniveauet, men har koncentreret sig om forskydningerne i de relative priser, jfr. redegørelsen i det følgende.

I den prognose over forbruget i 1980, der findes i Bjarke Fog og Arne Rasmussen: Danmarks detailhandel i 1980, er forbruget i 1980 udtrykt i 1962-priser, d. v. s. i mængder. Der er anvendt andre metoder ved prognosen over de forbrugte mængder i 1980 end i nærværende betænkning, men det er dog de samme tendenser, der kommer frem ved de to prognoser, hvad angår de forbrugte mængder i 1980. Detailhandelsprognosen beskæftiger sig med strukturen inden for varedistributionen, og forskydningen i de relative priser har ikke den samme betydning som for det område, der behandles her i betænkningen. Sigtet med de to prognoser er således forskelligt, hvilket er grunden til, at man her har foretaget en særskilt prognose.

På samme måde, som det kommer til udtryk i detailhandelsprognosen, har man også her forsøgt at lave en prognose over situationen, som den må formodes at komme til at se ud i 1980, men derimod ikke over forløbet indtil 1980. Imidlertid vil selve forløbet indtil 1980 i høj grad kunne øve indflydelse på resultatet i 1980. Det skal i denne forbindelse påpeges, at en periode med uændret stærkt efterspørgselspres vil give et andet og gunstigere resultat for håndværket og den mindre industri end et forløb, hvor perioder med stærkt efterspørgselspres veksler med perioder med svagere efterspørgselspres.

Et forhold, der ikke indgår selvstændigt i prognosen, er ændringerne i befolkningens geografiske fordeling. Disse, der bl. a. hænger sammen med den stigende industrialisering og de forbedrede transportmuligheder, har bevirket en stærk stigning i byernes befolkning og en nedgang i landbefolkningen. I byerne sker befolkningstilvæksten navnlig i forstæderne, og også de bymæssige bebyggelser er i vækst. Denne udvikling må forventes at fortsætte i de kommende år. For de håndværksvirksomheder, der har et lokalt stærkt begrænset marked, har befolkningsforskydningerne betydelige konsekvenser. I områder med stigende befolkning opstår chancer for nogle virksomheder, mens de virksomheder, der befinder sig i områder med stagnerende eller faldende befolkning, stilles over for betydelige tilpasningsproblemer. Disse forskydninger i befolkningens lokalisering må således have i erindring ved fortolkningen af analysens resultater. Selv om det samlede antal virksomheder i et bestemt fag må formodes at være uændret i 1980, behøver det ikke være ensbetydende med, at der ikke opstår tilpasningsproblemer. Tværtimod vil der hyppigt være sket betydelige geografiske omflytninger af virksomhederne.

Endelig er der grund til at understrege, at prognosen ikke har kunnet tage hensyn til de virkninger, som ændringer i offentlige foranstaltninger kan have for håndværket og den mindre industri.

c. Prognosemetode.

Prognosen skal som nævnt udtrykke, hvorledes forbruget og investeringerne må antages at være sammensat i 1980. Prognosen er principielt foretaget ud fra en tidsserieanalyse. Det private forbrug er for hvert af årene 1958-65 opdelt på 11 forskellige grupper, og investeringerne er opdelt i 5 grupper, jfr. tabellerne i dette bind 2. For hver gruppe er bevægelsen i perioden 1958-65 opspaltet i bevægelsen i mængderne og bevægelsen i priserne. Som udtryk for mængderne er anvendt forbruget og investeringerne i 1955-priser. Som udtryk for priserne er anvendt det prisindex, der fremkommer ved, at man dividerer henholdsvis forbruget og investeringerne i løbende priser med henholdsvis forbruget og investeringerne i 1955-priser. Der fremkommer herved for forbruget 11 tidsserier for mængderne og 11 tidsserier for priserne og for investeringerne 5 tidsserier for mængderne og 5 tidsserier for priserne.

Prognosen for 1980 er for mængdernes vedkommende foretaget ved, at hver enkelt af de 11 tidsserier for forbruget 1958-65 i 1955-priser og hver enkelt af de 5 tidsserier for investeringerne 1958-65 i 1955-priser er udjævnet lineært efter mindste kvadraters metode, hvorefter der er foretaget en lineær

ekstrapolation til 1980. Det betyder, at man har tegnet den lige linie, der svarer bedst til udviklingen 1958-65, og forlænget denne linie til 1980, hvor på man har aflæst værdien for 1980. Man antager således, at den fremtidige udvikling i mængderne inden for de enkelte grupper efter 1965 vil følge en direkte forlængelse af udviklingen 1958-65.

For prisernes vedkommende har man som nævnt ikke valgt at foretage en prognose over udviklingen i de absolutte priser indtil 1980, men har i stedet koncentreret opmærksomheden om den fremtidige udvikling i de relative priser. Forskydningerne i de relative priser indgår i prognoserne på følgende måde:

Man har først udfra de foran beskrevne beregninger over mængdeudviklingen indtil 1980 ført de enkelte poster for forbrug og investering i 1965 i løbende priser frem til 1980. F. eks. skønnes forbruget af fødevarer i 1955-priser at stige fra 6.918 mill. kr. i 1965 til 9.120 mill. kr. i 1980. Det svarer til en stigning i mængden på 31,8 pct. I løbende priser var forbruget af fødevarer i 1965 9.473 mill. kr. Hvis priserne på fødevarer i 1965 stadig gjaldt i 1980, ville forbruget af fødevarer i 1980 være $9.473 \cdot 131,8 = 12.485$ mill. kr.

100

Herefter har man søgt at beregne, hvorledes priserne for de enkelte grupper i forbruget og investeringerne må antages at udvikle sig i forhold til den samlede prisudvikling. Det er sket på den måde, at man for hver enkelt gruppe ved hjælp af lineær ekstrapolation, jfr. det foregående, har ført prisindex'et frem til 1980. Med mængderne i 1955-priser som vægte har man herefter beregnet et prisindex for henholdsvis det samlede forbrug og de samlede investeringer for 1980. De enkelte gruppers prisindex for 1980 er herefter sat i forhold til disse samlede prisindex, hvorved man får et udtryk for udviklingen i de relative priser. (Denne fremgangsmåde er dog fraveget i enkelte tilfælde, hvor det er skønnet, at den ville føre til en forkert prisudvikling, jfr. det flg.). For fødevarer bliver dette index 96,6 for 1980, hvilket udtrykker, at fødevarerpriserne skønnes at falde 3,4 pct. i forhold til det samlede prisniveau. Det tidligere nævnte beløb for forbruget af fødevarer i 1980 målt i 1965-priser på 12.485 mill. kr. må derfor reduceres med 3,4 pct., hvilket giver 12.060 mill. kr. Dette beløb udtrykker forbruget af fødevarer i 1980 målt i priser, der sammenholdt med fødevarerpriserne i 1965 er faldet med 3,4 pct. i forhold til det samlede prisniveau for det private forbrug, som forudsættes at være uændret.

Prognosen hviler således på en forudsætning om, at den forskydning i de relative priser, der har kunnet iagttages i perioden 1958-65 (d. v. s. den forskel, der har været i prisudviklingen for de enkelte varer og tjenesteydelser), vil fortsætte. I praksis kan dette næppe antages at være helt korrekt, men når man beskæftiger sig med udviklingen i forholdet mellem brede grupper af forbruget (f. eks. fødevarer over for fodtøj, tekstil og beklædning), må det formodes, at tendensen i højere grad vil være til stede, end hvor det drejer sig om de relative priser på enkelte varer. Mere tilfældigt prægede variationer i priserne på enkelte varer må antages til en vis grad at blive udlignet inden for de bredere grupper. Omend forudsætningen om en fortsættelse af forskydningen af de relative priser således ikke er helt korrekt, må den dog antages at være mere relativt end en forudsætning om uændrede relative priser.

Når det i prognosen er forudsat, at forskydningen i de relative priser også vil fortsætte fremover, skyldes det navnlig, at der ikke er nogen grund til at antage, at der vil ske betydelige ændringer i de grundlæggende forhold, der hidtil har ført til ændringer i de relative priser. Til disse grundlæggende forhold må først og fremmest regnes forskellige indkomstelasticiteter for de enkelte grupper af forbrugsvarer og tjenesteydelser (ved indkomstelasticiteten forstås man den procentvise ændring i den forbrugte mængde af en bestemt vare, når indkomsten stiger med 1 pct.), en forskellig produktivitetsudvikling for de erhverv, der frembringer de enkelte varer og tjenesteydelser (ved produktivitet forstås man forholdet mellem produktionsmængde og mængden af en bestemt produktionsfaktor, f. eks. arbejdskraft) samt forskellig grad af konkurrence fra udlandet.

Når visse tjenesteydelser således har haft en særlig stærk prisstigning, skyldes det et samspil af en stor indkomstelasticitet (d. v. s. at forbruget af de pågældende tjenesteydelser viser særlig stor stigning i forhold til andre forbrugsgoder, når indkomsten stiger), en lille produktivitetsstigning (d. v. s., at de erhverv, der frembringer de pågældende tjenesteydelser, har haft ringe muligheder for eller mindre incitament til at øge produktionen pr. beskæftiget), samt det forhold, at der er tale om et udpræget hjemmemarkedserhverv.

Det er sandsynligt, at der vil ske ændringer i indkomstelasticiteterne og i produktivitetsudviklingen i de kommende år. Det kan imidlertid være vanskeligt at finde holdepunkter for, hvorledes disse ændringer vil blive, og i hvilken retning de vil gå. Når det drejer sig som forholdet mellem de enkelte grupper af varer og tjenesteydelser, har man derfor valgt at forudsætte, at der ikke vil ske væsentlige ændringer i indkomstelasticiteterne og produktiviteten. Ligeledes antages serviceerhvervene i store træk fortsat at ville bevare deres karakter af hjemmemarkedserhverv.

En fortsættelse af indkomststigningen vil derfor sandsynligvis trække priserne på de enkelte grupper af forbrugsvarer i samme retning, hvori de har bevæget sig indtil nu. Dette vil givetvis føre til nogen substitution, idet varer eller ydelser, der er blevet væsentlig dyrere, i forbruget vil blive erstattet med varer eller ydelser, hvis priser er steget mindre. Dette gælder ikke mindst reparationsydelser i forhold til færdigvarer, jfr. kapitel III. Reparationsydelser vil desuden kunne erstattes ved, at forbrugerne i stigende grad udfører arbejdet selv. Substitutionen er til en vis grad indbygget i prognosen, idet allerede den hidtidige prisudvikling har ført til nogen substitution. Det er dog ikke utænkeligt, at prisforskydningerne mellem de enkelte varer og tjenesteydelser kan blive så store, at substitutionen bliver kraftigere, end det har kunnet komme til udtryk i prognosen. På den anden side er de valgte grupper af varer og tjenesteydelser dog så brede, at dette forhold kun kan have begrænset betydning.

Der er en nær sammenhæng mellem prognosen for priserne og prognosen for mængderne. Prognosen for mængderne hviler på den forudsætning, at forbrugerne vil fortsætte med at reagere på priserne og indkomsten på samme måde, som de har gjort indtil nu, og at priserne og indkomsten vil fortsætte med at udvikle sig, som de har gjort indtil nu. Der ligger altså i prognosen forudsætninger såvel om pris- og indkomstelasticiteter som om den forventede pris- og indkomstudvikling. (Ved priselasticiteten forstås man på lignende måde som ved indkomstelasticiteten den procentvise ændring i den forbrugte mængde af en bestemt vare, når prisen på varen stiger med 1 pct.).

d. Resultaterne af prognosen.

Resultatet af prognosen over forbruget i 1980 fremgår for mængdernes vedkommende af følgende oversigt, hvor der tillige er anført tal for 1948, 1958 og 1965:

Det private forbrug i 1955-priser

	Mill. kr.				Index for 1980 med 1965=100
	1948	1958	1965	1980	
Fødevarer	5.312	6.020	6.918	9.120	131,8
Drikkevarer og tobak	1.941	2.213	3.081	5.240	170,1
Fodtøj, tekstil og beklædning	1.613	1.979	2.898	4.990	172,2
Andre ikke-varige forbrugsgoder	1.561	2.454	3.695	6.200	167,8
Ikke-varige forbrugsgoder i alt	10.427	12.666	16.592	25.550	154,0
Personbiler m.v.)	1.410	620	1.455	4.340	298,3
Andre varige forbrugsgoder)		2.541	4.617	8.300	179,8
Varige forbrugsgoder i alt	1.410	3.161	6.072	12.640	208,2
Kollektiv transport og komm.	719	930	1.278	2.180	170,6
Udenlandsrejser)	2.278	564	1.079	2.200	203,9
Andre tjenesteydelser)		2.053	2.625	4.440	169,1
Tjenesteydelser i alt	2.997	3.547	4.982	8.820	177,0
Husleje	1.211	1.623	2.136	3.080	144,2
Brændsel m.v.	803	811	928	1.480	159,5
Husleje og brændsel i alt	2.014	2.434	3.064	4.560	148,8
Privat forbrug i alt	16.848	21.808	30.710	51.570	167,9

Prognosen over udviklingen i de relative priser fra 1965 til 1980 under forudsætning af, at det samlede prisniveau for forbruget er uændret, fremgår af følgende oversigt:

	Index for de relative priser for 1980 med 1965 = 100
Fødevarer	96,6
Drikkevarer og tobak	107,7
Fodtøj, tekstil og beklædning	83,1
Andre ikke-varige forbrugsgoder	116,4
Ikke-varige forbrugsgoder i alt	102,0
Personbiler m.v.	77,0
Andre varige forbrugsgoder	105,9
Varige forbrugsgoder i alt	95,7
Kollektiv transport og komm.	96,7
Udenlandsrejser	89,6
Andre tjenesteydelser	105,1
Tjenesteydelser i alt	99,2
Husleje	119,6
Brændsel m.v.	62,7
Husleje og brændsel i alt	105,3
Privat forbrug i alt	100,0

Endelig fremgår hovedresultatet for prognosen over forbruget i 1980, nemlig forbrugets procentvise sammensætning, når der tages hensyn til så vel mængdeændringer som ændringer i de relative priser, af følgende oversigt, hvor tillige er medtaget den procentvise sammensætning af forbruget i løbende priser for 1948, 1958 og 1965:

Procentvis sammensætning af det private forbrug i løbende priser

	1948	1958	1965	1980
Fødevarer	28,8	25,8	21,9	16,6
Drikkevarer og tobak	11,4	10,1	10,5	11,4
Fodtøj, tekstil og beklædning	11,7	9,4	8,2	7,0
Andre ikke-varige forbrugsgoder	9,5	11,4	12,9	15,0
Ikke-varige forbrugsgoder i alt	61,4	56,7	53,5	50,0
Personbiler m.v.)	9,1	2,9	4,1	5,6
Andre varige forbrugsgoder)		11,7	14,2	16,1
Varige forbrugsgoder i alt	9,1	14,6	18,3	21,7
Kollektiv transport og komm.	4,2	4,4	4,2	4,1
Udenlandsrejser	1,3	2,7	3,3	3,6
Andre tjenesteydelser	11,9	9,9	10,1	10,7
Tjenesteydelser i alt	17,4	17,0	17,6	18,4
Husleje	7,0	8,1	8,4	8,6
Brændsel m.v.	5,1	3,6	2,2	1,3
Husleje og brændsel i alt	12,1	11,7	10,6	9,9
Privat forbrug i alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Vedrørende de enkelte poster i det private forbrug henvises til følgende gennemgang:

Fødevarer

Fra 1948 til 1965 steg prisindexet for fødevarer med næsten 100 pct. Imidlertid har priserne i denne gruppe i modsætning til de andre grupper haft en delperiode med svagt prisfald. Fra 1955 til 1958 faldt indexet således med 1 pct. Da 1958 er valgt til udgangspunkt for udjævningen, kan dette betyde en vis overvurdering af den relative prisudvikling. Der antages at ligge en ret stor usikkerhed i prognosen for prisudviklingen.

Mængdemæssigt har udviklingen fra 1948 til 1965 været præget af ret store svingninger, hvorfor der må antages også at være nogen usikkerhed forbundet med prognosen over de fremtidige mængder. På den anden side er den stigende tendens fra 1948 til 1965 tydelig. Mængderne steg i denne periode med 30 pct., hvorfor der næppe er grund til at fravige de skønnede værdier for 1980.

Resultatet af prognosen bliver således, at nedgangen i fødevarernes andel af de samlede forbrugsudgifter fra 28,8 pct. i 1948 til 21,9 pct. i 1965 forventes at ville fortsætte, og at fødevarerne i 1980 kun vil beslaglægge 16,6 pct. af forbrugsudgifterne.

Drikkevarer og tobak

Forbruget af drikkevarer og tobak har været præget af ret udpræget stabilitet, og i prognosen forudses det, at der i forhold til 1965 kun vil ske en mindre stigning i andelen af forbruget.

Fodtøj, tekstil og beklædning

Denne gruppe har været karakteriseret ved relativt prisfald, idet prisstigningen fra 1948 til 1965 kun var 32 pct. imod en gennemsnitlig prisstigning for alle varer i det private forbrug på 87 pct. Dette relative prisfald forventes at fortsætte. Om dette er realistisk, kan måske være tvivlsomt, men den stadig skarpere konkurrence på området kan forventes fortsat, ligesom væsentlige yderligere rationaliseringer kan forudses.

Der har været en del svingninger i udviklingen i de forbrugte mængder. Den samlede stigning fra 1948 til 1965 udgør 80 pct. Den faldende andel i forbruget i løbende priser (11,7 pct. i 1948 og 8,2 pct. i 1965) forventes fortsat, og prognosen for 1980 anslår andelen af forbruget til 7,0 pct.

Andre ikke-varige forbrugsgoder

Denne post omfatter et meget bredt udvalg af varer som bøger, aviser, blade, benzin, sæbe, kosmetik og andre forbrugsvarer til personlig brug, medicin, blomster etc. Den gennemsnitlige prisstigning fra 1948 til 1965 har været ret stærk, og den overgås kun af prisstigningerne for grupperne husleje, andre tjenesteydelser og fødevarer. En direkte extrapolation (jfr. herom tidligere) af tendensen fra perioden 1948-65 ville for 1980 give et relativt prisindex på 131,6. Imidlertid må det antagelig forventes, at tendensen til rationalisering og øget konkurrence vil medføre, at prisstigningen bliver mindre kraftig, hvorfor den direkte beregnede værdi for 1980 er reduceret til 116,4.

Også den mængdemæssige stigning fra 1958 til 1965 har været stærk, nemlig 151 pct. Denne udvikling skønnes at fortsætte frem til 1980, hvor andelen af forbrugsudgifterne forventes øget til 15,0 pct. imod 12,9 pct. i 1965 og 9,5 pct. i 1948.

Varige forbrugsgoder

Prognosen for varige forbrugsgoder er gennemført for biler for sig og andre varige forbrugsgoder (herunder reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder incl. biler) for sig. Det er karakteristisk, at prisstigningen for biler har været langt mindre end for andre varige forbrugsgoder. En del af forklaringen herpå er dog, at gruppen andre varige forbrugsgoder som nævnt også indeholder reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder, incl. biler. Reparation og vedligeholdelse er stærkt præget af serviceydelse, hvis pris erfaringsmæssigt stort set følger lønudviklingen. Det er dog antagelig sikrest at betragte alle varige forbrugsgoder under ét.

Også den mængdemæssige stigning har været meget stærk, idet der for gruppen som helhed er sket mere end en firedobling fra 1948 til 1965.

Selv om der således har været tale om et relativt prisfald, medfører mængdeudviklingen, at de varige forbrugsgoder har fordoblet deres andel af

forbruget i løbende priser fra 9,1 pct. i 1948 til 18,3 pct. i 1965. Prognosen anslår, at andelen i 1980 vil være steget til 21,7 pct.

Kollektiv transport og kommunikation

Denne posts andel i det samlede forbrug er ret ringe. Den har været i tilbagegang siden 1958, og tilbagegangen må formodes at fortsætte.

Udenlandsrejser

Opsplitningen af forbruget i pris og mængde er for denne gruppe antagelig langt mere usikker end for de øvrige. Der synes dog at have været tale om en prisstigning på 20 pct. fra 1958 til 1965 og om en mængdemæssig stigning på godt 90 pct. Andelen af det samlede forbrug i løbende priser er steget fra 1,3 pct. i 1948 til 3,3 pct. i 1965. Prognosen for 1980 viser, at andelen på dette tidspunkt vil være steget til 3,6 pct. En del tyder dog på, at dette er en stærk undervurdering, idet erfaringerne hidtil har vist, at forøget velstand i udpræget grad omsættes i udenlandsrejser.

Andre tjenesteydelser

Her er tale om en ret uensartet sammensat gruppe, hvor de vigtigste poster er restauration og hoteller, bank- og forsikringstjenester, sagførere, revisorer m.m., læger, tandlæger og lign., hushjælp, undervisning, forlystelser, sport, radio og fjernsyn. Ydelser, der henregnes under de håndværksmæssige servicefag (vaskerier, frisører og lign.), udgør kun en meget lille del af gruppen. Prisstigningen har været temmelig stærk, og da der her er tale om udprægede hjemmemarkedserhverv med ringe muligheder for produktivitetsstigninger i kraft af ydelsernes karakter, er der grund til at antage, at denne udvikling vil fortsætte. Mængdemæssigt har der været tale om en noget mindre stigning. Der må regnes med, at andelen af forbruget stiger en smule fra 1965 til 1980.

Husleje

Priserne i denne forbrugsgruppe har været meget stærkt stigende, nemlig med 131 pct. fra 1948 til 1958 imod kun 87 pct. for det private forbrug som helhed. Stigningen dækker imidlertid over udviklingen såvel i den ældre boligmasse som i nybyggeriet. Da en stærk stigning i lejen i den ældre boligmasse ikke formodes at blive opvejet af en tilsvarende svagere stigning i lejen i nybyggeriet, antages det, at stigningen vil blive endnu stærkere i de kommende år. Det direkte extrapolerede indtæktstal for de relative priser i 1980 på 107 er derfor skønsmæssigt erstattet med 120.

Den mængdemæssige komponent i gruppen har været ret kraftigt stigende med 76 pct. fra 1948 til 1965. Der er regnet med en fortsættelse af denne stigning, selv om det er muligt, at en stærkt stigende husleje vil betyde en vis bremse på byggeriet.

Huslejens andel af forbruget steg fra 7,0 pct. i 1948 til 8,4 pct. i 1965. I 1980 skønnes andelen at være 8,6 pct. Det er dog ikke utænkeligt, at dette er en stærk undervurdering.

Brændsel m. v.

Gruppen har både mængdemæssigt og prismæssigt svinget ret stærkt fra 1948 til 1965, men svingningerne i mængde er først og fremmest forbundet med klimaforhold, og svingningerne i priserne er konjunkturbetingede.

På trods af de stærke svingninger er forbrugets andel af det samlede forbrug mere end halveret fra 1948 til 1965 fra 5,1 pct. til 2,2 pct. Der er regnet med et yderligere fald til 1,3 pct. i 1980.

Resultatet af prognosen over investeringerne i 1980 fremgår for mængdernes vedkommende af følgende oversigt, hvor der tillige er anført tal for 1948, 1958 og 1965:

De faste bruttoinvesteringer i 1955-priser

	Mill. kr.				Index for 1980 med 1965=100
	1948	1958	1965	1980	
Nybyggeri	1.110	1.730	3.810	7.500	196,9
Nye anlægsarbejder	440	750	1.385	2.620	189,2
Reparation og vedligeholdelse af bygninger og anlæg	1.125	1.370	1.475	1.780	120,7
I alt	2.675	3.850	6.670	11.900	178,4
Nye transportmidler, maskiner og inventar	1.378	3.035	5.933	11.810	199,1
Reparation og vedligeholdelse af transportmidler, maskiner og inventar	884	1.143	1.800	2.820	156,7
I alt	2.262	4.178	7.733	14.630	189,2
Faste bruttoinvesteringer i alt	4.937	8.028	14.403	26.530	184,2

Prognosen over udviklingen i de relative priser fra 1965 til 1980 under forudsætning af, at det samlede prisindex for investeringerne er uændret, fremgår af følgende oversigt:

	Index for de relative priser for 1980 med 1965 = 100
Nybyggeri	106,8
Nye anlægsarbejder	109,1
Reparation og vedligeholdelse af bygninger og anlæg	106,3
I alt	107,2
Nye transportmidler, maskiner og inventar	84,7
Reparation og vedligeholdelse af transportmidler, maskiner og inventar	125,1
I alt	93,8
Faste bruttoinvesteringer i alt	100,0

Endelig fremgår den procentvise sammensætning af investeringerne i 1980, når der tages hensyn til såvel mængdeændringer som relative prisændringer, af følgende oversigt, hvor der tillige er medtaget den procentvise sammensætning af investeringerne i løbende priser for 1948, 1958 og 1965:

Procentvis sammensætning af de faste bruttoinvesteringer i løbende priser

	1948	1958	1965	1980
Nybyggeri	21,5	21,2	27,9	31,8
Nye anlægsarbejder	8,9	9,3	10,2	11,4
Reparation og vedligeholdelse af bygninger og anlæg	21,8	16,9	10,8	7,5
I alt	52,2	47,4	48,9	50,7
Nye maskiner, transportmidler og inventar	31,6	37,3	34,2	31,3
Reparation og vedligeholdelse af maskiner, transportmidler og inventar	16,2	15,3	16,9	18,0
I alt	47,8	52,6	51,1	49,3
Faste bruttoinvesteringer i alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Prognosen over investeringerne må antages at være behæftet med noget større usikkerhed end prognosen over det private forbrug. Det skyldes bl. a., at de offentlige investeringer som nævnt udgør en ret betydelig andel af de samlede investeringer, og at størrelsen af de fremtidige offentlige investeringer vil bero på politiske beslutninger, som vanskeligt lader sig indpasse i en egentlig prognose. Størrelsen af boligbyggeriet, der ligeledes indgår i investeringerne og med ret stor vægt, er på samme måde i stor udstrækning politisk bestemt. De erhvervsmæssige investeringer er i almindelighed underkastet større svingninger end forbruget, hvilket yderligere vanskeliggør en prognose. Generelt gælder om investeringerne, at de i modsætning til forbruget fremkommer som et resultat af et langt færre antal beslutninger.

De skøn over investeringerne i 1980, der er anført i oversigten foran, må derfor i højere grad tages som udtryk for en illustration af, hvilke tendenser udviklingen vil medføre, end som en egentlig prognose.

e. Vurdering af prognosemetoden

Der er ved de her foretagne prognoser anvendt en uhyre simpel prognosesteknik. For det første har man givet afkald på at foretage en egentlig totalprognose, men har i stedet foretaget delprognoser for de bestanddele af efterspørgslen, der må anses for væsentlige for håndværket og den mindre industri, og hvor samtidig usikkerheden må antages at være mindst, nemlig det private forbrug og de samlede investeringer. En egentlig totalprognose, som den der f. eks. foretages af Det økonomiske Sekretariat, og hvor man forsøger at bedømme den økonomiske udvikling som helhed, har man ikke her skønnet det nødvendigt at foretage for at kunne bedømme håndværkets og den mindre industris fremtidige strukturelle udvikling.

For det andet har man foretaget prognosen på grundlag af udviklingen i årene 1958-65. Dette kan ved en første betragtning forekomme betænkeligt, idet der i denne periode herskede en udpræget højkonjunktur, hvilket kunne betyde en overvurdering af forbrug og investering i 1980. Denne virkning af at tage årene 1958-65 som udgangspunkt modvirkes dog af, at der i prognosen anvendes en lineær ekstrapolation, hvilket betyder, at forbrug og investering i faste priser får samme absolutte tilvækst hvert år, hvorved den procentvise årlige stigning bliver mindre og mindre. I perioden 1958-65 var den gennemsnitlige årlige stigning i det private forbrug i 1955-priser 5,0 pct. men i perioden 1965-80 forudses, at den gennemsnitlige årlige stigning kun bliver 3,5 pct. For de samlede investeringer er de tilsvarende tal 10,3 pct. og 4,2 pct.

Som et tredje forhold skal nævnes, at der er foretaget selvstændige prognoser for mængderne og for de relative priser, i modsætning til den tidligere omtalte detailhandelsprognose, hvor der kun anvendes mængder. Dette må dog anses for en styrke ved den her anvendte prognose, idet prisudviklingen har ret afgørende betydning for store dele af håndværket og den mindre industri, hvorfor udviklingen i de relative priser ikke kan lades ude af betragtning.

Februar - marts 1966.

FINANSIERINGSFORHOLDENE FOR HÅNDVÆRKS- OG MINDRE INDUSTRIVIRKSOMHEDER I EN RÆKKE EUROPÆISKE LANDE.

- a. Finansieringsmulighederne for "small and medium-sized enterprises" i en række europæiske lande belyst ud fra OECD-materiale.

På basis af en rapport udfærdiget i august 1964 af OECD's Productivity Division til brug ved den i september 1964 i Paris afholdte "Conference on the collective actions taken by small and medium-sized enterprises to adapt themselves to new market conditions" skal i det følgende gives en oversigt over de kreditfaciliteter, der står til de mindre virksomheders rådighed i en række vigtigere vesteuropæiske lande.

I rapporten er givet en beskrivelse af kreditforholdene for mindre virksomheder i bl.a. Frankrig, Italien, Vesttyskland og Beneluxlandene, samt i England, Sverige, Schweiz, Østrig og Finland. Beskrivelsen er suppleret med på anden måde tilvejebragte oplysninger vedrørende kreditmulighederne i Norge.

Rapporten sonderer mellem kortfristede, mellemlange og langfristede kreditfaciliteter. Herudover omtales virksomhedernes muligheder for at tilvejebringe egenkapital, samt specielle finansieringsmuligheder.

Rapporten definerer de forskellige finansieringsformer således:

- a) Ved kortfristede kreditter forstås lån, der skal tilbagebetales i løbet af kortere tid, eller som af kreditor kan opsiges med kort varsel.
- b) Ved mellemlange kreditter forstås lån med en løbetid på indtil 10 år.
- c) Ved lange kreditter forstås lån med en løbetid på mere end 10 år.
- d) Ved bidrag til egenkapitalen forstås enten tilførsel af egentlig egenkapital i form af aktiekapitaludvidelse, eller tilførsel af egenkapitallignende fremmedkapital, der overføres til virksomheden uden krav om rente- eller tilbagebetaling eller om nogen form for medbestemmelsesret i virksomhedens dispositioner.
- e) Ved specielle finansieringsformer forstås lån, der kun ydes til mere specielle formål af mere eller mindre tilfældige eller specielle kreditinstitutioner eller fonds.

Der skal i det følgende forsøges givet en summarisk oversigt over de forskellige kredit- og finansieringstyper i de nævnte lande.

Forøgelse af virksomhedens egenkapital

Her skal kun omtales kapitaltilførsler udefra. En forøgelse af egenkapitalen kan foregå ved, at private eller det offentlige stiller midler til rådighed for virksomheder på en måde, der har karakter af egenkapital. Således kan eksempelvis de privat finansierede regionale udviklingsinstitutter i Frankrig og de tilsvarende statsfinansierede institutter i Italien tilføre virksomhederne egenkapital ved i forbindelse med virksomhedernes aktiekapitaludvidelser at opkøbe mindre aktieposter.

En anden måde at udvide virksomheders egenkapital på finder man i f. eks. Holland og Italien. Her er skabt finansieringsselskaber, der opkøber jord og ejendom med senere vederlagsfri overdragelse til mindre private virksomheder for øje.

Lange kreditter

En udvidelse af egenkapitalen vil, så længe der ikke derved sker en begrænsning af ejerens eller ejernes dispositionsfrihed, være at foretrække for virksomhederne frem for en forøgelse af fremmedkapitalen. En forøgelse af egenkapitalen er dog langt fra altid mulig, især for de mindre virksomheder, og optagelse af lån i den ene eller den anden form vil derfor ofte være nødvendig.

Langfristede kreditter ydes sjældent af de private banker, men derimod af kreditinstitutter med dette specielle formål. I visse lande er det endog forbudt de private banker at yde lange og mellemlange kreditter.

I Italien findes kreditforeninger af nogenlunde samme art som i Danmark, men ellers forekommer det i mange lande, at private organisationer opretter finansieringsinstitutter, hvorigennem der ydes lån til medlemmer.

I Sverige yder "A. B. Industrikredit" lange lån af midler, der dels er hentet fra det normale pengemarked, dels fra opsamlede fonds til alderspension.

I lande som Frankrig og Tyskland findes også specielle kreditinstitutter, men disse udgør ikke et selvstændigt kreditsystem og indskrænker sig heller ikke til kun at yde lån til håndværks- og mindre industrivirksomheder. I Tyskland er to store kreditinstitutioner udtrykkeligt bemyndiget til at yde lange og mellemlange kreditter, men derudover ydes en del af disse kreditter af sparekasser.

I de fleste lande anser man de beløb, der er til rådighed for lange kreditter, for at være for små, og løbetiderne er også ofte for korte. I den udstrækning, virksomhedernes finansieringsbehov i forbindelse med større investeringer ikke vil kunne dækkes af lange kreditter, vil man søge behovet dækket gennem optagelse af mellemlange lån, som dog også har en selvstændig funktion ved dækning af finansieringsbehovet i forbindelse med anskaffelse af mere kortvarige anlægsaktiver.

Mellemlange lån

Disse lån ydes ofte af de samme institutter, der yder lange lån. Bortset fra i Schweiz, der har et velkonsolideret banksystem, yder bankerne ikke i større udstrækning direkte mellemlange lån. I Belgien og Italien har bankerne oprettet særlige institutter til ydelse af mellemlange kreditter. I Belgien,

Luxemburg og Italien ydes der gennem det offentlige rentesubsidier til nedbringelse af renten for mellemlange kreditter, og i Italien, Frankrig, Luxemburg, Østrig og Finland stiller det offentlige direkte midler til rådighed for de mindre virksomheder i form af mellemlange lån.

De mellemlange kreditter har fået en afgørende betydning ved at udfylde mellemrummet mellem korte og lange kreditter, men da midlerne hertil endnu er utilstrækkelige, må mange og især mindre virksomheder benytte sig af korte kreditter, også til mere anlægsbetonede investeringer.

Korte kreditter.

Disse kreditter ydes hovedsageligt af forretningsbankerne. Betingelserne for opnåelse af korte kreditter er ret ensartede fra land til land, idet bank-systemerne ikke afviger meget fra hinanden. Forskellene fremtræder i form af renteforskelle, afhængig af de enkelte landes økonomiske forhold. Man har i nogle lande særlige ordninger indbygget i det traditionelle banksystem, som f.eks. i Holland, hvor "Banken for Middelstanden" kan træde hjælpende til med lån for at afværge mindre virksomheders likviditetsvanskeligheder.

I Frankrig ydes korte kreditter til håndværksvirksomheder gennem "Håndværkerbanker" finansieret af finansministeriet.

I Italien yder "Folkebankerne" og sparekasserne lån til mindre virksomheder på særlige vilkår i de tilfælde, hvor der ved de private handelskamres mellemkomst er stillet passende garantier.

Specielle finansieringsformer

Lån til unge håndværkere.

I Belgien, Frankrig, Tyskland og Østrig stilles der lån til rådighed for unge håndværkere til etablering af selvstændig erhvervsvirksomhed. I Frankrig, Tyskland og Østrig varierer lånenes størrelse proportionalt med låntagerens opsparring. I Holland kan unge håndværkere opnå lån til køb af en bestående virksomhed.

Lån til håndværkere til indkøb af maskiner og udstyr

I Østrig yder det privat finansierede "Håndværksskammeret for Wien" lån til dets mindre medlemmer til indkøb af nødvendigt maskineri og værktøj samt til andre påtrængende investeringer. Midlerne hertil stammer fra en "Jubilæumsfond". "Håndelskammeret for Tyrol" yder såvel anlægs- som driftslån til små virksomheder, der ikke beskæftiger mere end tre personer.

I Holland og Belgien findes lignende finansieringsmuligheder for mindre virksomheder, der ønsker at modernisere eller oprette nye virksomheder; i Belgien ydes lånene af statskassen.

Finansiell støtte til industrialisering af tilbagestående områder

I mange lande ydes finansiell støtte i form af direkte statslån eller statsgarantier til virksomheder inden for specielle erhverv som turisme og hotelvirksomhed eller i industrielt udviklede egne af de pågældende lande. De har især fået en stor udbredelse i Italien.

Lån til produktivitetsfremmende foranstaltninger

Store lån ydes til dette formål f. eks. i Østrig og Italien, i Østrig dog udelukkende til fremstillingsvirksomheder.

Lån til eksportfremmende foranstaltninger

Sådanne lån ydes i Østrig og Italien af staten og i England af private banker.

I Østrig findes der to former for lån, hvoraf den ene er ledsaget af statsgarantier mod politiske og handelsmæssige risici. I Italien må der, for at eksportkreditter kan opnås, foreligge en forsikring af varerne.

Leje - Køb

I Frankrig er netop oprettet et "leje-køb selskab", der finansierer leje af udstyr og maskiner med mulighed for lejeren til at købe materiellet.

I Holland har bankerne oprettet særlige afdelinger til finansiering af sådanne transaktioner.

Rentesubsidier

I visse lande kan staten yde rentesubsidier i forbindelse med lån optaget til konkrete formål, der skønnes at være af samfundsmæssig betydning. I Belgien, Luxemburg og Italien betaler staten i visse tilfælde en del af renterne af sådanne lån i stedet for låntageren. I Italien foregår fordelingen af rentebetalingerne mellem låntager og stat på den måde, at låntager i Nord- og Mellemitalien betaler 5% og i Syditalien 3%, og hvis markedsrenten er højere, betaler staten differencen. I modsætning hertil er det i Belgien den af staten betalte rentesats, der er fastlagt, og ikke låntagerens. Støtten her kan ikke overstige den rentesats, som låntageren betaler, og ikke mere end 3% af den lånte kapital.

Kreditgarantier for mindre virksomheder

I visse lande er der oprettet såkaldte garantiselskaber. Et af de lande, hvor denne form for kreditgarantier har udviklet sig stærkest, er Frankrig, hvor man har omkring 180 sådanne selskaber, der kan omfatte en eller flere brancher, og som stiller garantier for korte, mellemlange og lange kreditter. Staten udøver en vis kontrol med selskaberne, men har intet med finansieringen at gøre.

I Belgien er i 1959 stiftet en fond i samarbejde med bankerne, hvor staten afholder administrationsomkostningerne. Denne fond, der letter opnåelsen af kredit for de mindre virksomheder, der ikke selv kan stille egentlige garantier, stiller garantier til formål som oprettelse af selvstændig virksomhed, modernisering og rationalisering af bestående virksomheder. Garantierne er begrænsede til 75% af det lånte beløb, og maksimalt 500.000 belgiske franc.

I Schweiz, Luxemburg, Holland og Finland er det staten, der optræder som garant.

Også i Schweiz er det private gensidige garantisystem højt udviklet. Det består af ti regionale selskaber, hvis kapital hovedsageligt tilhører bankerne, og hvor staten yder visse tilskud og dækker administrationsomkostningerne.

I Luxembourg findes lignende garantiselskaber, der især stiller garantier til rådighed for håndværks- og mindre industrivirksomheder. De blev stiftet af faglige organisationer og ledes af disse, men startkapitalen stilles til rådighed af staten. Herudover findes garantifonds til særlige formål, og i visse tilfælde stiller staten yderligere garantier på indtil 50% af det lånte beløb til rådighed.

I Holland findes foruden en række regionale garantiselskaber en særlig fond, der er bemyndiget til at stille garantier til rådighed for mindre virksomheder på økonomiministeriets vegne.

Konklusion

De fremskridt, der er gjort med hensyn til bedre kreditfaciliteter, er nået ved en indsats dels af det offentlige, dels af faglige og andre private organisationer, og dels gennem en fælles indsats fra privat og offentlig side.

Der er ikke altid nogen klar skillelinje mellem privat og offentlig medvirken ved de forskellige kreditformer i de enkelte lande, undertiden er staten den egentlige långiver eller lånegarant. I andre tilfælde yder det offentlige bidrag til oprettelse af kreditinstitutter eller garantiselskaber, eller staten garanterer for en del af et kreditinstituts midler.

Statens støtte varierer fra direkte statslån til statsgarantier og rentesubsidier. Af særlig betydning har været oprettelsen af specielle institutter til ydelse af mellemlange kreditter til håndværks- og industrivirksomheder, hvor staten ofte har været medvirkende.

Herudover er "garantiselskaberne" af afgørende betydning, især for de mindre virksomheder. Disse selskaber løser et af de mindre virksomheders største problemer - at stille de fornødne garantier. Schweiz, Frankrig og Belgien er de lande, hvor "garantiselskaberne" har nået den største udbredelse. Selskaberne stiller garantier for stort set alle brancher inden for håndværk og industri.

En interessant nyskabelse, som må nævnes, er de "regionale udviklings-selskaber" i Frankrig. Deres betydning er i mindre grad deres bidrag til løsning af kreditproblemerne, men snarere opkøb af mindre aktieposter i tilfælde af aktiekapitaludvidelser.

Endelig må fremhæves de mange forskelligartede specielle kreditformer, der måske ikke har nået nogen større udbredelse, men som dog er medvirkende til løsning af konkrete finansieringsproblemer.

- b. Sammenfatning af finansieringsforholdene for håndværks- og mindre industrivirksomheder i Danmark, Frankrig, Italien, Vesttyskland, Beneluxlandene, England, Sverige, Svejts, Østrig, Finland og Norge.

Der er for de korte lån og kreditters vedkommende ikke nogen større forskel i de nævnte lande, hverken med hensyn til omfanget, og hvem der står som långiver. De almindeligste er vare- og vekselkreditter, kassekreditter og korte banklån. Generelt kan det siges, at det offentlige kun sjældent yder korte lån.

Mellemlange og lange lån til produktionsfremmende foranstaltninger, herunder rationalisering og modernisering, ydes såvel i Danmark som i de fleste andre lande af både private og offentlige institutioner.

Statslån til ovennævnte formål ydes i Danmark til mindre håndværks- og industrielle virksomheder til 6% rente, mens tilsvarende offentlige lån i udlandet gennemgående ydes til en lavere rente. Ved vurderingen af de i udlandet tilbudte lavere rentesatser må det generelle renteniveau i de pågældende lande tages i betragtning. Lånenes størrelser og løbetider kan variere stærkt, men gennemgående er løbetiderne 10-15 år, således ydes de danske statslån med en maximal løbetid på 15 år.

Offentlige lån ydes også specielt til udvikling af tilbagestående geografiske områder. Italien er et af de lande, hvor sådanne lån har nået den største udbredelse. I Danmark ydes der i henhold til loven om egnsudvikling offentlig støtte normalt i form af statsgarantier for banklån bl. a. til virksomheder i industriel henseende tilbagestående områder af landet.

Lån til produktivitetsfremmende foranstaltninger ydes også fra privat side. I de her medtagne lande spiller kreditforeninger og sparekasser en afgørende rolle. Disse lån ydes oftest mod sikkerhed i fast ejendom, men i visse lande kan der ydes statsgarantier for sådanne lån, således som f. eks. for lån ydet af "Den Hollandske Bank for Middelstanden".

Private finansieringsselskaber er ofte stiftet af eller ved medvirken af faglige organisationer. Således kan igen nævnes "Den Hollandske Bank for Middelstanden", der er stiftet af middelstandsorganisationerne. Tilsvarende findes i Danmark "Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S", der er oprettet af Nationalbanken, private pengeinstitutter, forsikringsselskaber og en række industriorganisationer.

"Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S" yder også lån til oprettelse af nye virksomheder. En række af de private udenlandske finansieringsinstitutter yder også lån til dette formål, således f. eks. "Den Hollandske Bank for Middelstanden" og den franske "Caisse Centrale de Credit Hôtelier, Commercial et Industrial".

Eksportkreditter ydes i Danmark på den måde, at staten kautionerer for banklån, men for kautionen kræves som regel sikkerhed i form af pant i fast ejendom. Denne form findes også i udlandet, men i f. eks. Østrig er rentesatsen for sådanne lån $1\frac{1}{2}$ pct. under markedsrenten. I England yder staten gennem "The Export Credits Guarantee Department" eksportkreditter til små eksporterende virksomheder med en årlig eksport på indtil 10.000 £.

I udlandet er offentlige eksportgarantier ret udbredt, men der stilles også garantier til andre formål, således kan der i f. eks. Belgien og Svejts opnås garantier for lån til udvidelser, modernisering og omstilling til nye markeder.

I Frankrig, Italien og Svejts findes tillige private gensidige garantisel-skaber, der dog får mindre offentlige tilskud.

Endelig må nævnes de fra f. eks. Norge kendte selskaber, der kan styrke virksomheders finansielle stilling, dels ved at yde lån, dels ved at opkøbe aktier ved aktiekapitaludvidelser eller ved helt at opkøbe virksomheder og omorgani-sere dem.

Februar 1968.

ANALYSE AF REGNSKABSMATERIALE
FOR HOVEDORGANISATIONEN AF MESTERFORENINGER I
BYGGEFAGENE I DANMARK

I nærværende notat er foretaget en analyse af de af Hovedorganisationen af Mesterforeninger i Byggefagene i Danmark udarbejdede regnskabsoplysninger for årene 1963 og 1966. Oplysningerne hidrører fra:

<u>Antal virksomhedsindehavere</u>	<u>1963</u>	<u>1966</u>
Murere	345	350
Tømrere/snedkere	520	450
I alt	865	800

af organisationens ca. 6000 aktive medlemmer. Omkring 1000 af medlemmerne beskæftiger ikke fremmed medhjælp og er ikke bogføringspligtige. Disse ikke-bogføringspligtige medlemmer, hvis regnskabsværdier er væsentligt lavere end gennemsnittet for organisationens medlemmer, er repræsenteret i det foreliggende materiale med kun ganske få regnskaber. På den anden side er ikke medtaget virksomheder, der drives fabriksmæssigt, ligesom regnskaber fra specialvirksomheder som møbelfabrikker og større entreprenørvirksomheder er udeladt.

Som grundlag for regnskabsoversigterne er anvendt de til ligningsmyndighederne afleverede regnskaber. I nærværende analyse er der dog - i det omfang det har været muligt - set bort fra driftsfremmede værdier. Regnskabsoversigterne fremtræder som gennemsnitsbeløb pr. indehaver med opdelinger på virksomhedsstørrelser. I oversigten for 1963 er opdeling foretaget i 3 grupper på basis af udbetalt arbejds løn, nemlig:

gruppe 1:	under 30.000 kr.
" 2:	30.000-60.000 kr.
" 3:	over 60.000 kr.

I 1966 er der gennemført en opdeling i 6 grupper på grundlag af udbetalt arbejds løn med tillæg af værdien af indehavernes håndværksmæssige indsats, således:

gruppe a:	under 30.000 kr.
" b:	30.000-50.000 kr.
" c:	50.000-70.000 kr.
" d:	70.000-90.000 kr.
" e:	90.000-110.000 kr.
" f:	over 110.000 kr.

For at opnå mulighed for sammenligning af regnskabsoplysningerne for 1963 og 1966 er i det følgende grupperne a, b og c i 1966-materialet betragtet som svarende til gruppe 1 i 1963-materialet, grupperne d og e til gruppe 2 og gruppe f til gruppe 3. Virksomhedsindehaverne fordeler sig herefter således på fag og størrelsesgrupper:

	<u>antal indehavere</u>	
	<u>1963</u>	<u>1966</u>
<u>Murere:</u>		
gruppe 1	176	160
" 2	109	100
" 3	60	90
I alt	345	350

<u>Tømrere/snedkere:</u>		
gruppe 1	285	270
" 2	184	90
" 3	51	90
I alt	520	450

<u>Murere/tømrere/snedkere:</u>		
gruppe 1	461	430
" 2	293	190
" 3	111	180
I alt	865	800

Hovedtallene fra de undersøgte regnskabsår fremgår af nedenstående tabel:

Murer-, tømrer- og snedkervirksomheder

	<u>Gennemsnit pr. indehaver</u>		<u>Stigning fra 1963 til 1966 pct.</u>
	<u>1963 kr.</u>	<u>1966 kr.</u>	
Omsætning	174.654	442.835	153,6
Overskud	21.739	40.133	84,6
Anlægsformue	72.009	130.412	81,1
Omsætningsformue	72.796	137.163	88,4
Langfristet gæld	30.271	49.009	61,9
Kortfristet gæld	54.338	131.667	142,3
Egenkapital	60.196	86.899	44,4

Til sammenligning med den anførte omsætningsstigning fra 1963 til 1966 kan det nævnes, at væksten i den samlede bygge- og anlægsvirksomhed i den pågældende periode har andraget godt 50 pct. De her omhandlede virksom-

heder har således haft en omsætningsfremgang, der er omkring tre gange så stærk som væksten i bygge- og anlægsvirksomheden som helhed. Stigningen i overskuddet har kun været godt halvt så kraftig som omsætningsforøgelsen. Væksten i statusposterne har i gennemsnit ligget på linje med stigningen i overskuddet, men medens den kortfristede gæld er vokset meget stærkt, har væksten i den langfristede gæld og i egenkapitalen kun svaret til ca. tre fjerdedele henholdsvis godt halvdelen af væksten i overskuddet. I det følgende er bl. a. disse forhold gjort til genstand for nøjere undersøgelser.

1. Driftsresultaterne

Overskuddets andel af omsætningen er gået ned fra 12,5 pct. i 1963 til 9,1 pct. i 1966. Dette skyldes hovedsagelig en tilbagegang i murerfaget på 7,6 pct.-point, idet tilbagegangen i tømrer/snedkerfaget er begrænset til 1 pct.-point. Overskudsandelen var i 1963 stigende med virksomhedsstørrelsen, nemlig 12,1 pct. i gruppe 1, 12,7 pct. i gruppe 2 og 13,1 pct. i gruppe 3. I 1966 var forholdet det modsatte, idet overskudsandelen var 12,1 pct. i gruppe 1, 10,2 pct. i gruppe 2 og 6,8 pct. i gruppe 3.

De opgjorte overskudsbeløb giver imidlertid et noget misvisende billede af virksomhedernes indtjening, især fordi værdien af indehavernes indsats er indeholdt i beløbene og ifølge sagens natur repræsenterer en forholdsvis større andel af fortjenesten i små end i store virksomheder. Til korrektion herfor er de opgjorte overskudsbeløb reduceret med en anslået mesterløn, som for de tre størrelsesgrupper er ansat til henholdsvis 17.000, 18.000 og 19.000 kr. i 1963 og henholdsvis 23.000, 25.500 og 27.000 kr. i 1966. I nedenstående tabel er de således korrigerede overskudsbeløb sat i forhold dels til omsætningen og dels til egenkapitalen.

	Korrigeret overskud i pct. af:			
	Omsætning		Egenkapital	
	1963	1966	1963	1966
<u>Murere</u>				
gruppe 1	1,8	3,1	3,3	13,9
" 2	6,8	4,5	25,2	20,5
" 3	7,8	4,0	28,2	34,7
I alt	5,4	3,9	15,2	23,2
<u>Tømrere/snedkere</u>				
gruppe 1	÷ 1,6	1,7	÷ 4,3	5,6
" 2	1,7	4,1	5,0	18,6
" 3	4,1	3,9	14,3	22,9
I alt	0,6	3,2	1,8	14,5
<u>Murere/tømrer/snedkere</u>				
gruppe 1	0,1	2,2	0,2	8,3
" 2	3,5	4,3	11,3	19,6
" 3	6,4	3,9	22,8	27,4
I alt	2,7	3,5	7,9	17,9

I forhold til både omsætning og egenkapital er overskuddet større hos murere end hos tømrere/snedkere. Dette er tilfældet inden for alle tre størrelsesgrupper og i begge de undersøgte år. I 1966 er disse forskelle dog mindre udtalte end i 1963. I 1963 er overskuddets andel af omsætningen i begge fag stærkt stigende med virksomhedsstørrelsen. Denne tendens er langt svagere i 1966, og i begge fag forekom endog en lavere overskudsandel i gruppe 3 end i gruppe 2. Målt med egenkapitalen er det korrigerede overskud overalt stigende med virksomhedsstørrelsen. Den således beregnede forrentning af egenkapitalen udgjorde i 1966 i gennemsnit ca. 18 pct. mod ca. 8 pct. i 1963. Denne stigning skyldes for en del egenkapitalens forholdsvis svage vækst, men også hvis det korrigerede overskud sættes i relation til den samlede kapital, kan der konstateres en stærk stigning i det gennemsnitlige overskud, nemlig fra 3,3 pct. i 1963 til 5,8 pct. i 1966.

Privatforbruget er fra 1963 til 1966 i begge fag steget med ca. 60 pct. og andrager i 1966 gennemsnitlig ca. 22.000 kr. for de mindste virksomheder, ca. 27.000 kr. for de mellemstore og ca. 38.000 kr. for de største virksomheder. For 1966 foreligger endvidere oplysning om størrelsen af betalte skatter, og det er derfor muligt for dette år at opstille nedenstående skematiske opgørelse over anvendelsen af det regnskabsmæssige (ikke korrigerede) overskud.

Fordeling af regnskabsmæssigt overskud i 1966

	Gennemsnit pr. indehaver			
	Gr. 1 kr.	Gr. 2 kr.	Gr. 3 kr.	I alt kr.
<u>Murere</u>				
Overskud	30.750	44.370	63.924	43.171
Privatforbrug	22.110	25.799	38.621	27.437
Betalte skatter	7.046	14.932	28.416	14.809
Forøgelse af egenkapital	1.594	3.639	÷ 3.113	925
<u>Tømrere/snedkere</u>				
Overskud	26.733	43.422	65.225	37.769
Privatforbrug	22.215	28.688	36.421	26.350
Betalte skatter	5.028	11.884	21.222	9.638
Forøgelse af egenkapital	÷ 510	2.850	7.582	1.781
<u>Murere/tømrere/snedkere</u>				
Overskud	28.228	43.921	64.572	40.133
Privatforbrug	22.176	27.167	37.521	26.826
Betalte skatter	5.779	13.488	24.819	11.900
Forøgelse af egenkapital	273	3.266	2.232	1.407

Driften af de pågældende virksomheder har således med det afholdte privatforbrug og den stedfundne skattebetaling kun givet mulighed for en beskedne forøgelse - ca. $1\frac{1}{2}$ pct. - af egenkapitalen. Driftsfremmede indtægter, som ikke er medtaget i ovenstående tabel, andrager imidlertid i gennemsnit ca. 2.100 kr., således at egenkapitalen faktisk har kunnet forøges med ca. 3.500 kr. eller 4 pct. Iøjnefaldende er det især, at overskuddet i de største murervirksomheder ikke har kunnet dække privatforbrug og skattebetaling.

Omkring halvdelen af det opståede deficit dækkes dog af driftsfremmede indtægter. Til trods for, at de driftsfremmede indtægter har været betydeligt større hos tømrere/snedkere end blandt murere, har skattebetalingen beslaglagt en væsentlig større del af murerens end af tømrernes/snedkernes driftsoverskud, nemlig henholdsvis 34 og 26 pct., hvilket må bero på den tidsmæssige forskydning mellem indkomsterhvervelse og skattebetaling i forbindelse med den forskelligartede udvikling af overskuddet i de to fag i de senere år.

2. Formue- og kapitalforhold

Nedenstående tabel indeholder oplysning om den gennemsnitlige størrelse af aktiver og passiver i 1963 og 1966 fordelt på de behandlede to faggrupper:

	Gennemsnit pr. indehaver					
	murere		tømrere - snedkere		I alt:	
	1963 kr.	1966 kr.	1963 kr.	1966 kr.	1963 kr.	1966 kr.
Fast ejendom	54.733	87.477	53.412	93.329	54.163	90.769
Anden anlægsformue	12.314	39.729	21.386	39.576	17.846	39.643
Udestående fordringer	44.681	115.729	61.898	103.484	55.269	108.841
Varelager	4.455	1.009	5.864	15.142	5.325	8.959
Anden omsætningsformue	16.821	17.430	9.060	20.867	12.202	19.363
Aktiver i alt	133.004	261.374	151.620	272.398	144.805	267.575
Prioritetsgæld	31.155	44.171	29.477	52.771	30.271	49.009
Bankgæld o.l.	10.386	44.271	19.145	34.422	15.721	38.731
Leverandørgæld	34.738	91.737	39.840	91.876	37.965	91.815
Anden kortfristet gæld	496	1.903	750	513	652	1.121
Egenkapital	56.229	79.292	62.408	92.816	60.196	86.899
Passiver i alt	133.004	261.374	151.620	272.398	144.805	267.575

I den følgende tabel er anført den procentvise fordeling af aktiver og passiver i de samme to år fordelt på de anvendte tre størrelsesgrupper:

	murere - tømrere - snedkere							
	gr. 1		gr. 2		gr. 3		I alt	
	1963 pct.	1966 pct.	1963 pct.	1966 pct.	1963 pct.	1966 pct.	1963 pct.	1966 pct.
Fast ejendom	35,9	39,0	41,5	31,8	34,2	29,3	37,4	33,9
Anden anlægsformue	13,4	13,8	9,8	16,5	13,8	14,9	12,3	14,8
Udestående fordringer	39,9	37,1	37,0	41,8	35,8	44,2	38,2	40,7
Varelager	3,4	2,7	2,3	3,2	6,8	4,3	3,7	3,4
Anden omsætnings- formue	7,4	7,4	9,4	6,7	9,4	7,3	8,4	7,2
Prioritetsgæld	22,9	22,5	20,1	16,1	17,3	14,9	20,9	18,3
Bankgæld o.l.	8,7	12,0	14,1	14,9	10,9	17,2	10,9	14,5
Leverandørgæld	26,4	34,7	21,4	35,1	33,9	33,2	26,2	34,3
Anden kortfristet gæld	0,4	0,2	0,5	0,4	0,5	0,7	0,5	0,4
Egenkapital	41,6	30,6	43,9	33,5	37,4	34,0	41,5	32,5

Virksomhedernes soliditet er blevet svækket fra 1963 til 1966, idet egenkapitalens andel af den samlede kapital er blevet reduceret med godt en femtedel. Reduktionen er størst, godt en fjerdedel, hos de mindste virksomheder og noget mindre hos de mellemstore virksomheder, medens der hos de største virksomheder har været en reduktion på blot ca. en tiendedel.

Som følge af relativ tilbagegang i såvel egenkapital som langfristet fremmedkapital (prioritetsgæld) er både finansierings- og likviditetsforholdene undergået en forringelse fra 1963 til 1966, hvilket fremgår af følgende opgørelse:

$$\frac{\text{Egenkapital} + \text{langfristet fremmedkapital}}{\text{omsætningsformue}} \div \frac{\text{anlægsformue}}{\text{kortfristet gæld}}$$

	Gennemsnit pr. indehaver					
	murere		tømrere - snedkere		I alt:	
	1963 kr.	1966 kr.	1963 kr.	1966 kr.	1963 kr.	1966 kr.
Gruppe 1	25.585	÷ 3.713	16.387	3.323	19.899	706
" 2	17.325	÷ 1.190	17.540	9.022	17.585	3.648
" 3	10.359	÷ 6.631	19.644	44.404	14.630	18.894
I alt	20.337	÷ 3.743	17.087	12.682	18.458	5.496

Minimumskravet til en hensigtsmæssig finansiering må være, at anlægsformuen udelukkende finansieres af egenkapital og langfristet gæld. Dette krav var i 1963 opfyldt i begge fag og i alle tre størrelsesgrupper. Egenkapitalen og den langfristede gæld dækkede foruden anlægsformuen ca. 25 pct. af om-

sætningsformuen, nemlig 31 pct. i murerfaget og 22 pct. i tømrer/snedkerfaget. I 1966 var det opstillede minimumskrav ikke opfyldt i murervirksomhederne. En - omend beskeden - del af anlægsformuen var da finansieret af kortfristet fremmedkapital. Denne andel udgjorde i de mindste og de største virksomheder ca. 4 pct. af anlægsformuen og i de mellemstore virksomheder knapt 1 pct. Det må imidlertid bemærkes, at der til kortfristet fremmedkapital er henregnet "bankgæld o.l.", som meget vel i realiteten kan være af langfristet karakter, selvom den som oftest formelt er kortfristet. Tilsvarende er en del af leverandørgælden, specielt den del, der vedrører maskiner og biler, næppe særlig hurtigt forfalden. I tømrer/snedkervirksomhederne er minimumskravet til finansieringen også i 1966 opfyldt i alle tre størrelsesgrupper. Hos de mindste og de mellemstore virksomheder er der sket en forringelse af finansieringen fra 1963 til 1966. Derimod er der indtrådt en væsentlig forbedring hos de største virksomheder, hvilket især skyldes, at egenkapitalen er steget med ca. 90 pct., hvorimod stigningen i anlægsformuen blot har andraget ca. 75 pct. I 1963 var for murer- og tømrer/snedkervirksomheder under ét finansieringsforholdene ringere i de mellemstore end i de mindste virksomheder og ringere i de største end i de mellemstore virksomheder. I 1966 var forholdet det omvendte, idet den del af langfristet fremmedkapital og egenkapital, som oversteg anlægsformuen, dækkede 0,7 pct. af omsætningsformuen i de mindste virksomheder, 2,5 pct. i de mellemstore og 8,4 pct. i de største virksomheder. Hvad der foran på grundlag af den opstillede tabel er anført om finansieringsforholdene gælder også likviditetsforholdene idet de udregnede beløb ifølge sagens natur må være ens for på den ene side egenkapital + langfristet fremmedkapital ÷ anlægsformue og på den anden side omsætningsformue ÷ kortfristet fremmedkapital, hvilket sidste giver udtryk for likviditetssituationen. En række af de i de følgende afsnit fremsatte bemærkninger kan tjene til yderligere belysning af finansierings- og likviditetsforholdene.

a. Anlægsformue

Anlægsformuen består af værdien af dels fast ejendom og dels "anden anlægsformue", som i hovedsagen omfatter inventar, maskiner og biler. Den faste ejendom, der figurerer i regnskabsmaterialet, må i betragtning af karakteren af de undersøgte erhverv sammenholdt med ejendomsværdiens størrelse (i 1966 gennemsnitlig ca. 90.000 kr.) antages i væsentlig udstrækning at vedrøre indehavernes private beboelse, men udgør som belåningsobjekt et vigtigt led i virksomhedernes økonomi, jfr. afsnit c.

Anlægsformue undtagen fast ejendom i pct. af omsætning

	murere		tømrere/ snedkere		I alt	
	1963	1966	1963	1966	1963	1966
Gruppe 1	8,2	9,7	15,2	13,7	13,2	12,1
" 2	5,6	10,5	7,7	11,0	7,0	10,8
" 3	10,4	6,6	10,4	6,0	10,4	6,3
I alt	7,9	8,4	11,5	9,5	10,2	9,0

En vurdering af sammenhængen mellem anlægsformuens og omsætningens størrelse kan på grund af den formodet private anvendelse af en ikke ubetydelig del af de i regnskaberne indgåede ejendomme næppe med rimelighed foretages på det foreliggende grundlag. Derimod kan det være af interesse at betragte forholdet mellem investeringerne i "anden anlægsformue" og omsætningen.

Af oversigten på forrige side ses det, at en omsætning af en given størrelse forudsætter større investeringer i maskiner og køretøjer m.v. i tømrer/snedkervirksomheder end i murervirksomheder. Forskellen er dog væsentlig mindre i 1966 end i 1963. For de største virksomheders vedkommende er investeringerne i 1966 endog forholdsvis lidt større hos murere end hos tømrere/snedkere. Der kræves gennemgående lavere investeringer pr. omsætningsenhed i større end i mindre virksomheder. I 1966 var således investeringerne pr. omsætningsenhed gennemsnitligt 72 pct. henholdsvis 92 pct. større i gruppe 2- og gruppe 1-virksomhederne end i gruppe 3-virksomhederne.

b. Omsætningsformue

Omsætningsformuen udgjorde både i 1963 og 1966 godt halvdelen af de samlede aktiver såvel i murer- som i tømrer/snedkervirksomheder, men der er, som det fremgår af nedenstående tabel, ret betydelige forskelle i omsætningsformuens sammensætning i de to virksomhedskategorier og i de to år:

Omsætningsformuens sammensætning i pct.

	murere		tømrere - snedkere	
	1963	1966	1963	1966
Udestående fordringer	67,7	86,2	80,6	74,2
Varelager	6,8	0,8	7,6	10,9
Anden omsætningsformue	25,5	13,0	11,8	14,9

Udviklingen fra 1963 til 1966 har for alle tre formuearter været modsatgående for murere og for tømrere/snedkere, hvilket har givet sig udslag i nogen indsnævring af forskellene i omsætningsformuens sammensætning i de to fag. "Anden omsætningsformue", der er den hurtigt disponible del af omsætningsformuen, idet den overvejende består af kassebeholdning samt indestående på bank- og girokonto m.v., udgør hos murerne kun en ca. halvt så stor andel af den samlede omsætningsformue i 1966 som i 1963, hvorimod der hos tømrere/snedkere er sket en forøgelse af andelen med godt en fjerdedel. Udviklingen fra 1963 til 1966 har således i murervirksomhederne ført til en stærk forringelse af omsætningsformuens likviditet, men i tømrer/snedkervirksomhederne til en væsentlig forbedring.

I omstående tabel er omsætningsformuen sat i forhold til omsætningen med omsætningsformuen opdelt på senere disponible værdier (udestående fordringer og varelager) og hurtigt disponible værdier (anden omsætningsformue):

Omsætningsformue i pct. af omsætning

	murere		tømrere - snedkere		I alt	
	1963	1966	1963	1966	1963	1966
Gruppe 1	55,9	36,6	47,2	44,7	49,7	41,4
senere disponibel	43,8	31,4	41,9	37,3	42,5	34,9
hurtigt "	12,1	5,2	5,3	7,4	7,2	6,5
Gruppe 2	38,0	32,1	32,5	35,8	34,4	33,9
senere disponibel	25,9	27,9	28,8	31,1	27,8	29,4
hurtigt "	12,1	4,2	3,7	4,7	6,6	4,5
Gruppe 3	32,1	22,2	46,5	24,8	39,2	23,5
senere disponibel	24,5	19,5	39,8	21,3	32,0	20,4
hurtigt "	7,6	2,7	6,7	3,5	7,2	3,1
I alt	42,1	28,2	41,4	33,4	41,7	31,0
senere disponibel	31,4	24,5	36,5	28,4	34,7	26,6
hurtigt "	10,7	3,7	4,9	5,0	7,0	4,4

Omsætningen har i 1966 kunnet præsteres med en forholdsvis væsentligt mindre omsætningsformue end i 1963, idet omsætningsformuen i 1966 svarede til omsætningen i 16 uger mod 22 uger i 1963. Ligesom for anlægsformuens vedkommende er udnyttelsen af omsætningsformuen således blevet intensivere. En undtagelse herfra danner de mellemstore tømrer/snedkervirksomheder, hvor omsætningsformuen pr. omsætningsenhed er steget med ca. 10 pct. Nedgangen i omsætningsformue pr. omsætningsenhed har gennemgående været lidt stærkere for den hurtigt end for den senere disponible omsætningsformue og væsentligt kraftigere i murer- end i tømrer/snedkervirksomhederne. Reduktionen af omsætningsformue pr. omsætningsenhed har i gennemsnit ligget på 26 pct. I de mindste virksomheder har nedgangen beløbet sig til 17 pct. og i de største til 40 pct. I de mellemstore virksomheder har nedgangen kun andraget et par pct. på grund af den ovenfor omtalte udvikling i de mellemstore tømrer/snedkervirksomheder. I 1966 var omsætningsformuen pr. omsætningsenhed 44 og 76 pct. større i henholdsvis de mellemstore og de mindste virksomheder end i de største virksomheder. Kravet til omsætningsformuens størrelse i forhold til omsætningen er således stærkt faldende med stigende virksomhedsstørrelse, omend forskellene her er mindre end de i afsnit a. for anlægsformuen konstaterede.

c. Fremmedkapital

Som foran omtalt er egenkapitalens andel af den samlede kapital blevet væsentlig reduceret fra 1963 til 1966. Der er herved sket en forøgelse af fremmedkapitalens andel fra 58,5 pct. til 67,5 pct. Samtidig er der, som det fremgår af omstående oversigt, indtrådt en forskydning i fremmedkapitalens sammensætning fra langfristet til kortfristet gæld:

Gennemsnitlig fremmedkapital pr. indehaver

	1963		1966	
	kr.	pct.	kr.	pct.
Langfristet fremmedkapital	30.271	35,8	49.009	27,1
Kortfristet "	54.338	64,2	131.667	72,9
Fremmedkapital i alt	84.609	100,0	180.676	100,0

Til langfristet fremmedkapital er udelukkende henregnet prioritetsgæld, hvorfor det er naturligt at sammenligne denne kapitalpost med den under aktiverne optagne værdi af fast ejendom. Prioritetsgælden svarede i 1963 til ca. 56 pct. og i 1966 til 54 pct. af ejendomsværdien. I murervirksomhederne var belåningsprocenten ca. 57 i 1963 og ca. 51 i 1966, medens der i tømrer/snedkervirksomheder forekom en stigning fra ca. 55 pct. i 1963 til ca. 57 pct. i 1966. Belåningsprocenten var i 1966 ca. 58 i de mindste mod ca. 51 i de mellemstore og største virksomheder, hvilket antagelig beror på, at beboelsejendomme, der normalt er bedre belåningsobjekter end erhvervsejendomme, formentlig repræsenterer en større del af ejendomsværdien i de mindste end i de større foretagender; til dels som følge heraf falder den langfristede fremmedkapitals andel af den samlede fremmedkapital med stigende virksomhedsstørrelse, nemlig - i 1966 - fra 32,4 pct. i de mindste til 24,2 pct. i de mellemstore og yderligere til 22,6 pct. i de største virksomheder. Når prioritetsgælden kun beløber sig til 54 pct. af ejendomsværdien, og belåningsprocenten har vist faldende tendens fra 1963 til 1966, kan der være grund til at pege på, at også de til den kortfristede fremmedkapital henregnede banklån o.l. oftest vil være ydet mod sikkerhed i den faste ejendom. De med optagelse af prioritetslån forbundne kurstab har ikke talt til gunst for en forøgelse af prioritetsgælden, når der herved sker en indsnævring af sikkerhedsgrundlaget for optagelse af lån i pengeinstitutterne.

I sammensætningen af den kortfristede fremmedkapital er der ikke sket større ændringer fra 1963 til 1966. I begge år udgjorde bankgæld og lign. 29 pct. og leverandørgæld og anden kortfristet gæld 71 pct. af den kortfristede fremmedkapital.

Hvad specielt angår leverandørgælden, kan det oplyses, at denne i 1963 udgjorde 26,2 pct. og i 1966 34,3 pct. af virksomhedernes samlede kapital og 44,9 resp. 50,8 pct. af den samlede fremmedkapital. Virksomhedernes finansielle afhængighed af leverandørkrediten er således øget betragteligt i den pågældende 3-års periode. Styrken af denne afhængighed i de to virksomhedsområder og de tre størrelsesgrupper fremgår af nedenstående tabel:

Leverandørgæld i pct. af samlet kapital 1966

	gruppe 1	gruppe 2	gruppe 3	I alt
Murere	32,8	37,0	35,7	35,1
Tømrere/snedkere	35,8	33,2	31,1	33,7
I alt	34,7	35,1	33,2	34,3

Den finansielle afhængighed af leverandørkreditter er noget større i murer- end i tømrer/snedkervirksomheder. I murerbranchen er afhængigheden størst i de mellemstore virksomheder, mindre i de største og mindst i de mindste virksomheder. I tømrer/snedkerbranchen er derimod afhængigheden af leverandørkreditter aftagende med stigende virksomhedsstørrelse.

Selvom leverandørgæld i nogen udstrækning hidrører fra køb af produkter, der indgår i anlægsformuen (f. eks. maskiner og biler), forekommer det nærliggende at sætte leverandørgælden i relation til den senere disponible omsætningsformue, der omfatter udestående fordringer og varelagre. I nedenstående tabel er foretaget en beregning heraf:

Leverandørgæld i pct. af udestående
fordringer + varelagre

	1963	1966
Gruppe 1	61,0	87,2
" 2	54,5	78,2
" 3	79,6	68,5
I alt	62,7	77,9
heraf murere	70,7	78,6
" tømrere/snedkere	58,8	77,5

Modtagne leverandørkreditter finansierede således i 1963 ca. 63 pct. og i 1966 ca. 78 pct. af virksomhedernes kreditydelse og lagerbeholdning. Leverandørkreditternes betydning i så henseende var størst i murervirksomhederne, men fra 1963 til 1966 stærkest stigende i tømrer/snedkervirksomhederne. Medens leverandørgælden i 1963 var forholdsvis mindst i de mellemstore og størst i de største virksomheder, var den i 1966 jævnt faldende med stigende virksomhedsstørrelse. I de største virksomheder indtraf fra 1963 til 1966 endog en nedgang i leverandørgælden målt med den senere disponible omsætningsformue.

d. Egenkapital

Som flere gange omtalt i det foregående, er egenkapitalens andel af virksomhedernes samlede kapital gået en del tilbage fra 1963 til 1966. Den heraf følgende svækkelse af virksomhedernes soliditet har været væsentligt kraftigere i murer- end i tømrer/snedkervirksomhederne. Svækkelsen har været af et beskedent omfang i de største virksomheder (i de største tømrer/snedkervirksomheder er der endog forekommet en styrkelse af soliditeten), men betydelig i de mellemstore og små virksomheder.

Sættes den samlede egenkapitals andel af den samlede kapital i 1966 lig 100, bliver egenkapitalens relative størrelse i branche- og virksomhedsstørrelsesgrupper således:

Egenkapitalens andel af samlet kapital 1966

	Gennemsnit = 100		
	murere	tømrere/ snedkere	I alt
Gruppe 1	88	98	94
" 2	105	101	103
" 3	89	118	105
I alt	94	105	100

Medens egenkapitalens andel af den samlede kapital såvel for de to virksomhedskategorier under ét som for tømrer/snedkerbranchen er stigende med virksomhedsstørrelsen, er i murerbranchen de mellemstore virksomheder betydeligt bedre stillet med hensyn til egenkapital end både de mindste og de største virksomheder, hvor forholdene er omtrent ens.

3. Sammenfatning

De af den foretagne regnskabsanalyse omfattede 8-900 murer-, tømrer- og snedkervirksomheder har i perioden fra 1963 til 1966 haft en procentuel omsætningsstigning, der er mere end tre gange så stærk som aktivitetsforøgelsen i landets samlede bygge- og anlægsvirksomhed. Allerede af denne grund kan undersøgelsens resultater ikke betragtes som repræsentative for de økonomiske forhold i de omhandlede fag. Hertil kommer, at det anvendte regnskabsmateriale stammer fra deciderede landforretninger, og at der ikke er medtaget regnskaber fra fabrikmæssigt drevne virksomheder, specialvirksomheder eller større entreprenørvirksomheder.

Det regnskabsmæssige (skattemæssige) overskud i de undersøgte virksomheder er kun steget forholdsvis godt halvt så stærkt som omsætningen, hvilket især skyldes en betydelig nedgang i overskuddets andel af omsætningen i murerfaget. Reduceres de regnskabsmæssige overskud med en anslået mesterløn, har de således korrigerede overskud svaret til 2,7 pct. af omsætningen i 1963 og 3,5 pct. i 1966. I murervirksomhederne har de tilsvarende procenter været 5,4 og 3,9 og i tømrer/snedkervirksomhederne henholdsvis 0,6 og 3,2. Når overskuddet vurderet på denne måde som helhed viser stigning fra 1963 til 1966, beror det på, at stigningen i den anslåede mesterløn, der er baseret på lønudviklingen, ikke har været tilnærmelsesvis så kraftig som væksten i det regnskabsmæssige overskud.

Forrentningen af den i virksomhederne indestående egenkapital er steget stærkt fra 1963 til 1966, idet overskuddet efter fradrag af mesterløn i 1966 svarede til ca. 18 pct. af egenkapitalen mod 8 pct. i 1963. Den således beregnede forrentning udgjorde i 1966 ca. 23 pct. i murervirksomhederne og 14,5 pct. i tømrer/snedkervirksomhederne. Forrentningen var stigende med virksomhedsstørrelsen, nemlig 8,3 pct. i de mindste, 19,6 pct. i de mellemstore og 27,4 pct. i de største virksomheder. Det skønnes, at de mindste virksomheder gennemgående beskæftiger under 3 personer incl. indehaverne, de mellemstore fra 3 til 5 personer og de største over 5 personer.

Det kan ikke overraske, at en så kraftig omsætningsforøgelse, som den af de undersøgte virksomheder præsterede, har givet sig udslag i en forringelse af virksomhedernes finansierings- og likviditetsforhold. For de største tømrer/snedkervirksomheder er der dog fra 1963 til 1966 sket en væsentlig forbedring af finansiering og likviditet.

For de to branchegrupper under ét kan finansierings- og likviditetsforholdene i 1966 næppe betegnes som utilfredsstillende. Anlægsformuen finansieres fuldt ud af egenkapitalen og den langfristede fremmedkapital, og den kortfristede gæld kan dækkes af den eksisterende omsætningsformue. I de mindste virksomheder er der praktisk taget kun balance mellem de sammenlignede værdier, hvorimod der i de mellemstore og - i endnu højere grad - de største virksomheder fremkommer et overskud ved de foretagne sammenligninger. Tømrer/snedkervirksomhederne er væsentligt bedre stillet end murervirksomhederne, hvor der i alle tre størrelsesgrupper konstateres ikke ganske tilfredsstillende finansierings- og likviditetsforhold. Den manglende dækning er dog næppe større, end at den kan udlignes af de formentlig eksisterende skjulte reserver. Det må endvidere tages i betragtning, at en del af den som kortfristet betegnede fremmedkapital, herunder bankgæld, antagelig i realiteten fungerer som langfristet fremmedkapital.

Konsolideringen har ikke kunnet holde trit med den stærke aktivitetsforøgelse, hvorfor egenkapitalens andel af den samlede kapital er gået ned fra 41,5 pct. i 1963 til 32,5 pct. i 1966. Da samtidig den langfristede fremmedkapital (d. v. s. prioritetsgældens) andel er sunket fra 20,9 til 18,3 pct. er den kortfristede fremmedkapitals andel steget fra 37,6 til 49,2 pct. Soliditeten er størst i de største virksomheder, idet egenkapitalen i denne virksomhedsgruppe i 1966 udgør 34 pct. af den samlede kapital mod 33,5 pct. i de mellemstore og 30,6 pct. i de mindste virksomheder. Sammensætningen af den kortfristede fremmedkapital har været nogenlunde ens i 1963 og 1966 med 29 pct. på bankgæld o. l. og 71 pct. på anden kortfristet gæld, overvejende leverandørgæld.

Leverandørgælden udgjorde i 1966 ca. 34 pct. af den samlede kapital uden iøjnefaldende afvigelser mellem de to brancheområder eller de tre størrelsesgrupper. I forhold til summen af udestående fordringer og varelagre var leverandørgælden faldende med stigende virksomhedsstørrelse, nemlig 87 pct. i de mindste, 78 pct. i de mellemstore og 69 pct. i de største virksomheder.

Effektiviteten i aktivernes udnyttelse er steget væsentligt fra 1963 til 1966. Ses der bort fra den faste ejendom, som formentlig i betydelig udstrækning udgøres af indehaverens private bopæl, svarede anlægsformuens værdi i 1963 til 10,2 pct. og i 1966 til 9 pct. af omsætningsbeløbet. For omsætningsformuen var de tilsvarende procenter 49,7 og 41,4. Den således beregnede effektivitet er stærkt stigende med virksomhedsstørrelsen. De mindste virksomheder havde således i 1966 en anlægsformue (excl. ejendomsværdi) svarende til 12,1 pct. af omsætningsbeløbet, medens de tilsvarende forholdstal var 10,8 pct. for de mellemstore og 6,3 pct. for de største virksomheder. Omsætningsformuen svarede i de mindste virksomheder til 41,4 pct. af omsætningsbeløbet, i de mellemstore til 33,9 pct. og i de største virksomheder til 23,5 pct. af omsætningsbeløbet.

KOMMISSIONEN TIL UNDERSØGELSE AF
HÅNDVÆRKETS OG DEN MINDRE INDUSTRI'S FORHOLD

18. februar 1965

Handelsministeriet

Hoslagt fremsendes et af kommissionen udarbejdet afsnit indeholdende kommissionens ønsker om og forslag til en forbedring af den løbende statistik om håndværk og mindre industri m.v. Afsnittet vil med de ændringer, der eventuelt måtte vise sig nødvendige som resultat af kommissionens videre arbejde, til sin tid indgå i den betænkning, kommissionen skal afgive.

Når kommissionen ikke afgiver resultaterne af sine overvejelser vedrørende dette problem i form af en delbetænkning med henblik på offentliggørelse nu, skyldes det, at de her behandlede problemer kun indirekte berøres i kommissoriet. På den anden side finder kommissionen, at spørgsmålet om at få tilvejebragt en tilfredsstillende statistik for dette erhvervsområde er af afgørende betydning for at kunne belyse strukturændringerne inden for det pågældende erhvervsområde og hermed for - i overensstemmelse med kommissoriet - at fremsætte forslag til foranstaltninger til fremme af de pågældende virksomheders effektivitet.

Kommissionen har derfor ment, at man allerede nu måtte viderebringe sit forslag om en forbedret erhvervsstatistik, og skal henstille, at handelsministeriet vil gøre økonomiministeriet bekendt med kommissionens betragtninger og over for dette ministerium støtte, at der snarest muligt tilvejebringes de fornødne forudsætninger for, at Det statistiske Departement som et første skridt henimod en bedre statistisk kortlægning kan etablere den i afsnittet beskrevne totale beskæftigelsesstatistik for byerhvervenes virksomheder.

I denne forbindelse tillader kommissionen sig at bemærke, at man er bekendt med, at en statistik som foreslået af kommissionen tillige vil imødekomme stærke ønsker fra andre erhvervsområder, f. eks. handelen.

P. K. V.

Poul Milhøj

AFSNIT VEDRØRENDE LØBENDE STATISTIK OM HÅNDVÆRK OG MINDRE INDUSTRI M. V.

I. Hidtidig statistik vedrørende håndværket og den mindre industri

1. Den første officielle beretning om industriens omfang er en fabriksoversigt af 1872, der omfatter "fabrikker og fabriksmæssigt drevne håndværk". Senere fremskaffedes oplysninger om håndværkets og industriens forhold gennem de særlige håndværks- og industritællinger, der afholdtes i 1897, 1906 og 1914. I 1925 afholdtes den første erhvervstælling omfattende også handels-erhvervet, og sådanne tællinger er herefter gennemført i 1935, 1948 og 1958 med successiv inddragning af yderligere erhvervsområder.

Til belysning af udviklingen i omsætnings- og beskæftigelsesforholdene inden for håndværket indsamlede Det statistiske Departement fra 1951 årligt oplysninger fra et udvalg af virksomheder, der repræsenterede de største og mest typiske fagområder inden for erhvervet. På grundlag af det indsamlede materiale beregnedes beskæftigelses-, løn- og omsætningsindeks for hvert af håndværkets tre hovedområder, bygge- og anlægsvirksomhed, fremstillingsvirksomhed og servicevirksomhed.

Det sidste håndværksindeks - for 1959 - blev offentliggjort i 1960, hvorefter beregningen er indstillet som følge af, at udvalget af virksomheder efterhånden ikke kunne betragtes som repræsentativt.

Herefter fremkommer kun en løbende belysning af håndværkets samfundsøkonomiske betydning som led i den årlige nationalregnskabsstatistik, hvori der foretages en opgørelse af håndværkets bruttofaktorindkomst, d. v. s. produktionsværdien ÷ udgifterne til rå- og hjælpestoffer. Ved denne beregning har man valgt at afgrænse håndværket som et selvstændigt erhverv, således at det omfatter: 1) mindre virksomheder, d. v. s. med under 6 arbejdere, i brancher, der i øvrigt indgår i den årlige industrielle produktionsstatistik, 2) brancher af speciel håndværksmæssig karakter først og fremmest forskellige former for reparationsvirksomhed, 3) visse brancher, der har store lighedspunkter med handelsvirksomhed, f. eks. slagtere, og 4) håndværksmæssige servicebrancher som frisører, fotografer, vaskerier m. v. . Bygge- og anlægsgrene er skilt ud som et særskilt erhverv i nationalregnskabsstatistikken.

Udgangspunktet for beregningen af håndværkets produktionsværdi er erhvervstællingernes oplysninger om omsætningen i de omhandlede brancher. De eksisterende beregninger af produktionsværdien er baseret på erhvervstællingen i 1948, idet det endnu ikke har været muligt at indarbejde oplysningerne fra erhvervstællingen i 1958 i beregningerne.

De beregnede tal for håndværkets produktionsværdi i 1947 er ført frem til de følgende år først og fremmest ved hjælp af de nu indstillede håndværksindeks. Også andre oplysninger er dog blevet anvendt for at fastslå udviklingslinien i de forskellige håndværksbrancher, f. eks. detailomsætningsindeksene, skatteindkomststatistikken eller udviklingen på omtrent tilsvarende industriområder, som er kendt fra den industrielle produktionsstatistik.

Grundlaget for beregningen af håndværkets udgifter til rå- og hjælpestoffer er de såkaldte input-outputtabeller, d. v. s. detaljerede opgørelser over, hvad de her i landet producerede og de importerede varer og tjenesteydelser er blevet anvendt til. Input-outputtabeller er blevet udarbejdet for årene 1947, 1949 og 1953, medens for andre år de gennem input-outputtabellerne fundne råstofprocenter er blevet anvendt som normer ved beregningen af håndværkets udgifter til rå- og hjælpestoffer.

Udover nationalregnskabsstatistikken fremkommer der dels i Statistiske Efterretninger, dels i Statistiske Meddelelser og Tabelværker en del statistik, som vedrører håndværk og industri.

2. De vigtigste emner i den statistik, som løbende fremkommer i Statistiske Efterretninger vedrørende håndværk og industri er:

a. Beskæftigede ved bygge- og anlægsvirksomhed

Denne opgørelse, der gennemføres kvartalsvis og giver oplysning om antallet af ansatte arbejdere og arbejdende mestre ved bygge- og anlægsvirksomhed, er første gang udarbejdet pr. 14. juni og 29. august 1961 efter anmodning fra boligministeriet og arbejdsministeriet.

Oplysningerne indhentes fra et repræsentativt udvalg af de erhvervsdrivende, der indgår i erhvervstællingen 1958 suppleret med en løbende ajourføring, og der indgår ca. 4.000 virksomheder i udsnittet. Samtlige virksomheder med mindst 10 beskæftigede er medtaget, medens der af virksomheder med 3-9 beskæftigede er udtaget en varierende procentdel. For entreprenørgruppen, der omfatter anlægs- og husbygningsentreprenører samt brølægger-, drænings- og kloakmestre, er dog virksomheder med 3-9 beskæftigede helt udeladt af materialet, hvilket også gælder samtlige virksomheder med mindre end 3 beskæftigede. I maj 1964 har Det statistiske Departement afholdt en taltælling over beskæftigelsen inden for bygge- og anlægsvirksomheden.

b. Industriens beskæftigelse, beskæftigelsesindeks m. v.

Der gives månedlige oplysninger om udviklingen i antal arbejdstimer og antal ansatte arbejdere i industrien. De månedlige tal er for tiden baseret på indberetninger fra i alt 12-1300 større virksomheder og branche for branche opregnet til at gælde for samtlige industrivirksomheder med mere end 5 arbejdere.

c. Industriens samlede omsætning og omsætning af egne varer.

På grundlag af indberetninger fra henved 5.000 industrivirksomheder gives kvartalsvis oplysninger om omsætningen i industrivirksomheder med mindst 10 arbejdere, hvilket formentlig svarer til virksomheder med mindst 12-15 beskæftigede personer. For at give et udtryk for mængdeændringerne i industriens omsætning af egne varer foretages en omregning af omsætnings-tallene til faste priser.

d. Konjunkturbarometer for industrien

Fra ca. 650 af de største industrivirksomheder indhentes kvartalsvis oplysninger om produktion, ordrer, lagre og beskæftigelse. Virksomhederne oplyser, om produktionen m.v. har været større, uændret eller mindre i det betragtede kvartal sammenlignet med kvartalet forud. Virksomhederne indberetter på denne måde både om udviklingen i det forløbne kvartal og om forventningerne for det kommende. Omsætningen i de virksomheder, der deltagere i undersøgelsen, svarer til ca. 60% af den omsætning, der indgår i statistikken under pkt. c.

e. Industriens investeringer

Investeringsopgørelsen foretages årligt og omfatter de virksomheder, der indgår i departementets årlige produktionsstatistik og som beskæftiger 20 arbejdere og derover.

f. Arbejdslønnen i industri og håndværk

Lønstatistikken udarbejdes hvert kvartal som en timelønsstatistik for en lang række fag overvejende inden for fremstillingsvirksomhed samt bygge- og anlægsvirksomhed og dækker arbejdere beskæftigede hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening uanset virksomhedsstørrelse.

g. Arbejdsløshedsstatistikken

Denne statistik udarbejdes månedligt og viser ledigheden i de større arbejdsløshedskasser, i geografiske områder og inden for de enkelte erhvervs-hovedgrupper.

3. Den statistik, der fremkommer i Statistiske Meddelelser vedrørende håndværk og industri, omfatter foruden den årlige detaljerede arbejdsløshedsstatistik den årlige industrielle produktionsstatistik. I sidstnævnte indeholdes en lang række oplysninger om antal industrivirksomheder, antal beskæftigede, produktionsværdi, råstofforbrug, lønudgift o. s. v. Produktionsstatistikken omfatter alle fremstillingsvirksomheder i industri og håndværk med undtagelse af mejerier, slagterier, rene håndværksfag og industrivirksomheder med mindre end 6 arbejdere. Til virksomheder, som beskæftiger 6-9 arbejdere, udsendes et forenklet spørgeskema, som for så vidt angår produktion og råvareforbrug kun rummer spørgsmål om virksomhedens samlede produktion, respektive samlede forbrug af rå- og hjælpestoffer, medens virksomheder med 10 arbejdere og derover som hovedregel afkræves oplysninger om de fremstillede varers art og mængde.

4. Den periodiske statistik i Statistiske Tabelværker omfatter i første række erhvervstællingerne, der hvert tiende år giver det hidtil bedst dækkende - og efter at det tidligere håndværksindeks er nedlagt også det eneste - statistiske billede af håndværkets og småindustriens forhold.

I de årlige tabelværker om Danmarks vareomsætning med udlandet kan der ikke hentes særlige oplysninger om håndværkets og den mindre industris forhold, idet det ikke vil være muligt ved at foretage en fordeling af im- og

eksporten på håndværks- og industrivirksomheder at få noget rigtigt billede af disse virksomheders im- og eksportforhold, dels fordi mindre virksomheders eksport i vid udstrækning foregår gennem større industrivirksomheder, dels fordi en betydelig del af såvel importen som eksporten foregår gennem importagenturer og grossister m. v.

Endelig er folketællingernes oplysninger om fag, arbejdsstilling og erhverv en kilde til oplysning om industriens og håndværkets personel.

5. OMS-indberetningerne vil ikke kunne give oplysninger om håndværkets og den mindre industris eksport, dels fordi indberetningerne ikke siger noget om, hvorvidt en registreret virksomhed skal henregnes til handel, håndværk, industri eller andet, dels fordi omsætningen ikke er specificeret efter vareområder. Endelig giver indberetningerne kun oplysning om den enkelte virksomheds direkte eksport, ikke om den indirekte eksport, som foregår gennem andre virksomheder.

6. Det fremgår af foranstående oversigt over de vigtigste kilder til oplysning om håndværkets og industriens forhold, at der fortrinsvis gives oplysninger om de noget større virksomheders forhold, og at der praktisk taget kun i erhvervstællingerne er materiale til bedømmelse af forholdene i de små virksomheder og af disses udvikling og betydning i samfundsøkonomien.

At det fortrinsvis er de større virksomheder, den generelle løbende statistik har beskæftiget sig med, skyldes dels selve statistikken tilblivelse, som baseredes på de virksomheder, der oprindeligt var omfattet af fabrikslovens bestemmelser, og derfor allerede ved statistikken opståen var af en vis mindstestørrelse, dels at de små virksomheder kun tæller lidt i henseende til produktionens og omsætningens omfang og udvikling.

Den eksisterende statistik omhandler, som det vil ses, hovedsagelig virksomhedernes beskæftigelsesforhold, omsætningsforhold og lønforhold.

Sammenfattende kan siges, at der savnes 1) en løbende statistik om beskæftigelse og økonomi, der fremkommer med ikke for store mellemrum og medtager alle virksomheder helt ned til de mindste, og 2) lejlighedsvis dyberegående undersøgelser, f. eks. baseret på interviews, af de sider af erhvervslivets struktur, som det ikke er praktisk muligt at belyse ved en erhvervstælling. Hermed tænkes på undersøgelser af sammensætningen af virksomhedernes kapital og kapitalapparat, afsætningskanaler, brancheglidning, integrationsforhold etc., som kan give materiale til en uddybning af kendskabet til skete og igangværende strukturfor skydninger inden for det omhandlede erhvervsområde.

II. Sektorstatistik, reststatistik, totalstatistik

1. For at fremme ønskerne om en bedre statistik mest muligt har kommissionen orienteret sig om Det statistiske Departements planer om en løbende total beskæftigelsesstatistik i et forsøg på så vidt muligt at indpasse kommissionens ønsker i disse planer.

Økonomiministeriets repræsentant i kommissionen har redegjort for departementets planer, der skal ses i sammenhæng med oprettelsen af departementets adressefortegnelse for byerhvervenes virksomheder, og som tilsigter at få dækket de huller, der er i den løbende erhvervsstatistik. Adresse-

fortegnelsen omfatter samtlige virksomheder inden for, hvad man kalder by-erhverv, d. v. s. alle erhverv med undtagelse af landbrug, gartneri, skovbrug og fiskeri, hvis forhold er udførligt behandlet i særlig statistik.

2. Kommissionens overvejelser for så vidt angår en fremtidig statistik for håndværket og den mindre industri har hovedsagelig koncentreret sig om tre muligheder: a) at opbygge en ny statistik for et nyt erhvervsområde, "håndværk og småindustri" og rense håndværks- og mindre industrivirksomheder ud af den eksisterende statistik, b) at lave en art "reststatistik" omfattende de virksomheder, som ikke er dækket af den nuværende statistik, eller c) at forsøge at kombinere de nævnte muligheder således, at den eksisterende statistik suppleres op, så den dækker helt ned til de mindste virksomheder og samtidig underopdeles på en sådan måde, at det vil være muligt at skille de mindre virksomheder ud.

3. Fra håndværkets side er ønskerne nærmest gået i retning af at opbygge en helt ny statistik, som alene omfatter håndværks- og mindre industrivirksomheder.

Sektorstatistik er velegnet til belysning af forholdene og udviklingstendenserne inden for sektorer af erhvervslivet, der er nogenlunde klart afgrænsede efter arten af virksomhedernes aktivitet. Det er f. eks. ganske rimeligt at udarbejde statistik, som alene omfatter landbrugsvirksomheder. Sektorstatistik kan imidlertid ifølge sagens natur ikke direkte give noget helhedsbillede af udviklingen inden for hele samfundet.

Sektorstatistik baseret på størrelseskriterier er derimod praktisk taget umulig, idet virksomhederne i grænseområdet jævnligt vil flyde fra den ene sektor til den anden, hvorved der ikke alene opstår vanskeligheder ved den rent tekniske fremskaffelse af det statistiske materiale, men i høj grad også vanskeligheder ved fortolkningen af de indsamlede oplysninger.

Da en sektorstatistik alene omfattende håndværks- og mindre industrivirksomheder må afgrænses efter et skønsmæssigt udvalgt størrelseskriterium og således blive behæftet med de ovenfor nævnte mangler, har kommissionen ikke ønsket at stille forslag om en fremtidig løbende statistik alene vedrørende håndværket og den mindre industri.

4. I stedet for sektorstatistik kunne man udarbejde en "reststatistik" omfattende de virksomheder, der ikke er medtaget i den eksisterende løbende statistik. Dette ville dog have til følge, at man måtte opgive at arbejde med et klart størrelseskriterium for de af en sådan statistik omfattede virksomheder, idet den eksisterende statistik medtager virksomheder af - personelmæssigt - forskellig størrelsesorden. Statistikken vedrørende beskæftigede ved bygge- og anlægsvirksomhed omfatter således som hovedregel virksomheder med 3 beskæftigede og derover, den industrielle produktionsstatistik virksomheder med 6 arbejdere og derover, statistikken over industriens samlede omsætning og omsætning af egne varer virksomheder med 10 arbejdere og derover etc. etc.

En "reststatistik" omfattende virksomheder af så forskellig størrelsesorden vil ikke give mulighed for at foretage ønskelige sammenligninger og vil

derfor efter kommissionens opfattelse ikke have nogen særlig interesse, hvorfor man ikke ønsker at stille forslag herom.

5. Kommissionens arbejde koncentrerede sig herefter i det væsentlige om den i punkt 2 nævnte tredje mulighed: at udbygge én eller flere grene af den eksisterende statistik med oplysninger om de småvirksomheder, som hidtil ikke har været medtaget.

Ved vurderingen af, hvilke dele af den eksisterende statistik, der i første omgang ville være egnet til en udbygning som den nævnte, har kommissionen lagt vægt på, at Det statistiske Departement er langt fremme med planer om en udbygning af erhvervsstatistikken gennem etablering af en totalstatistik over det i byerhvervenes virksomheder beskæftigede personel. Man har bestræbt sig på at afstemme kommissionens ønsker med hensynet til Det statistiske Departements muligheder for rent teknisk at tilvejebringe det nødvendige materiale i tilstrækkelig brugbar form.

Under hensyn til, at antallet af beskæftigede i virksomhederne er det mest anvendelige afgrænsningskriterium samt til, at totalstatistik efter kommissionens opfattelse bør foretrækkes både for sektorstatistik og for reststatistik, finder kommissionen, at bestræbelserne på at opbygge en løbende statistik, som omfatter samtlige virksomheder uanset størrelse, bør tage sin begyndelse med den i Det statistiske Departement planlagte totalstatistik for byerhvervene som foran i II. 1. afgrænset. Denne statistik skal omfatte antallet af beskæftigede i de enkelte virksomheder fordelt på brancher med den ved erhvervs tællingen i 1958 anvendte brancheinddeling, på geografiske områder og på personelstørrelsesgrupper.

Det er kommissionens opfattelse, at man for hurtigt at komme i gang med en løbende statistik for erhvervsområdet i første omgang bør etablere en ren årlig beskæftigelsesstatistik baseret på virksomhedernes oplysninger om antal beskæftigede: indehavere, funktionærer, faglærte og ufaglærte arbejdere samt lærlinge og hjælpepersonale i virksomhederne på en bestemt dato.

Kommissionen finder endvidere, at det bør overvejes imellem de årlige totaltællinger at etablere kvartalsvise beskæftigelsesindeks baseret på udsnitstællinger på områder, hvor totaltællingerne viser, at der er en udvikling i gang, som det vil være betydningsfuldt at følge med kortere mellemrum end årligt.

6. En årlig beskæftigelsesstatistik af den foreslåede karakter vil løbende kunne give oplysning om udviklingen i antallet af virksomheder, i personellet størrelse, i virksomhedernes fordeling efter størrelse inden for de forskellige brancher og i virksomhedernes og personellet fordeling på geografiske områder. Der vil samtidig kunne foretages en bedømmelse af håndværkets og den mindre industris beskæftigelsesmæssige betydning i samfundet i relation til de øvrige byerhverv, idet der med en tilstrækkelig specificeret størrelsesgruppering gives den, der skal anvende statistikken, mulighed for at trække de for hans specielle formål relevante grænser inden for de forskellige brancher.

7. Med etableringen af en løbende total beskæftigelsesstatistik som beskrevet vil der være taget et stort skridt henimod en bedre dækkende statistik om de små og mellemstore virksomheders forhold.

Den løbende beskæftigelsesstatistik vil give grundlæggende viden om by-erhvervenes strukturelle forhold og være et godt grundlag for med tiden at skabe en overbygning af fornuftige og relevante sektorstatistikker, der inden for den enkelte sektor er tilpasset både behovet for oplysninger og mulighederne for at indhente disse.

Endvidere vil den løbende beskæftigelsesstatistik være et velegnet instrument til den ajourføring af Det statistiske Departements adressefortegnelse, som er en nødvendig teknisk forudsætning for en tilfredsstillende erhvervsstatistik.

Endelig er beskæftigelsesstatistikken en afgørende forudsætning for, at man vil kunne gå videre med en udbygning om økonomiske oplysninger m. v. på områder, hvor en interessant udvikling er i gang, eller i øvrigt hvor der er behov herfor f. eks. til brug for en kommission.

Da det er vigtigt at komme i gang med statistikken, og da en udbygning med årlige økonomioplysninger vil nødvendiggøre spørgsmål, som vil være vanskelige at besvare for virksomhederne og vanskelige at bearbejde for departementet, anbefaler kommissionen, at sådanne spørgsmål til en begyndelse kun tages op lejlighedsvis. Målsætningen bør dog efter kommissionens opfattelse være, at der årligt gives oplysninger af samme omfang, som dem der gives i de forenklede skemaer til den industrielle produktionsstatistik, d. v. s. om antal udførte arbejdstimer, lønudgift, omsætning samt for at kunne opgøre værditilvæksten: køb af råvarer, brændsel m. v.

8. Udover de ovenfor omtalte ønskelige værdioplysninger er der en række problemer af mere strukturel art, som det vel må være statistikens opgave at følge i et samfund i hastig udvikling, men som ifølge deres natur egner sig bedre for belysning med års mellemrum: ejerforhold, integration, afsætningskanaler, herunder underleverandørspørgsmål, direkte eksport, kapital, indehavernes alder m. v.

Det er kommissionens opfattelse, at sådanne emner bør tages op til systematisk belysning med passende mellemrum - hvad delvis allerede er sket ved erhvervstællingerne (ejerforhold) og folketællingerne (indehavernes alder) -, hvorved der vil kunne gives erhvervslivet og myndighederne indsigt i og forståelse af de ændringer, som et samfund i hastig vækst undergår.

9. En udbygget erhvervsstatistik baseret på en total beskæftigelsesstatistik vil have interesse også langt ud over kommissionens arbejdsområde. De forskellige former for lokal planlægning har fået et stort omfang i de senere år og har medført en stærk stigning i behovet for lokal-fordelt statistik, navnlig vedrørende beskæftigelsen, ligesom mere almindelige arbejdsmarkedssynspunkter og konjunkturstatistiske synspunkter understøtter det ønskelige i en løbende total beskæftigelsesstatistik for byerhvervsområdet. Endelig kan det nævnes, at kommissionen er bekendt med, at også detailhandelen har stærke ønsker om en forbedret løbende statistik for sit erhvervsområde.

III. Sammenfattende oversigt over kommissionens forslag

1. Det foreslås, at der på basis af den i Det statistiske Departement under opbygning værende adressefortegnelse omfattende samtlige virksomheder, der falder ind under betegnelsen "byerhverv",

- a) etableres en årlig total beskæftigelsesstatistik for alle byerhvervsvirksomheder med en detaljeret opdeling på brancher, på geografiske områder samt på personelstørrelsesgrupper,
- b) udarbejdes kvartalsvise beskæftigelsesindeks for specielle områder af særlig interesse,
- c) lejlighedsvis indkræves økonomioplysninger eventuelt af varierende karakter, blandt hvilke oplysninger om lønudgift, omsætning og køb af råvarer, brændsel m.v. på længere sigt bør indgå årligt,
- d) lejlighedsvis indsamles oplysninger om en række forhold af mere strukturel art som ejerforhold, integration, underleverandørforhold, direkte eksport, brancheglidning etc.

2. Da det er af væsentlig betydning af hensyn til anvendelsen af statistikken, at denne kan blive bearbejdet og offentliggjort hurtigt, er det vigtigt, at der tilvejebringes det bedst mulige grundlag for en effektiv indkrævning af de nødvendige oplysninger fra virksomhederne. Indsamlingen af statistiske oplysninger fra mindre erhvervsvirksomheder er erfaringsmæssigt forbundet med betydelige vanskeligheder, og der er således kun mulighed for at tilvejebringe den foreslåede statistik, såfremt de administrative forudsætninger er til stede, såfremt spørgsmålene til virksomhederne gøres så enkle som muligt, og såfremt indsamlingen af oplysningerne bliver støttet af erhvervsorganisationerne.

Det er kommissionens opfattelse, at afgivelse af de under pkt. III, 1 c og 1 d nævnte oplysninger vil stille større krav til især de små virksomheder, end de vil være i stand til at honorere på nuværende tidspunkt. Kommissionen er imidlertid af den formening, at der fremover, bl.a. fordi udviklingen stiller krav til en forbedret regnskabsføring i de små virksomheder, vil blive væsentlig bedre muligheder for at få tilvejebragt de ønskede oplysninger om virksomhedernes økonomiske forhold etc.

3. Da tilvejebringelsen af det nødvendige materiale til en årlig total beskæftigelsesstatistik som den foreslåede, lejlighedsvis suppleret med økonomioplysninger m.v. eventuelt af varierende karakter, forudsætter, at indkrævnningen af oplysningerne er lovmæssigt underbygget, skal kommissionen, såfremt den fornødne lovmæssige baggrund for oplysningernes indkrævning ikke er til stede, udtrykke sin forventning om, at der fremskaffes lovhjemmel for oplysningernes indsamling og bearbejdning samt tilvejebringes den fornødne bevillingsmæssige baggrund.

4. Det er endvidere af afgørende betydning for oplysningernes indsamling, at de virksomheder, der skal meddele de ønskede oplysninger, bibringes interesse for sagen og informeres om den betydning, en statistik som den

foreslåede kan have ikke alene for samfundet som helhed og de enkelte offentlige institutioner som middel til vurdering af den hidtidige og fremtidige udvikling inden for byerhvervene, men også for de enkelte fag og den enkelte virksomhed som et instrument til en bedre vurdering af fagets udvikling og den enkelte virksomheds fremtidsmuligheder og til en bedre planlægning af fagets og virksomhedernes fremtid.

Denne informationsopgave må det naturligt påhvile erhvervsorganisationerne at løse. Kommissionen ønsker derfor at udtrykke sin forventning om, at såvel hovederhvervsorganisationerne, Håndværksrådet og Industrirådet, som de enkelte fags og branchers organisationer og sammenslutninger vil gøre statistikken, dens formål og betydning også for den enkelte virksomhedsindehaver til genstand for omtale i de respektive fagblade. Det ville være ønskeligt, om de enkelte organisationer og sammenslutninger hvert år, når statistikken er udarbejdet, vil meddele deres medlemmer statistikkens hovedresultater og mere detaljerede oplysninger for de enkelte organisationers egne og beslægtede fag og brancher, suppleret med en orientering om den lære og nytte, de enkelte fag og deres virksomheder kan drage af statistikkens resultater.

P. Milhøj formand	Richard Larsen næstformand	E. Højland Andersen
P. Assam	Preben Bov	Per Bredsdorff
Herluf Christensen	Jørgen Christensen	Knud Christensen
I. P. Gamsbøl	Kjeld Gleerup	Ove Hoff
Karl Nielsen	Børge Nissen	Arne Rasmussen
N. Restrup Carstensen	Adolph Sørensen	Hans Taaning
Erik Weber	Jørgen Zedler	

/K. Arnskov
E. Hübertz Christensen.

HANDELSMINISTERIET

København K., den 11. marts 1965
 Slotsholmsgade 12.

Økonomiministeriet

Fra Kommissionen til Undersøgelse af Håndværkets og den mindre Industris Forhold har Handelsministeriet modtaget vedlagte skrivelse af 18. februar 1965 med forslag til en forbedring af den statistiske kortlægning af byerhvervenes forhold.

Kommissionen finder det ønskeligt, at den nuværende erhvervsstatistik suppleres med dels en løbende statistik om beskæftigelse og økonomi i alle virksomheder - helt ned til de mindste - inden for byerhvervene og dels lejlighedsvis, dyberegående undersøgelser, eventuelt på interview-basis, af de sider af erhvervslivets struktur, som det ikke er praktisk muligt at belyse ved en erhvervstælling.

Efter af Økonomiministeriets repræsentant i kommissionen at være blevet orienteret om Det statistiske Departements planer om en løbende total beskæftigelsesstatistik har kommissionen søgt at indpasse sine ønsker om en udvidet erhvervsstatistik i disse planer. Man er herved nået frem til den opfattelse, at der bør etableres en årlig total beskæftigelsesstatistik for alle byerhvervsvirksomheder med en detaljeret opdeling på brancher, geografiske områder samt personelstørrelsesgrupper og endvidere udarbejdes kvartalsvise beskæftigelsesindeks for specielle områder af særlig interesse. Kommissionen finder det ønskeligt, at der yderligere lejlighedsvis indsamles detaljerede oplysninger om økonomiske og strukturelle forhold inden for de pågældende erhverv, men peger på, at regnskabsføringen i de små virksomheder foreløbig kan gøre det vanskeligt at fremskaffe de omhandlede oplysninger.

Handelsministeriet kan tilslutte sig kommissionens ønske om tilvejebringelse af en forbedret offentlig erhvervsstatistik, som utvivlsomt vil være af væsentlig interesse ikke blot for industri og håndværk, men også for handels- og serviceerhvervene, ligesom en række offentlige myndigheder - herunder ikke mindst de offentlige planlægningsorganer - vil kunne drage betydelig nytte deraf. Den af kommissionen foreslåede fremgangsmåde for en sådan forbedring synes velbegrundet og formålstjenlig, hvorfor Handelsministeriet kan anbefale, at kommissionens forslag søges gennemført, således at der så snart som muligt etableres en total og detaljeret årlig beskæftigelsesstatistik for alle byerhvervene samt kvartalsvise beskæftigelsesindeks for specielle områder af særlig interesse, og at der endvidere, når tiden skønnes at være inde dertil, gennemføres dels lejlighedsvis og dels regelmæssige indsamlinger af oplysninger om økonomiske og strukturelle forhold i overensstemmelse med kommissionens forslag.

Lars P. Jensen

Erik Nielsen

Organisationsstrukturen inden for håndværk og industri

Til belysning af organisationsforholdene inden for håndværk og industri har kommissionen udarbejdet efterfølgende oversigter over eksisterende arbejdsgiver- og faglige erhvervsorganisationer, der i foråret 1969 har været forelagt Dansk Arbejdsgiverforening, Håndværksrådet og Industrirådet.

Til nærmere belysning af materialet skal bemærkes:

Oversigterne over organisationerne omfatter arbejdsgiver- og faglige erhvervsorganisationer. Der er ikke blandt de listede organisationer medtaget organisationer, som alene er dannet med et mere specifikt og begrænset formål, som f. eks. eksportforeninger og importørforeninger, og materialet omfatter heller ikke de forskellige af erhvervene oprettede institutter og lign. Andelsforeninger er ikke medtaget.

Det foreliggende materiale er ikke helt sammenfaldende med det af Håndværkskommissionen dækkede erhvervsområde. For det første omfatter materialet samtlige organisationer inden for industri og håndværk uanset de tilsluttede virksomheders størrelse. For det andet har man søgt at give et helhedsbillede af Dansk Arbejdsgiverforenings og Håndværksrådets organisationsstruktur og derfor - specielt for arbejdsgiverforeningens vedkommende - måttet medtage organisationer, hvis medlemskreds falder helt uden for kommissionens område. I oversigt nr. 3, der er udarbejdet på grundlag af Dansk Arbejdsgiverforenings medlemsfortegnelse for 1967-68, er således bl. a. medtaget handelsorganisationer.

Oversigt nr. 1 er i øvrigt opdelt i 12 hovedbrancheområder (I - XII), som nogenlunde følger den erhvervsopdeling, som i øvrigt benyttes af kommissionen. Det bemærkes, at der for enkelte organisationer må udøves et skøn over den rette placering af organisationen, idet materialet er bygget sådan op, at hver af de godt 250 registrerede organisationer inden for håndværk og industri kun er placeret et sted i systemet. I betænkningen om Information og Rådgivning, hvor der blev givet oversigter over institutter og organisationer inden for de forskellige hovedbrancheområder, er en organisation derimod opført flere gange, såfremt dens virkefelt er udstrakt til flere brancheområder.

Oplysninger om antal tilsluttede medlemmer for så vidt angår organisationer, som ikke er tilsluttet de nævnte tre hovedorganisationer, bygger på oplysninger fra foråret 1967. Det må påregnes, at der i disse organisationer indgår medlemmer, som i stort omfang på anden måde er tilsluttet de tre nævnte hovedorganisationer. I øvrigt skal bemærkes, at medlemstallet i de

forskellige organisationer ikke er opgjort på helt samme tidspunkt, og de med delte oplysninger er derfor forbundet med en del usikkerhed.

De godt 250 brancheorganisationers tilhørsforhold til de 3 hovedorganisationer (Dansk Arbejdsgiverforening, Industrirådet og Håndværksrådet) fremgår af oversigt nr. 1 lb. nr. 1, I-XII. I oversigterne er samtidig markeret de enkelte organisationers tilhørsforhold til de faglige sammenslutninger under Dansk Arbejdsgiverforening, ligesom der i kommentarerne er givet oplysning om tilhørsforhold til visse andre tværgående organisationer.

Antallet af organisationer fordeler sig forholdsvis jævnt over de opstillede hovedbrancheområder, idet der jfr. oversigt C 2 A er registreret fra 13 til 33 organisationer inden for hver gruppe (bortset fra skibsbyggeri). Af oversigt 2 B fremgår det, at der er et meget varierende medlemskab bag disse organisationer. Antallet af organiserede virksomheder svinger således fra under 200 inden for kemisk industri og skibsbyggeri til godt 18.000 inden for bygge- og anlægsvirksomhed.

Organisationernes tilknytning til de 3 hovedorganisationer (Dansk Arbejdsgiverforening, Industrirådet og Håndværksrådet) er nærmere sammenfattet i oversigt 2A og 2B, hvoraf fremgår henholdsvis antallet af tilknyttede organisationer og antallet af de til disse organisationer tilsluttede virksomheder.

Fortegnelse over oversigter til bilag 9

- Oversigt nr. 1. Oversigt over arbejdsgiver- og erhvervsorganisationer grupperet inden for følgende hovedbrancheområder med markering af medlemsantal og de enkelte organisationers medlemskab af hovedorganisationer og sammenslutninger:
- I. Nærings- og nydelsesmiddelindustri
 - II. Tekstil, beklædning og fodtøj
 - III. Trævareindustri og møbelindustri
 - IV. Papir- og grafisk industri
 - V. Minedrift, stenbrydning, brunkul & sten-, ler- og glasvareindustri
 - VI. Kemi-, farve- og lakindustri
 - VII. Jern- og metalindustri
 - VIII. Skibsbyggeri
 - IX. Anden fremstillingsvirksomhed og reparationsvirksomhed
 - X. Bygge- og anlægsvirksomhed
 - XI. Butikshåndværk
 - XII. Servicefag.
- Oversigt nr. 2. Oversigter over hovedorganisationers medlemstilslutning fordelt på hovedbrancheområder
- A. Organisationernes tilhørsforhold
 - B. Organiserede virksomheders tilhørsforhold.
- Oversigt nr. 3. Oversigt over organisationstilslutningen til Dansk Arbejdsgiverforening
- Oversigt nr. 4. Oversigt over organisationstilslutningen til Håndværksrådet.
- Følgende forkortelser benyttes i oversigterne:
- DA = Dansk Arbejdsgiverforening
 - IR = Industrirådet
 - HR = Håndværksrådet
 - IF = Industrifagene
 - BS = Beklædningsindustriens Sammenslutning
 - JMS = Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark
 - GFS = De grafiske Fags Sammenslutning.

I visse tilfælde er der sat parentes uden om det anførte medlemsantal. Dette betyder, at der her særlig kan være tale om "medlemsoverlapning".

OVERSIGT NR. 1

Lb.

nr. 1. NÆRINGS- OG NYDELSESMIDDELINDUSTRI

Fødevarer	Medlem af				Antal medl.	Bemærkninger
	DA	IR	HR	IF		
1. Foreningen af Danmarks Fiskemels- og Fiskeolieindustri	x	x			12	
2. Foreningen af Danmarks Fiskekonserverindustri	x	x			16	
3. Centralforeningen af Fiskerøgerier i Danmark					175	
4. Bornholms Fiskerierhvervs Arbejdsgiverforening	x				9	Medlem af Bornholms Arbejdsgiverforening
5. Kødindustriens Fabrikantforening	x	x			29	
6. Danske Konserverfabrikkers Arbejdsgiverforening	x				15	
7. Foreningen af Konserverfabrikanter i Danmark		x			8	Fortrinsvis frugt og grønt
8. Mælkekonserverindustriens Arbejdsgiverforening	x			x	14	
9. Foreningen Dansk Flødeis					25	
10. Foreningen Danske Eksportflødefabrikker					11	
11. Margarineindustriens Fællesudvalg M. I. F. U.		x			28	
12. Foreningen af Sennepsfabrikanter i Danmark					8	
13. Foreningen af Salatfabrikker i Danmark		x			16	
14. Foreningen af Danske Chokolade- og Sukkervarefabrikanter	x			x	9	
15. Landsforeningen af Chokolade- og Sukkervarefabrikanter af 1930		x			36	
16. Brancheforeningen af Danske Sukkervare-, Marcipan- og Chokoladefabrikker		x			9	
17. Danske Handelsmøllers Arbejdsgiverforening	x				16	
18. Foreningen af danske Handelsmøller		x			20	16 er medlemmer af nr. 17

19. Arbejdsgiverforeningen for Danske Kiks-, Bisquit-, Vaffel- og Makaronifabrikker	x	5	
20. Foreningen af Bisquit-, Kage- og Vaffelfabrikkanter		30	Foreningen af Importører af
21. F. I. R. N. & S. A. F. I. D.	x	30	Råvarer til Næringsmiddel- industrien og Sammenslutnin- gen af Frugtpulpfabrikkanter og -eksportører i Danmark
<u>Drikkevarer:</u>			
22. Danske Mineralvandsfabrikanters Fællesforening	x	51	
23. Sammenslutningen af Danmarks Æblemosterier		30	
24. Foreningen af Frugtvinsfabrikkanter i Danmark	x	18	
25. Bryggeriforeningen	x	18	
26. Foreningen af Danske Spiritusfabrikkanter Arbejdsgiverforening	x	10	Kun 3 er medlemmer af IR.
<u>Tobak m. v. :</u>			
27. Cigaret-, røg- og skråtobaksfabrikantforeningen i Danmark	x	11)	Tilsluttet
28. Sammenslutningen af Arbejdsgivere inden for Cigarindustrien	x	12)	Tobaksindustriens Kontor
29. Cigar- og Tobaksfabrikanernes Forening af 1875	x	15)	
30. Cigarmagerlauget i Danmark	x	12	

	Medlem af					Bemærkninger:	
	DA	IR	HR	BS	IF	Antal medl.	
1. Tekstilfabrikantforeningen	x	x				160	
2. Jydsk Fabrikantforening for Textil, Tricotage og Beklædning						165	
3. Possementmagerlauget						11	
4. Dansk Bandagistforening			x			14	
5. Sejl-, Flag- og Kompasmagerlauget, København	x		x			5	
6. Dansk Sejlmagermesterforening for Provinsen	x		x			16	
7. Foreningen af danske Tøvværksfabrikker	x	x			x	5	
8. Vodbinderiernes Arbejdsgiverforening	x				x	13	
9. Handskemagerlauget (Arbejdsgiverafdeling)	x		x			10	
10. Skofabrikantforeningen i Danmark	x	x			x	40	
11. Hattemagerlauget						10	
12. Hatte- og Buntmagerforeningen i Danmark			x			26	
13. Buntmagerlauget i København			x			47	
14. Dansk Buntmagerforening						75	I medlemsantallet er indkluderet ca. 90% af 13's medlemmer.
15. Foreningen af Fabrikanter og Grossister i Pelsbranchen	x	x		x		19	
16. Foreningen af danske Fabrikanter af Herreklæder	x	x		x		33	Nr. 15-20 er medio 1967 sammenlagt til Konfektionsfabrikantforeningen,
17. Kittel- og Linnedfabrikantforeningen	x	x		x		6	(som er tilsluttet DA, IR og BS. Medlemsantal: 77)
18. Korsetfabrikantforeningen	x	x		x		10	
19. Fabrikantforeningen for Kjoler og Damekonfektion	x			x		27	
20. Skjortefabrikantforeningen	x			x		13	

21. Skrædderlauget i København	x	x	x	56
22. Provinsskrædderlauget	x		x	66
23. Kjøleskræddermestrenes Landsforening		x		115
24. Skræddermestrenes Centralforening		x		170
25. Landsorganisationen af Skomagermestre og Skotøjs- handlere i Danmark		x		1.721
26. Centralforeningen af Træskomagere for Sjælland og Lolland-Falster		x		80)26-28 er nu sammen-
27. Fyens Stifts Træskomagerforening		x		)slutte i en forening: 46)Dansk Træskomager-
28. Københavns Træskomagerforening		x		42)forening med 248 med-
29. Foreningen af danske Strå- og filthattefabrikanter			x	3 lemmer
30. Foreningen af danske Sækkefabriker	x			5

Lb.

nr. III. TRÆVAREINDUSTRI OG MØBELINDUSTRI¹⁾

Medlem af

Bemærkninger:

	DA	IR	HR	IF	JMS	Antal medl.	
1. Træindustriens Fællesrepræsentation (tidl. Fællesrepræsen- tationen for danske Savværker og Trævarefabrikker						284	4 områdeforeninger
2. Foreningen af Imprægneringsanstalter i Danmark						-	Foreningen formentlig opløst
3. Centralforeningen af Bødkermestre i Provinsen	x		x			7	
4. Bødkerlauget i København	x		x			3	
5. Drejermestrenes Centralforening i Danmark	x					14	Fortrinsvis provinsen
6. Drejerlauget og Kunstdrejerforeningen i København	x					15	
7. Centralforeningen af Billedskærmestre i Danmark	x		x			33	
8. Københavns Snedkerlaug	x		x			494	(nr. 8 og 9 medlem af Fæl- lesforeningen af Dan- marks Snedkermestre (39 lokale foreninger
9. Centralforeningen af Snedkermestre og Møbelproducenter i Danmark	x		x			1003	
10. Sammenslutningen af Snedkermesterforeninger i Danmark						300	(6 områdeforeninger for landdistrikter; medlem af Mesterorganisationer- nes Fællesråd
11. Foreningen af Modelsnedkere inden for Jern- og Metalindustrien	x				x	23	
12. Møbelfabrikantforeningen i Danmark						(435)	
13. Træindustriens Fabrikantforening for København & Omegn	x	x		x		81	
14. " Fabrikantforening for Jylland	x	x		x		105	
15. " Fabrikantforening for Østifterne	x	x		x		128	
16. Sadelmager- og Tapetsererlauget i Danmark	x		x			360	
17. Kurvemagerlauget	x		x			16	

Oversigt nr. 1
lb. nr. III

1) Af praktiske grunde er samtlige snedkermesterforeninger samlet her; en række af de tilsluttede virksomheder, hører hjemme under gruppe X: Byggevirksomhed (1.000 virksomheder er skønsmæssigt overført til gruppe X i tabel 2).

Lb. nr.	IV. PAPIR- OG GRAFISK INDUSTRI	Medlem af				Bemærkninger:	
		DA	IR	HR	GFS	Antal medl.	
	<u>Papirindustri</u>						
1.	Papirvareindustriens Arbejdsgiverforening	x				49	
2.	Dansk Papæsekefabrikantforening	x				57	
3.	Foreningen af danske Fabrikanter af selvkøbende bånd					2	
4.	Foreningen af Maskinposefabrikanter i Danmark					-	
	<u>Grafisk Industri</u>						
5.	Bogbinderlauget i København	x		x	x	160	
6.	Københavns Bogtrykkerforening	x		x	x	255	
7.	Dansk Provins Bogtrykkerforening	x		x		448	
8.	Centralforeningen af Bogbindermestre i Provinsen	x		x	x	131	
9.	Kemigrafauget i Danmark	x		x	x	96	
10.	Dansk Litograflaug	x		x	x	122	
11.	Danske Dagblades Arbejdsgiverforening	x				56	
12.	Dansk Bogtrykker- og Presseforening			x		178	
13.	Den danske Forlæggerforening					60	
14.	Dansk Fagpresseforening					(354)	

	Medlem af:				Bemærkninger:
	DA	IR	HR	IF	
					Antal medl.
1. Kalk- og Teglværksforeningen af 1893	x	x	x	x	134
2. Stenfiskernes Sammenslutning					18
3. Foreningen af Grusgrave- og Skærvefabrikker	x	x	x	x	13
4. Foreningen af Arbejdsgivere inden for Moseindustrien					15
5. Foreningen af danske Cementfabrikker	x	x	x	x	9
6. Foreningen for Kaolin-, Kalk- og Teglværksvirksomhed på Bornholm	x				) 4) Tilstuttet Bornholms Arbejdsgiverforening
7. Stenindustriens Arbejdsgiverforening på Bornholm	x		x		11)
8. Sammenslutningen af Arbejdsgivere inden for den keramiske industri	x		x	x	6
9. Dansk Pottemagermesterforening af 1894	x	x			28 Herudover er pottemagermes- terforeningen tilknyttet nr. 8
10. Bornholms Keramiske Fabrikantforening	x				2 Tilstuttet Bornholms Arbejds- giverforening
11. Foreningen af Mosaikfabrikanter i Danmark	x		x		7
12. Foreningen af Mosaik- og Terrazzofabrikanter i Jylland	x		x		11
13. Keramikersammenslutningen af 1955					
14. Landsforeningen Dansk Betonvareindustri	x				396 15 lokalforeninger
15. Stenhuggerlauget (hoveds. Sjælland)	x		x		26
16. Østifternes Stenhuggermesterforening	x		x		39
17. Jyllands Stenhuggerlaug	x		x		77
18. Foreningen af Arbejdsgivere for Planglasbearbejdning	x				15
19. Glasrørblæserlauget i Danmark					Medlem af 12 Jern-Sammenslutningen
20. Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkatorfaget i Jylland					3
21. Stukkatorlauget (kun medl. på Øerne)					9

Lb.

nr. VI. KEMI-, FARVE- OG LAKINDUSTRI

	Medlem af:				Bemærkninger:	
	DA	IR	HR	IF	Antal medl.	
1. Sammenslutningen af danske Ilt- og Acetylenfabrikker	x				3	
2. Dansk Gummieringsfabrikantforening		x			3	
3. Foreningen af danske Farve- og Lakfabrikanter	x		x		24	
4. Foreningen for Danmarks Lak- og Farveindustri		x			14	
5. Foreningen af Fabrikanter inden for Limindustrien		x			13	
6. Foreningen af danske Sæbefabrikker	x				3	
7. Sæbe- og Parfumefabrikantforeningen		x			28	
8. MEFA, Foreningen af danske Medicinfabrikker		x			8	
9. Skotøjskemisk Brancheforening		x			9	
10. Dansk Farverforening af 1888			x		53	
11. Dansk Tagpap- og Asfaltfabrikantforening	x			x	14	
12. Danske Tagpapfabrikanter Brancheforening				x	(7)	Virksomhederne medlem af nr. 11
13. Vejasfaltindustriens Arbejdsgiverforening	x				12	

		Medlem af:			Antal medl.	Bemærkninger:
		DA	IR	HR JMS		
1.	Foreningen af Fabrikanten i Jernindustrien i København	x	x	x	200	
2.	Foreningen af Fabrikanten i Jernindustrien i Provinsen	x	x	x	312	
3.	Metalvarebranchens Arbejdsgiverforening	x	x	x	106	
4.	Foreningen af danske Jernstøberier			x	59	
5.	Foreningen af danske Ovnstøberier			x	8	
6.	Metalstøberierne Brancheforening			x	26	
7.	Kedelfabrikantforeningen			x	8	
8.	Foreningen af Fabrikanten og Importører af Marinemotorer		x		8	
9.	Sammenslutningen af Maskinfabrikanten for Træindustrien		x		7	
10.	Foreningen for Fabrikanten af grafiske Maskiner		x	x	5	
11.	Foreningen af danske Værktøjsmaskinfabrikanten			x	18	
12.	Pumpeindustriens Brancheforening			x	11	
13.	Foreningen af danske Landbrugsmaskinfabrikanten			x	53	
14.	Blikvarefabrikantforeningen	x	x	x	23	
15.	Sammenslutningen af Karosserifabriker i Danmark	x		x	57	
16.	Sammenslutningen af Karosseribyggere og Autooprettere i Danmark			x	298	
17.	Motorbranchens Arbejdsgiverforening	x		x	413	
18.	Danske Automobilkomponentfabrikanten Sammenslutning D. A. K. S.		x		21	

19. Sammenslutningen af Automobilfabrikanter og -importører	x	27
20. Foreningen af Fabrikanter i Cykelbranchen	x	13
21. Transportmaterieforeningen	x	-
22. Foreningen af Fabrikanter af elektriske Maskiner i Danmark		
23. Foreningen af Ventilationsfirmaer	x	6
24. Armaturindustriens Arbejdsgiverforening	x	17
25. Kobbemedelauget i Danmark	x	11
26. Elektroleddfabrikanforeningen	x	9
27. Forgyldelaug i Danmark	x	10
28. Forniklings-, forkromnings- og galvanisørbranchens Arbejdsgiverforening	x	10

Lb.

nr. VIII. SKIBSBYGGERI

	Medlem af:				Bemærkninger:
	DA	IR	HR	JMS	
	Antal medl.				
1. Skibs- og Bådebyggeriernes Arbejdsgiverforening	x			x	92
2. Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark	x	x		x	9
3. Foreningen af Skibs- og Bådebyggere i Danmark			x		44

I.b.
nr. IX. ANDEN FREMSTILLINGSVIRKSOMHED OG
REPARATIONSVIRKSOMHED

Medlem af: Bemærkninger:

	DA	IR	HR	IF	JMS	Antal medl.
1. Foreningen af Smede- og Maskinvirksomheder i København	x	x	x	x	x	335
2. Smedemesterforeningen af 1895	x	x	x	x	x	(Danner tilsammen 29 (Københavns Smedelaug
3. Centralforeningen af smedemestre i Jylland	x	x	x	x	x	268
4. Centralforeningen af smedemestre i Østifterne	x	x	x	x	x	182
5. De samvirkende Smedemesterforeninger i Jylland				ca.3000		(Medlem af Mesterorgani- (sationernes Fællesråd
6. De samvirkende smedemesterforeninger i Østifterne				ca.1500		
7. Randers og Omegns Smedemesterforening		x	x	284	(	(
8. Østjyllands Smedemesterforening		x	x	134	(	(7 og 8 er tilsluttet 5
9. Gravørlauget i Danmark	x	x	x	x	19	
10. Guld- og Sølvvarefabrikantforeningen	x	x	x	x	59	Nr. 10 er medlem af Guldsmedefagets Fælles- råd
11. Centralforeningen af Autoreparatører i Danmark				ca.1200		
12. Foreningen af Auto- og Industrilakerere	x			326		
13. Brancheforeningen Symaskinerne				-		(Ønsker ikke medlemstal opgivet)
14. Den kirurgiske og medicinske Brancheorganisation				ca. 12		
15. MERADA, Mesterforeningen for Radiomekanikere i Danmark				7		
16. Elektronikfabrikantforeningen		x		36		
17. Radiobranchens tekniske og kommercielle Sammenslutning (RATEKSA)				350		
18. Plasticindustriens Arbejdsgiverforening	x	x	x	25		
19. Plasticsammenslutningen		x		91		

20. Legetøjsfabrikantforeningen	x		11
21. Dansk Pianofabrikantforening	x	x	12
22. Danske Fabr. af Sports- og Campingrekvisitter	x		12
23. Foreningen af Paraplyfabrikker i Danmark	x		1
24. Foreningen af Fabr. i Dansk Børsteindustri	x	x	16
25. Københavns Skiltemalerlaug			-
26. Foreningen af Dentallaboratorier		x	97
27. Garverforeningen for Danmark			-
28. Foreningen af Pelsberederier og -farverier i Danmark			9
29. Foreningen af danske Læderfabrikanter	x	x	11
30. Lædervare- og Rejsetøjfabrikantforeningen	x	x	26
31. Foreningen af industrielle Reparationsværksteder	x	x	197
32. REPAMOTOR			110
33. Dansk Vulkanisørmesterforening		x	ca.200

	Medlem af:					Bemærkninger:
	DA	IR	HR	IF	JMS	
						Antal medl.
1. Hovedorganisationen af Mesterforeninger i Byggefagene i Danmark			x		5774	4 områdeforeninger og 54 lokale foreninger. Foreningen dækker kun land- sogne og er medlem af Mesterorganisationernes Fællesråd
2. Centralforeningen af Muremestre i Danmark	x		x		1763	Områdeforeningen (Nord-sjælland afd.) og 69 lokale foreninger
3. Nordsjællands Murer- og Tømrermesterforening	x		x		136	
4. Københavns Murer- og Stenhuggerlaug	x		x		209	
5. Brolæggerlauget					78	
6. Bøge Murer- og Tømrermesterforening			x		4	
7. Entreprenørforeningen	x				745	
8. Losse-Entreprenørforeningen	x				2	
9. Centralforeningen af Tømrermestre i Danmark	x		x		1310	67 lokale foreninger, fortrinsvis i provinsen
10. Københavns Tømrerlaug	x		x		188	
11. Centralforeningen for Blikkenslager-, Rør- og Sanitetsmestre i Jylland	x		x		585	17 lokale foreninger
12. Centralforeningen for Blikkenslager-, Rør- og Sanitetsmestre i Østifterne	x		x		531	15 lokale foreninger
13. Københavns Blikkenslager-, Rør- og Sanitetslaug	x		x		349	Nr. 11-13 er tilsluttet Sammenslutningen af Mesterforeninger for Blikkenslager-, Rør- og Sanitetsfagene

14. Århus Gas- og Vandmesterforening	x	x	x	41
15. Sanitets-, Gas- og Vandmesterforeningen af 1919	x	x	x	33
16. Odense Varme-, Vand- og Gasmesterforening	x	x	x	39
17. Foreningen af Leverandører af Bygningsstøbegods i København & Omegn	x	x	x	7
18. Foreningen af Isoleringfirmaer vest for Storebælt	x	x	x	47
19. Foreningen af Isoleringfirmaer øst for Storebælt	x	x	x	48
20. Glarmesterlauget i Danmark	x	x	455 3 områdeforeninger	
21. Elektroinstallatørernes Landsforening ELFO	x	x	2087	
22. Elektroinstallatørsammenslutningen	x	x	(90) Tilsluttet nr. 21	
23. Centralforeningen af Malermestre under Arbejdsgiverforeningen	x	x	(Nr. 23 og 24 medlem af Landsforeningen af danske Malermestre	1278
24. Københavns Malerlaug	x	x	(Landdistrikter; medlem af Mesterorganisationernes Fællesråd	763
25. Centralforeningen af Malermestre i Danmark	x	x		1954
26. Foreningen af Københavns Stillaadsforretninger	x	x		10
27. Gulvbelægningsbranchens Arbejdsgiverforening	x	x		58
28. Foreningen af danske Gulvfabrikanter og Gulvbelægningsfirmaer	x	x		6
29. Foreningen af aut. Kloakmestre	x	x		25

Medlem af: Bemærkninger:

	DA	IR	HR	Antal medl.	
1. Københavns Bagerlaug	x			650 (	
2. Centralforeningen af Bager- og Konditormestre i Jylland			1830	(	(Nr. 1-4 er tilsluttet
3. Centralforeningen af Bager- og Konditormestre i Fyens Stift			ca. 475		("Den danske Bagerstands (Fællesorganisation")
4. Centralforeningen for Sjælland og Lolland/Falsters Bager- mesterforeninger			ca. 850	(	
5. Danmarks Konditorforening			-		
6. Københavns Konditorlaug	x		63		
7. Danmarks Bager- og Konditormesterforening af 1940			ca. 300		Medlem af HFO ¹⁾
8. Danske Slagtermestres Landsforening			ca. 3200		(Underforening: Slagtermester- foreningen for København og Frederiksberg
9. Københavns Slagterlaug			230		
10. Slagtermesterforeningen for København og Omegn			ca. 450		(Sammensluttet i "Fællesrådet for Slagtere og Viktualiehandlere i København og Omegn"
11. Høkerforeningen			" 400		
12. Centralforeningen for Danmarks Cykle-industriforeninger			ca. 1400		Provinsen
13. Københavns Cyklehandlerforening (tidl. Københavns Auto- og cykleindustriforening)			ca. 400		Medlem af HFO ¹⁾
14. Danmarks Automobil-Forhandlerforening			ca. 1200		
15. Danmarks Guldsmedeforening			927		Nr. 15 er tilsluttet Guldsmede- fagets Fællesråd, HFO samt med- lem af Butiks- og kontorvirksom- hedernes arbejds giverforening

16. Københavns Guldsmedelaug	(275) Nr. 16 medlem af JMS.	
17. Danmarks Specialoptikerforening	x	412
18. Urmagerlauget i København	x	167
19. Dansk Uhrmager- og Optikercentralforening	x	842

1) HFO=De danske Handelsforeningers Fælles-Organisation omfatter 33 handelsstandsforeninger samt et antal lokale handelsforeninger. HFO er tilsluttet Butikshandelens Fællesråd, der videre omfatter De samvir-kende Købmandsforeninger i Danmark og Dansk Textil Union.

J.b.

nr. XII. SERVICEFAG

Medlem af: Bemærkninger:

	DA	IR	HR	Antal medl.	
1. Arbejdsgiverforeningen for Vaskerier i Danmark	x			12	Medlem af Industrifagene
2. Foreningen af Selvbetjeningsvaskerier				125	
3. Erhvervsvaskeriernes Brancheforening				29	
4. Dansk Renserierforening				-	
5. Rulleforeningen for København & Omegn				ca. 100	
6. Danmarks Dame- og Herrefrisørmestres Fællesorganisation				ca. 7000	
7. Københavns Dame- & Herrefrisørslag				x (1448)	(Nr. 7-9 er medlem af nr. 6;
8. Danske Damefrisørers Landsforening				ca. (2000)	(herudover har landsforeningen
9. Københavns Damefrisør- og parykmagerlag				ca. (500)	(4 områdeforeninger
10. Fotobranchens Arbejdsgiver-Sammenslutning	x			5	
11. Dansk Fotografisk Forening			x	386	
12. Reklamefotograf foreningen				ca. 40	
13. Københavns Vinduespolererslag	x			74	(Nr. 13-16 medlem af De
14. Fyens Vinduespolerermesterforening	x			13	(Danske Vinduespolerermestres
15. Nordjydsk " "	x			30	(og Vinduespolerermesteror-
16. Århus " "	x			37	(ganisationers Fællesråd
17. Foreningen af Kedelrensningssfirmaer i Danmark	x			5	Medlem af Jern-Sammenslutningen
18. Skorstensfejerlauget af 11/2 1778			x	216	
19. Skorstensfejerlauget i København					

20. Servicestationernes Arbejdsgiverorganisation	x	12 (Medlem af Sammenslutningen (af Havne- og Købmandsorgani- sationer i Danmark
21. Biografteaterforeningen for København og Omegn	x	24
22. Landsforeningen af danske Anlægsgartnere	x	277
23. Landsforeningen af praktiserende Tandteknikere	x	311
24. Foreningen af Lyskopieringsanstalter	x	56

OVERSIGT NR. 2
OVERSIGTER OVER HOVEDORGANISATIONERNES MEDLEMSTILSLUTNING
FORDELT PÅ HOVEDBRANCHEOMRÅDER

Oversigt 2 A. Organisationernes tilhørsforhold

<u>Branche nr.:</u>											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	I alt
Tilsluttet:											
DA + IR + HR	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	4
DA + IR	5	4	3	-	4	-	4	1	3	-	24
DA + HR	-	4	7	6	6	-	1	-	4	19	47
DA	8	2	3	3	5	5	4	1	3	5	49
IR	10	1	-	-	-	6	7	-	5	-	29
HR	1	8	1	1	-	1	1	1	4	4	32
Ikke tilsluttede organisationer:	6	4	3	4	6	1	10	-	11	1	69
I alt antal organisationer	30	23	17	14	21	13	28	3	33	29	254

Oversigt 2 B. Organiserede virksomheders tilhørsforhold

<u>Branche nr.:</u>											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	I alt
Medlem af:											
DA + IR + HR	-	-	-	-	-	-	106	-	406	-	512
DA + IR	85	282	314	-	184	-	545	9	67	-	1.486
DA + HR	-	87	1.916	1.212	171	-	57	-	498	9.841	13.782
DA	51	79	38	162	408	56	442	92	534	849	2.979
IR	221	5	-	-	-	75	81	-	151	-	533
HR	12	2.411	300	178	-	53	298	44	625	7.757	16.450
Ikke tilsluttede virksomheder:	269	189	284	62	57	-	217	-	5.862	90	24.538
I alt antal virksomheder	638	3.053	2.852	1.614	820	184	1.746	145	8.143	18.537	60.280

Oversigt nr. 2

OVERSIGT NR. 3
 OVERSIGT OVER ORGANISATIONSTILSLUTNINGEN TIL
 DANSK ARBEJDSGIVERFORENING¹⁾

	Antal orga- nisationer:	Antal medlemmer:
a) <u>Industri og håndværk</u>		
Medlemsorganisationer inden for håndværk og industri samt servicefag	133	18.094
b) <u>Transportorganisationer</u>	12	1.049
c) <u>Handel</u>		
- Organisationer tilsluttet gennem Butiks- og Kontorvirksomhedernes Arbejdsgiverforening (handelsorganisationer)	10	3.007
Tilsluttede enkeltvirksomheder	-	317
- Andre medlemsorganisationer inden for handelsområdet m. v.	5	190
d) <u>Lokale organisationer</u>		
Lokale havne- og/eller købmandsforeninger og andre lokale arbejdsgiverforeninger (alle medlem af Sammenslutningen af Havne- og Købmandsorganisationer i Danmark)	68	1.068
e) <u>Enkeltmedlemmer af D. A.</u>	-	280
I alt:	228	24.005
		(fortsættes)

¹⁾ Se næste side

(oversigt nr. 3 fortsat)

1) <u>Tilsluttede faglige sammenslutninger:</u>	Antal tilsl. org. x)	Antal org. - medlemmer ^{x)}
Beklædningsindustriens Sammenslutning	8	260
Sammenslutningen af Mesterforeninger i Blikkenslager-, Rør- og Sanitetsfaget	3	1.448
De grafiske Fags Sammenslutning	6	849
Sammenslutningen af Havne- og Købmands- organisationer i Danmark	69	1.193
Industrifagene	25	888
Sammenslutningen af Arbejdsgivere inden for Jern- og Metalindustrien i Danmark	38	3.048
Landsforeningen Danske Malermestre	2	2.121
Fællesforeningen af danske Snedkermestre	2	1.460
De danske Vinduespolerermestres og Vinduespolerermesterorganisationers Fællesråd	4	156

^{x)} Det bemærkes, at ikke alle til sammenslutningerne knyttede organisationer samtidig er direkte medlem af arbejdsgiverforeningen; hvor muligt, er medlemstal ifølge arbejdsgiverforeningens medlemsfortegnelse; herudover har flere af de pågældende organisationer enkeltmedlemmer.

OVERSIGT NR. 4

OVERSIGT OVER ORGANISATIONSTILSLUTNINGEN TIL HÅNDVÆRKSRÅDET

	Antal organisationer	Antal medlemmer ¹⁾
a) Faglige medlemsorganisationer (brancheorganisationer)	86	31.973
b) Lokale håndværkerforeninger	211 ²⁾	17.721
c) Enkeltmedlemmer	-	2
d) Institutioner	8 ³⁾	-

¹⁾ Medlemstallene kan på grund af krydsfrekventering ikke adderes. Oplysningerne om Håndværksrådets medlemsfortegnelse er pr. primo 1966. Hvor den enkelte medlemsorganisation samtidig er medlem af Dansk Arbejdsgiverforening, er benyttet oplysningerne i arbejdsgiverforeningens seneste medlemsfortegnelse for året 1967/68.

²⁾ Heraf 3 organisationer på Færøerne med 187 medlemmer.

³⁾ Teknologisk Institut, København,
Jydsk Teknologisk Institut, Århus,
Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk m. fl.

TABELAFSNIT

TABELLER TIL KAPITEL II

Tabel nr.	Tabelfortegnelse	Side
1	Bruttofaktorindkomsten i løbende priser fordelt på erhverv.....	107
2	Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv.	107
3	Bruttofaktorindkomsten i løbende priser fordelt på erhverv Procentvis sammensætning.....	108
4	Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv. Procentvis sammensætning.....	108
5	Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv. Index 1950 = 100.	109
6	Fremstillingsvirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.....	110-111
7	Fremstillingsvirksomhed 1948 og 1958. Personel.....	112-113
8	Fremstillingsvirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.	114-115
9	Tilgang og afvandring af yngre og ældre selvstændige inden for fremstillingsvirksomhed i perioden 1950-60.	116
10	Reparationsvirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.....	117
11	Reparationsvirksomhed 1948 og 1958. Personel.	118
12	Reparationsvirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.....	119
13	Håndværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.	120-121
14	Håndværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Personel.	122-123
15	Håndværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.....	123
16	Bygge- og anlægsvirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.....	124-125
17	Bygge- og anlægsvirksomhed 1948 og 1958. Personel.....	126-127
18	Bygge- og anlægsvirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.....	128-129
19	Bygge- og anlægsvirksomhed 1958 og 1964. Antal virksomheder.....	130-131
20	Bygge- og anlægsvirksomhed 1958 og 1964. Personel.	132
21	Tilgang og afvandring af yngre og ældre selvstændige inden for bygge- og anlægsvirksomhed i perioden 1950-60.....	133
22	Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.	134
23	Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Personel.	135
24	Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.	136
25	Hovedoversigt. Håndværk og industri 1948 og 1958. Antal virksomheder.....	137

(fortsættes).

(fortsat)

Tabel nr.	Tabelfortegnelse	Side
26	Hovedoversigt, Håndværk og industri 1948 og 1958. Personel.	138
27	Procentvis fordeling af udviklingen i tiden 1958-65 for de virksomheder, der i 1958 havde 1-19 personer.	139-140
28	Samlet produktion af industrivarer samt den andel, der skøn- nes at finde sted i virksomheder, der i nationalregnskabs- statistikken henregnes til håndværk.	141-142

Kilde til tabellerne:

Tabel 1-5:

Statistisk Årbog samt Statistiske Efterretninger

Tabel 6-8, 10-20 og 22-26:

Erhvervstællingerne 1948 og 1958, tabel 19 og 20 tillige Statistiske
Efterretninger

Tabel 9 og 21:

Folketællingerne 1950 og 1960

Tabel 27:

Spørgeskemaundersøgelserne

Tabel 28:

Statistiske undersøgelser nr. 7. Nationalregnskabsstatistik 1947-60
samt Statistiske Efterretninger.

Fortegnelse over brancher medtaget i tabellerne til kapitel II¹⁾,
fordelt på 5 hovedgrupper:

Gruppe I: Fremstillingsvirksomhed:

Nærings- og nydelsesmiddelindustri:

Kødvare- og kødkonserverfabrikker
Anden tilberedning af kød
Mælkekondenserings- og eksportflødefabrikker
Konsumisfabrikker
Tilberedning af frugt og grøntsager
Fiskehermetikfabrikker
Røgning og saltning af fisk
Fiskefars- og fiskefiletfabrikker
Brødfabrikker
Kiks- og bisquitfabrikker
Sukkerfabrikker og -raffinaderier
Chokolade- og sukkervarefabrikker
Margarinefabrikker
Kartoffelmelsfabrikker
Tørrerier og kaffesurrogatfabrikker
Eddike- og sennepsfabrikker
Fiskemels- og kødfoderfabrikker m.v.
Anden næringsmiddelindustri
Sprit- og likørfabrikker
Bryggerier (heru. m. mineralvand) og maltfabrikker
Mineralvandsfabrikker
Tobaksindustri.

Tekstil- og beklædningsindustri:

Uldspinderier, klæde- og tæppefabrikker
Bomuldsspinderier
Bomulds-, silkevæverier o.l.
Engrosfarverier o.a. efterbehandling
Håndvæverier
Andre væverier og spinderier m.v.
Trikotagefabrikker
Rebslagerier
Fiskenetfabrikker
Vatfabrikker
Anden tekstilindustri
Skotøjsfabrikker
Fremstilling af dele til fodtøj, nådlerier
Håndskomagere
Træskofabrikker
Skrædderforretninger
Dameskrædderinder og syersker
Herrekonfektionsfabrikker
Dame- og børnekonfektionsfabrikker

1) jfr. Statistisk tabelværk 1963: VII. Virksomhedernes størrelsesfordeling, personel, ejerforhold m.v. Erhvervstællingen 1958.

Tekstil- og beklædningsindustri (fortsat):

Fremst. af underbeklædning, skjorter o.l.
 Hattefabrikker
 Buntmagerier
 Fremst. af damehatte o. a. modevarer
 Handskefabrikker
 Anden beklædningsindustri
 Fremstilling af broderier
 Plissé- og hulsømforretninger
 Sejlmagerier og flagfabrikker
 Sækkefabrikker og -systuer
 Anden fremst. af færdige tekstilvarer

Træ- og møbelindustri:

Savværker
 Imprægneringsanstalter
 Pakkasefabrikker
 Bødkerforretninger
 Kurvemagerforretninger
 Korkvarefabrikker
 Trædrejerforretninger
 Billedskærerforretninger
 Liste- og rammefabrikker
 Anden træindustri
 Møbelsnedkerier og -fabrikker
 Jern- og stål møbelfabrikker
 Anden møbelindustri

Papir- og grafisk industri:

Papir- og papfabrikker
 Papir- og papemballagefabrikker
 Tapetfabrikker
 Anden papir- og papirvareindustri
 Bogtrykkerier og maskinsætterier
 Sten- og offsettrykkerier m. v.
 Reproduktionsanstalter og klichéfabrikker
 Bogbinderier og linieranstalter
 Bog- og kunstforlag
 Dag- og ugeblade med trykkeri
 Dag- og ugeblade uden trykkeri

Jern- og metalindustri:

Jern- og metalværker
 Jernstøberier (råt støbegods o.l.)
 Forniklings-, galvaniseringsanstalter o.l.
 Metalvarefabrikker og -støberier
 Blikvarefabrikker
 Jernvarefabrikker
 Anden fremst. af jern- og metalvarer
 Maskinfabrikker

Jern- og metalindustri (fortsat):

Fremstilling af elektriske maskiner
 Akkumulatorfabrikker o.l.
 Fremst. af radio- og fjernsynsmateriel
 Jernskibsværfter
 Fremstilling af dele til skibe
 Fremst. og rep. af jernbane-, sporvogns- og flymateriel
 Bilsamlefabrikker
 Karrosserifabrikker
 Fremst. af bil- og motorcykeldele
 Autolakererier
 Cykelfabrikker
 Barnevognsfabrikker
 Fremst. og rep. af andre vogne.

Anden fremstillingsvirksomhed:

Garverier og pelsberederier
 Lædervarefabrikker
 Gummivarefabrikker
 Vulkaniseringsanstalter
 Fremst. af komprimerede luftarter
 Svovlsyre- og superfosfatfabrikker
 Sprængstoffabrikker
 Anden fremst. af grove kemikalier
 Oliemøller
 Farve-, lak- og fernisfabrikker
 Sæbefabrikker
 Fremst. af kosmetik og parfume m.v.
 Fremst. af pudse- og rensemidler
 Medicinalvarefabrikker
 Anden kemisk industri
 Mineralolieraffinaderier
 Briketfabrikker
 Tagpap-, tjære- og asfaltfabrikker
 Teglværker
 Glasværker og glasvarefabrikker
 Porcelæns- og fajancefabrikker
 Keramik- og lervarefabrikker
 Porcelænsmalere, brænderier
 Cementfabrikker
 Kalkbrænderier
 Mørtelfabrikker
 Betonstøberier
 Stenhuggerforretninger
 Anden sten-, ler- og glasindustri
 Træskibs- og bådebyggerier
 Fremst. af el-måleinstrumenter, termometre m.v.
 Fremst. af lægeinstrumenter, forbindsstoffer m.v.
 Fremst. og rep. af fotografiske artikler
 Fremst. og rep. af musikinstrumenter

Anden fremstilling (fortsat):

Legetøjsfabrikker
 Børstenbinderforretninger
 Skiltemalerforretninger
 Fremstilling af kontorartikler
 Plasticvarefabrikker
 Lampeskærmefabrikker
 Fremstilling af andre varer

Gruppe II. Reparationsvirksomhed:

Skotøjsreparationsværksteder
 Detailhandel med skotøj
 Smede- og maskinværksteder uden handel
 Smede- og maskinværksteder med handel
 Reparation af radio og fjernsyn
 Detailhandel med radio og fjernsyn
 Autoreparation uden handel
 Autoreparation med handel
 Detailhandel med biler, motorcykler og dele hertil
 Fremstilling og reparation af kontormaskiner
 Fremstilling og reparation af symaskiner
 Akkumulatorladestationer

Gruppe III. Håndværksmæssig servicevirksomhed:

Vaskerier
 Selvbetjeningsvaskerier
 Rulleforretninger
 Renserier og farverier
 Herrefrisører
 Damefrisører
 Herre- og damefrisører
 Fotografiske atelierer
 Billedbureauer o. l.
 Fotoanstalter
 Vinduespolerere
 Skorstensfejere

Gruppe IV. Bygge- og anlægsvirksomhed:

Anlægsentreprenører
 Dræningsmestre
 Brolæggermestre
 Kloakmestre
 Husbygningsentreprenører
 Murermestre
 Tømremestre
 Bygningssnedkere
 Maskinsnedkerier

Bygge- og anlægsvirksomhed (fortsat):

Malermestre
 Blikkenslagere m.v.
 El-installatører uden butik
 El-installatører med butik
 Glarmestre
 Gulvbelægningsforretninger m.v.
 Terrazzoforretninger
 Isoleringsforretninger
 Tagtækkere og -papdækkere
 Brøndborere
 Anden bygge- og anlægsvirksomhed

Gruppe V. Butikshåndværksvirksomhed:

Kød-, flæske- og viktualieforretninger
 Bagerforretninger
 Bagerforretninger med servering
 Urreparationsværksteder
 Handel med ure, optik
 Handel med ure, optik, guld-, sølv- og tinvarer
 Handel med guld-, sølv- og tinvarer
 Handel med optik
 Guld- og sølvsmedeværksteder
 Guld-, sølv- og elektropletvarefabrikker
 Cykelreparationsværksteder
 Cykelreparationsværksteder med rep. af radio
 Cykelforretninger
 Cykelforretninger med barnevogne.

Tabel 1. Bruttofaktorindkomsten i løbende priser fordelt på erhverv.

Erhverv	Million kroner					
	1938	1950	1955	1960	1965	1966
Landbrug m.v.	1.387	4.645	5.332	5.879	7.630	7.780
Industri	1.123	4.108	5.244	8.362	13.751	14.950
Håndværk	733	1.876	2.514	3.666	6.250	6.750
Bygge- og anlægsvirksomhed..	374	1.424	2.061	3.033	6.110	6.650
Offentlige værker	167	337	501	726	1.139	1.315
Handel og omsætning	1.466	3.934	4.876	7.151	11.102	12.300
Transportvirksomhed	664	1.799	2.809	3.942	6.512	7.270
Personlige tjenesteydelser....	507	1.034	1.379	1.870	3.033	3.340
Boligbenyttelse	603	941	1.374	2.076	3.378	3.820
Offentlige ydelser	488	1.578	2.616	3.818	8.534	9.700
Bruttofaktorindkomst i alt	7.512	21.676	28.706	40.523	67.439	73.875

Tabel 2. Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv.

Erhverv	Million kroner					
	1938	1950	1955	1960	1965	1966
Landbrug m.v.	4.024	5.306	5.332	6.027	6.538	6.245
Industri	3.133	4.772	5.244	7.266	9.975	10.250
Håndværk	2.577	2.423	2.514	2.915	3.650	3.750
Bygge- og anlægsvirksomhed .	1.094	1.834	2.061	2.605	3.745	3.825
Offentlige værker	162	287	501	630	940	990
Handel og omsætning	3.451	4.416	4.876	6.563	8.080	8.350
Transportvirksomhed	1.482	2.257	2.809	3.474	4.345	4.600
Personlige tjenesteydelser....	1.282	1.380	1.379	1.475	1.612	1.655
Boligbenyttelse	903	1.165	1.374	1.609	1.989	2.080
Offentlige ydelser	1.411	2.102	2.616	3.050	4.071	4.255
Bruttofaktorindkomst i alt	19.519	25.942	28.706	35.614	44.945	46.000

Tabel 3. Bruttofaktorindkomsten i løbende priser fordelt på erhverv.

Erhverv	Procentvis sammensætning					
	1938	1950	1955	1960	1965	1966
Landbrug m.v.	18,5	21,4	18,6	14,5	11,3	10,5
Industri	15,0	18,9	18,3	20,6	20,4	20,2
Håndværk	9,8	8,7	8,7	9,1	9,3	9,1
Bygge- og anlægsvirksomhed..	5,0	6,6	7,2	7,5	9,1	9,0
Offentlige værker	2,2	1,6	1,7	1,8	1,7	1,8
Handel og omsætning	19,5	18,1	17,0	17,7	16,5	16,7
Transportvirksomhed	8,8	8,3	9,8	9,7	9,6	9,9
Personlige tjenesteydelser....	6,7	4,8	4,8	4,6	4,5	4,5
Boligbenyttelse	8,0	4,3	4,8	5,1	5,0	5,2
Offentlige ydelser.....	6,5	7,3	9,1	9,4	12,6	13,1
Bruttofaktorindkomst i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 4. Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv.

Erhverv	Procentvis sammensætning					
	1938	1950	1955	1960	1965	1966
Landbrug m.v.	20,6	20,5	18,6	16,9	14,5	13,6
Industri	16,1	18,4	18,3	20,4	22,2	22,3
Håndværk	13,2	9,3	8,7	8,2	8,1	8,2
Bygge- og anlægsvirksomhed .	5,6	7,1	7,2	7,3	8,3	8,3
Offentlige værker	0,8	1,1	1,7	1,8	2,1	2,2
Handel og omsætning	17,7	17,0	17,0	18,4	18,0	18,1
Transportvirksomhed	7,6	8,7	9,8	9,8	9,7	10,0
Personlige tjenesteydelser....	6,6	5,3	4,8	4,1	3,6	3,6
Boligbenyttelse	4,6	4,5	4,8	4,5	4,4	4,5
Offentlige ydelser.....	7,2	8,1	9,1	8,6	9,1	9,2
Bruttofaktorindkomst i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 5. Bruttofaktorindkomsten i 1955-priser fordelt på erhverv.

Erhverv	Index 1950 = 100					
	1938	1950	1955	1960	1965	1966
Landbrug m.v.	76	100	100	114	124	118
Industri	66	100	110	152	209	215
Håndværk	106	100	104	120	151	155
Bygge- og anlægsvirksomhed, .	60	100	112	142	203	209
Offentlige værker	56	100	175	220	328	345
Handel og omsætning	78	100	110	149	182	189
Transportvirksomhed	66	100	124	154	194	204
Personlige tjenesteydelser	87	100	92	101	121	120
Boligbenyttelse	86	100	112	126	146	179
Offentlige ydelser	67	100	124	145	190	202
Bruttofaktorindkomst i alt	75	100	111	137	173	177

Tabel 6. Fremstillingsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Antal virksomheder.

Virksomheder:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	1.508	908	2.416	380	2.796
	1958	599	617	1.216	371	1.587
	Ændring i %	÷ 60,3	÷ 32,0	÷ 49,7	÷ 2,4	÷ 43,2
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	10.383	2.263	12.646	906	13.552
	1958	5.628	1.137	6.765	636	7.401
	Ændring i %	÷ 45,8	÷ 49,8	÷ 46,5	÷ 29,8	÷ 45,4
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	3.237	1.365	4.602	288	4.890
	1958	2.269	896	3.165	271	3.436
	Ændring i %	÷ 29,9	÷ 34,4	÷ 31,2	÷ 5,9	÷ 29,7
Papir- og grafisk industri	1948	1.022	813	1.835	400	2.235
	1958	1.002	777	1.779	388	2.167
	Ændring i %	÷ 2,0	÷ 4,4	÷ 3,1	÷ 3,0	÷ 3,0
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	2.206	1.260	3.466	729	4.195
	1958	1.766	1.128	2.894	748	3.642
	Ændring i %	÷ 19,9	÷ 10,5	÷ 16,5	+ 2,6	÷ 13,2
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	3.270	1.915	5.185	802	5.987
	1958	2.569	1.172	3.741	590	4.331
	Ændring i %	÷ 21,4	÷ 38,8	÷ 27,8	÷ 26,4	÷ 27,7
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	21.626	8.524	30.150	3.505	33.655
	1958	13.833	5.727	19.560	3.004	22.564
	Ændring i %	÷ 36,0	÷ 32,8	÷ 35,1	÷ 14,3	÷ 33,0

Tabel 6. (fortsat)

Procentvis sammensætning:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	53,9	32,5	86,4	13,6	100,0
	1958	37,7	38,9	76,6	23,4	100,0
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	76,6	16,7	93,3	6,7	100,0
	1958	76,0	15,4	91,4	8,6	100,0
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	66,2	27,9	94,1	5,9	100,0
	1958	66,0	26,1	92,1	7,9	100,0
Papir- og grafisk industri	1948	45,7	36,4	82,1	17,9	100,0
	1958	46,2	35,9	82,1	17,9	100,0
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	52,6	30,0	82,6	17,4	100,0
	1958	48,5	31,0	79,5	20,5	100,0
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	54,6	32,0	86,6	13,4	100,0
	1958	59,3	27,1	86,4	13,6	100,0
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	64,3	25,3	89,6	10,4	100,0
	1958	61,3	25,4	86,7	13,3	100,0

¹⁾ excl. reparationsvirksomhed²⁾ excl. slagterier, mejerier, møller og bagerforretninger³⁾ excl. bygningssnedkerier⁴⁾ incl. transportmiddelindustri, bortset fra træslib- og bådbyggerier, som er medtaget under anden fremstillingsvirksomhed.

Tabel 7. Fremstillingsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Personel.

Personel:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	3.131	8.362	11.493	40.008	51.501
	1958	1.347	5.979	7.326	44.412	51.738
	Ændring i %	÷ 57,0	÷ 28,5	÷ 36,3	+ 11,0	+ 0,5
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	17.004	19.948	36.952	63.781	100.733
	1958	9.352	10.190	19.542	47.144	66.686
	Ændring i %	÷ 45,0	÷ 48,9	÷ 47,1	÷ 26,1	÷ 33,8
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	6.203	12.158	18.361	12.186	30.547
	1958	4.452	7.904	12.356	14.140	26.496
	Ændring i %	÷ 28,2	÷ 35,0	÷ 32,7	+ 16,0	÷ 13,3
Papir- og grafisk industri	1948	2.260	7.612	9.872	27.835	37.707
	1958	2.297	7.320	9.617	31.551	41.168
	Ændring i %	+ 1,6	÷ 3,8	÷ 2,6	+ 13,4	+ 9,2
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	4.052	12.469	16.521	82.966	99.487
	1958	3.746	10.628	14.374	108.220	122.594
	Ændring i %	÷ 7,6	÷ 14,8	÷ 13,0	+ 30,4	+ 23,2
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	6.888	17.563	24.451	49.623	74.079
	1958	5.183	11.176	16.359	47.997	64.356
	Ændring i %	÷ 24,8	÷ 36,4	÷ 33,1	÷ 3,3	÷ 13,1
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	39.538	78.112	117.650	276.404	394.054
	1958	26.377	53.197	79.574	293.464	373.038
	Ændring i %	÷ 33,3	÷ 31,9	÷ 32,4	+ 6,2	÷ 5,3

Tabel 7. (fortsat)

		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
<u>Procentvis sammensætning:</u>						
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	6,1	16,2	22,3	77,7	100,0
	1958	2,6	11,6	14,2	85,8	100,0
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	16,9	19,8	36,7	63,3	100,0
	1958	14,0	15,3	29,3	70,7	100,0
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	20,3	39,8	60,1	39,9	100,0
	1958	16,8	29,8	46,6	53,4	100,0
Papir- og grafisk industri	1948	6,0	20,2	26,2	73,8	100,0
	1958	5,6	17,8	23,4	76,6	100,0
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	4,1	12,5	16,6	83,4	100,0
	1958	3,0	8,7	11,7	88,3	100,0
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	9,3	23,7	33,0	67,0	100,0
	1958	8,0	17,4	25,4	74,6	100,0
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	10,0	19,8	29,8	70,2	100,0
	1958	7,1	14,2	21,3	78,7	100,0

Se noter til tabel 6.

Tabel 8. Fremstillingsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Omsætning.

Omsætning, mill.kr.		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	88	309	397	2.079	2.476
	1958	60	473	533	4.129	4.662
	Ændring i %	÷ 31,8	+ 53,1	+ 34,3	+ 98,6	+ 88,3
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	127	318	445	1.360	1.805
	1958	157	335	492	1.891	2.383
	Ændring i %	+ 23,6	+ 5,3	+ 10,6	+ 39,0	+ 32,0
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	81	216	297	237	534
	1958	92	227	319	503	822
	Ændring i %	+ 13,6	+ 5,1	+ 7,4	+ 112,2	+ 53,9
Papir- og grafisk industri	1948	28	130	158	601	759
	1958	55	224	279	1.483	1.762
	Ændring i %	+ 96,4	+ 72,3	+ 76,6	+ 146,8	+ 132,1
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	53	217	270	1.735	2.005
	1958	90	335	425	4.887	5.312
	Ændring i %	+ 69,8	+ 54,4	+ 57,4	+ 181,7	+ 164,9
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	113	394	507	1.316	1.823
	1958	142	440	582	2.579	3.161
	Ændring i %	+ 25,7	+ 11,7	+ 14,8	+ 96,0	+ 73,4
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	490	1.584	2.074	7.328	9.402
	1958	596	2.034	2.630	15.472	18.102
	Ændring i %	+ 21,6	+ 28,4	+ 26,8	+ 111,1	+ 92,5

Tabel 8. (fortsat)

<u>Procentvis sammensætning:</u>		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Nærings- og nydelsesmiddelindustri ²⁾	1948	3,5	12,5	16,0	84,0	100,0
	1958	1,3	10,1	11,4	88,6	100,0
Tekstil- og beklædningsindustri	1948	7,0	17,6	24,6	75,4	100,0
	1958	6,6	14,1	20,7	79,3	100,0
Træ- og møbelindustri ³⁾	1948	15,2	40,4	55,6	44,4	100,0
	1958	11,2	27,6	38,8	61,2	100,0
Papir- og grafisk industri	1948	3,7	17,1	20,8	79,2	100,0
	1958	3,1	12,7	15,8	84,2	100,0
Jern- og metalindustri ⁴⁾	1948	2,7	10,8	13,5	86,5	100,0
	1958	1,7	6,3	8,0	92,0	100,0
Anden fremstillingsvirksomhed	1948	6,2	21,6	27,8	72,2	100,0
	1958	4,5	13,9	18,4	81,6	100,0
Fremstillingsvirksomhed i alt	1948	5,2	16,9	22,1	77,9	100,0
	1958	3,3	11,2	14,5	85,5	100,0

 Se noter til tabel 6.

Tabel 9. Tilgang og afvandring af yngre og ældre selvstændige inden for fremstillingsvirksomhed¹⁾ i perioden 1950-60.

a. 24-45 år:

	Antal 1950	Natur- best. afvan- dring	Ikke- natur- best. netto- til- gang	Samlet afvan- dring (netto)	Antal 1960
Nærings- og nyd. middelind. 2)	5.900	3.700	2.000	1.700	4.200
Tekstil- og beklædningsind.	7.900	4.800	0	4.800	3.100
Træ- og møbelindustri	4.000	2.500	1.300	1.200	2.800
Læder-, gummi- og kem. ind. .	1.050	650	0	650	400
Sten-, ler- og glasindustri ...	660	410	350	60	600
Jern- og metalindustri	5.000	3.100	1.400	1.700	3.300
Transportmiddelindustri	1.900	1.200	1.400	÷ 200	2.100
I alt	26.410	16.360	6.450	9.910	16.500

b. 46 år og derover:

	Antal 1950	Natur- best. til- gang	Natur- best. afvan- dring	Natur- best. netto- til- gang	Ikke- natur- best. netto- afvan- dring	Samlet afvan- dring (netto)	Antal 1960
Nærings- og nyd. middelind. 2)	6.100	3.700	1.800	1.900	1.800	÷ 100	6.200
Tekstil- og beklædningsind.	11.300	4.800	4.200	600	3.600	3.000	8.300
Træ- og møbelindustri	5.200	2.500	2.300	200	400	200	5.000
Læder-, gummi- og kem. ind. .	1.650	650	700	÷ 50	520	570	1.080
Sten-, ler- og glasindustri ...	940	410	400	10	÷ 150	÷ 160	1.100
Jern- og metalindustri	5.300	3.100	1.800	1.300	1.100	÷ 200	5.500
Transportmiddelindustri	2.100	1.200	800	400	÷ 100	÷ 500	2.600
I alt	32.590	16.360	12.000	4.360	7.170	2.810	29.780

¹⁾ incl. reparationsfag

²⁾ incl. slagterier, slagterforretninger, mejerier, møller og bagerforretninger

Tabel 10. Reparationsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Antal virksomheder.

Virksomheder:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Skotøjsforretninger	1948	4.905	218	5.123	11	5.134
og -reparationsværksteder	1958	3.305	223	3.528	11	3.539
	Ændring i %	÷ 32,6	+ 2,3	÷ 31,1	-	÷ 31,1
Smede- og	1948	5.467	688	6.155	35	6.190
maskinværksteder	1958	3.950	397	4.347	15	4.362
	Ændring i %	÷ 27,7	÷ 42,3	÷ 29,4	÷ 57,1	÷ 29,5
Radio- og fjernsynsforretn.	1948	844	84	928	5	933
og -reparationsværksteder	1958	775	165	940	9	949
	Ændring i %	÷ 8,2	+ 96,4	+ 1,3	+ 80,0	+ 1,7
Autoforretninger	1948	1.575	712	2.287	141	2.428
og -værksteder	1958	2.378	802	3.180	203	3.383
	Ændring i %	+ 51,0	+ 12,6	+ 39,0	+ 44,0	+ 39,3
Andre	1948	184	44	228	18	246
reparationsværksteder ²⁾	1958	109	11	120	10	130
	Ændring i %	÷ 40,8	÷ 75,0	÷ 47,4	÷ 44,4	÷ 47,2
Reparationsvirksomhed	1948	12.975	1.746	14.721	210	14.931
i alt	1958	10.517	1.598	12.115	248	12.363
	Ændring i %	÷ 18,9	÷ 8,5	÷ 17,7	+ 18,1	÷ 17,2
Procentvis sammensætning:						
Skotøjsforretninger	1948	95,5	4,3	99,8	0,2	100,0
og -reparationsværksteder	1958	93,4	6,3	99,7	0,3	100,0
Smede- og maskinværksteder	1948	88,3	11,1	99,4	0,6	100,0
	1958	90,6	9,1	99,7	0,3	100,0
Radio- og fjernsynsforretn.	1948	90,5	9,0	99,5	0,5	100,0
og -reparationsværksteder	1958	81,7	17,4	99,1	0,9	100,0
Autoforretninger	1948	64,9	29,3	94,2	5,8	100,0
og -værksteder	1958	70,3	23,7	94,0	6,0	100,0
Andre	1948	74,8	17,9	92,7	7,3	100,0
reparationsværksteder ²⁾	1958	83,8	8,5	92,3	7,7	100,0
Reparationsvirksomhed	1948	86,9	11,7	98,6	1,4	100,0
i alt	1958	85,1	12,9	98,0	2,0	100,0

¹⁾ excl. reparation af cykler samt urmager-, optiker-, guld- og sølvmedeforretning og -værksteder (medtaget under butikshåndværksvirksomhed)

²⁾ fremstilling og reparation af kontormaskiner og symaskiner samt akkumulator-ladestationer.

Tabel 11. Reparationsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Personel.

<u>Personel:</u>		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	I alt
Skotøjsforretninger	1948	7.204	1.527	8.731	465	9.196
og -reparationsværksteder	1958	4.951	1.681	6.632	467	7.099
	Ændring i %	÷ 31,3	+ 10,1	÷ 24,0	+ 0,4	÷ 22,8
Smede- og	1948	10.118	4.817	14.935	1.406	16.341
maskinværksteder	1958	7.392	2.854	10.246	433	10.679
	Ændring i %	÷ 26,9	÷ 40,8	÷ 31,4	÷ 69,2	÷ 34,6
Radio- og fjernsynsforretn.	1948	1.538	553	2.091	168	2.259
og -reparationsværksteder	1958	1.474	1.219	2.693	332	3.025
	Ændring i %	÷ 4,2	+ 120,4	+ 28,8	+ 97,6	+ 33,9
Autoforretninger	1948	3.383	6.027	9.410	5.425	14.835
og -værksteder	1958	5.012	7.037	12.049	8.157	20.206
	Ændring i %	+ 48,2	+ 16,8	+ 28,0	+ 50,4	+ 36,2
Andre	1948	300	389	689	1.073	1.762
reparationsværksteder ²⁾	1958	189	81	270	896	1.166
	Ændring i %	÷ 37,0	÷ 79,2	÷ 60,8	÷ 16,5	÷ 33,8
Reparationsvirksomhed	1948	22.543	13.313	35.856	8.537	44.393
i alt	1958	19.018	12.872	31.890	10.285	42.175
	Ændring i %	÷ 15,6	÷ 3,3	÷ 11,1	+ 20,5	÷ 5,0
<u>Procentvis sammensætning:</u>						
Skotøjsforretninger	1948	78,3	16,6	94,9	5,1	100,0
og -reparationsværksteder	1958	69,7	23,7	93,4	6,6	100,0
Smede- og maskinværksteder	1948	61,9	29,5	91,4	8,6	100,0
	1958	69,2	26,7	95,9	4,1	100,0
Radio- og fjernsynsforretn.	1948	68,1	24,5	92,6	7,4	100,0
og -reparationsværksteder	1958	48,7	40,3	89,0	11,0	100,0
Autoforretninger	1948	22,8	40,6	63,4	36,6	100,0
og -værksteder	1958	24,8	34,8	59,6	40,4	100,0
Andre	1948	17,0	22,1	39,1	60,9	100,0
reparationsværksteder ²⁾	1958	16,2	7,0	23,2	76,8	100,0
Reparationsvirksomhed	1948	50,8	30,0	80,8	19,2	100,0
i alt	1958	45,1	30,5	75,6	24,4	100,0

Se noter til tabel 10.

Tabel 12. Reparationsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Omsætning.

Million kr.	1948	1958	Ændring i %
Skotøjsforretninger og -reparationsværksteder.....	195,4	295,6	+ 51,3
Smede- og maskinværksteder	244,0	295,4	+ 21,1
Radio- og fjernsynsforretn. og -reparationsværkst.	72,8	217,5	+ 198,8
Autoforretninger og -værksteder	499,0	1.883,8	+ 277,5
Andre reparationsværksteder ²⁾	43,7	40,5	÷ 7,3
Reparationsvirksomhed i alt	1.054,9	2.732,8	+ 159,1

Se noter til tabel 10.

Tabel 13. Handværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.

Virksomheder:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Vaskerier	1948	645	288	933	56	989
	1958	485	334	819	103	922
	Ændring i %	÷ 24,8	+ 16,0	÷ 12,2	+ 83,9	÷ 6,8
Renserier og farverier	1948	217	156	373	32	405
	1958	197	202	399	19	418
	Ændring i %	÷ 9,2	+ 29,4	+ 7,0	÷ 40,7	+ 3,2
Rulleforretninger	1948	1.064	1	1.065	-	1.065
	1958	857	2	859	-	859
	Ændring i %	÷ 19,5	+ 100	÷ 19,3	-	÷ 19,3
Herrefrisører	1948	3.557	26	3.583	-	3.583
	1958	3.398	28	3.426	-	3.426
	Ændring i %	÷ 4,5	+ 7,7	÷ 4,4	-	÷ 4,4
Damefrisører	1948	2.967	229	3.196	1	3.197
	1958	3.774	506	4.280	2	4.282
	Ændring i %	+ 27,2	+ 121,0	+ 33,9	+ 100,0	+ 33,9
Herre- og damefrisører	1948	473	133	606	1	607
	1958	381	140	521	1	522
	Ændring i %	÷ 19,5	+ 5,3	÷ 14,0	-	÷ 14,0
Fotografiske etablissermenter	1948	564	91	655	7	662
	1958	732	91	823	6	829
	Ændring i %	+ 29,8	-	+ 25,6	÷ 14,3	+ 25,2
Andre virksomheder ⁴⁾	1948	471	46	517	-	517
	1958	603	44	647	2	649
	Ændring i %	+ 28,0	÷ 4,3	+ 25,1	-	+ 25,5
Håndværksmæssige service- virksomheder i alt	1948	9.958	970	10.928	97	11.025
	1958	10.427	1.347	11.774	133	11.907
	Ændring i %	+ 4,7	+ 38,9	+ 7,7	+ 37,1	+ 8,0

Tabel 13. (fortsat)

<u>Procentvis sammensætning:</u>		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Vaskerier	1948	65,2	29,1	94,3	5,7	100,0
	1958	52,6	36,2	88,8	11,2	100,0
Renserier og farverier	1948	53,6	38,5	92,1	7,9	100,0
	1958	47,1	48,4	95,5	4,5	100,0
Rulleforretninger	1948	99,9	0,1	100,0	-	100,0
	1958	99,8	0,2	100,0	-	100,0
Herrefrisører	1948	99,3	0,7	100,0	-	100,0
	1958	99,2	0,8	100,0	-	100,0
Damefrisører	1948	92,8	7,2	100,0	-	100,0
	1958	83,1	11,8	99,9	0,1	100,0
Herre- og damefrisører	1948	77,9	21,9	99,8	0,2	100,0
	1958	73,0	26,8	99,8	0,2	100,0
Fotografiske etablissementer	1948	85,2	13,7	98,9	1,1	100,0
	1958	83,3	11,0	99,3	0,7	100,0
Andre virksomheder ¹⁾	1948	91,1	8,9	100,0	-	100,0
	1958	92,9	6,8	99,7	0,3	100,0
Håndværksmæssige service- virksomheder i alt	1948	90,3	8,8	99,1	0,9	100,0
	1958	87,6	11,3	98,9	1,1	100,0

¹⁾ vinduespolerere og skorstensfejere.

Tabel 14. Håndværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Personel.

Personel:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Vaskerier	1948	1.383	2.309	3.692	2.603	6.295
	1958	1.215	2.750	3.965	5.683	9.648
	Ændring i %	÷ 12,1	+ 19,1	+ 7,4	+ 118,3	+ 53,3
Renserier og farverier	1948	501	1.323	1.824	1.645	3.469
	1958	552	1.725	2.277	901	3.178
	Ændring i %	+ 10,2	+ 30,4	+ 24,8	÷ 45,2	÷ 8,4
Rulleforretninger	1948	1.450	6	1.456	-	1.456
	1958	1.174	10	1.184	-	1.184
	Ændring i %	÷ 19,0	+ 66,7	÷ 18,7	-	÷ 18,7
Herrefrisører	1948	5.801	144	5.945	-	5.945
	1958	5.177	156	5.333	-	5.333
	Ændring i %	÷ 10,8	+ 8,3	÷ 10,3	-	÷ 10,3
Damefrisører	1948	5.645	1.461	7.106	23	7.129
	1958	7.442	3.282	10.724	46	10.770
	Ændring i %	+ 31,8	+ 124,6	+ 50,9	+ 100,0	+ 51,0
Herre- og damefrisører	1948	1.332	969	2.301	29	2.330
	1958	1.047	929	1.976	22	1.998
	Ændring i %	÷ 21,4	÷ 4,1	÷ 14,1	÷ 24,1	÷ 14,2
Fotografiske etablisementer	1948	1.116	605	1.721	256	1.977
	1958	1.518	612	2.130	351	2.481
	Ændring i %	+ 36,0	+ 1,2	+ 23,8	+ 37,1	+ 25,5
Andre virksomheder ⁴⁾	1948	816	320	1.136	-	1.136
	1958	1.061	309	1.370	132	1.502
	Ændring i %	+ 30,0	÷ 3,4	+ 20,6	-	+ 32,2
Håndværksmæssige service- virksomheder i alt	1948	18.044	7.137	25.181	4.556	29.737
	1958	19.186	9.773	28.959	7.135	36.094
	Ændring i %	+ 6,3	+ 36,9	+ 15,0	+ 56,6	+ 21,4

Tabel 14. (fortsat).

<u>Procentvis sammensætning:</u>		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Vaskerier	1948	22,0	36,7	58,7	41,3	100,0
	1958	12,6	28,5	41,1	58,9	100,0
Renserier og farverier	1948	14,5	38,1	52,6	47,4	100,0
	1958	17,4	54,3	71,7	28,3	100,0
Rulleforretninger	1948	99,6	0,4	100,0	-	100,0
	1958	99,2	0,8	100,0	-	100,0
Herrefrisører	1948	97,6	2,4	100,0	-	100,0
	1958	97,1	2,9	100,0	-	100,0
Damefrisører	1948	79,2	20,5	99,7	0,3	100,0
	1958	69,1	30,5	99,6	0,4	100,0
Herre- og damefrisører	1948	57,2	41,6	98,8	1,2	100,0
	1958	52,4	46,5	98,9	1,1	100,0
Fotografiske etablisement	1948	56,5	30,6	87,1	12,9	100,0
	1958	61,2	24,7	85,9	14,1	100,0
Andre virksomheder ¹⁾	1948	71,8	28,2	100,0	-	100,0
	1958	70,6	20,6	91,2	8,8	100,0
Håndværksmæssige service- virksomheder i alt	1948	60,7	24,0	84,7	15,3	100,0
	1958	53,2	27,1	80,3	19,7	100,0

Se note for tabel 13.

Tabel 15. Håndværksmæssig servicevirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.

Million kroner	1948	1958	Ændring i %
Vaskerier	41,2	138,4	+ 235,9
Renserier, farverier	32,4	48,8	+ 50,6
Rulleforretninger	2,6	3,2	+ 23,1
Herrefrisører	35,7	54,1	+ 51,5
Damefrisører	35,1	91,9	+ 161,8
Herre- og damefrisører	13,1	18,7	+ 42,7
Fotografiske etablisement	22,6	47,9	+ 111,9
Andre virksomheder ¹⁾	7,6	17,7	+ 132,9
Håndværksmæssig servicevirksomhed i alt	190,3	420,7	+ 121,1

¹⁾ Se note til tabel 13.

Tabel 16. Bygge- og anlægsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Antal virksomheder.

Virksomheder:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Entreprenører m. v. ²⁾	1948	297	261	558	204	762
	1958	275	217	492	248	740
	Ændring i %	÷ 7,4	÷ 16,9	÷ 11,8	+ 21,6	÷ 2,9
Murermestre	1948	3.410	1.471	4.881	211	5.092
	1958	2.674	1.428	4.102	244	4.346
	Ændring i %	÷ 21,6	÷ 2,9	÷ 16,0	+ 15,6	÷ 14,7
Tømrmestre	1948	3.509	843	4.352	83	4.435
	1958	3.309	894	4.203	85	4.288
	Ændring i %	÷ 5,7	+ 6,0	÷ 3,4	+ 2,4	÷ 3,3
Bygnings- og maskinsnedkere	1948	717	349	1.066	47	1.113
	1958	1.367	326	1.693	61	1.754
	Ændring i %	+ 90,7	÷ 6,6	+ 58,8	+ 29,8	+ 57,6
Malermestre	1948	4.543	730	5.273	55	5.328
	1958	3.908	576	4.484	64	4.548
	Ændring i %	÷ 14,0	÷ 21,1	÷ 15,0	+ 16,4	÷ 14,6
Blikkenslagere	1948	1.270	485	1.755	62	1.817
	1958	1.479	735	2.214	72	2.286
	Ændring i %	+ 16,5	+ 51,5	+ 26,2	+ 16,1	+ 25,8
El- installatører	1948	1.052	525	1.577	47	1.624
	1958	1.152	723	1.875	53	1.928
	Ændring i %	+ 9,5	+ 37,7	+ 18,9	+ 12,8	+ 18,7
Andre virksomheder ³⁾	1948	1.382	338	1.720	55	1.775
	1958	1.279	308	1.587	20	1.607
	Ændring i %	÷ 7,5	÷ 8,9	÷ 7,7	÷ 63,6	÷ 9,5
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt	1948	16.180	5.002	21.182	764	21.946
	1958	15.443	5.207	20.650	847	21.497
	Ændring i %	÷ 4,6	+ 4,1	÷ 2,5	+ 10,9	÷ 2,0

Tabel 16. (fortsat).

Procentvis fordeling:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Entreprenører m.v. ²⁾	1948	39,0	34,2	73,2	26,8	100,0
	1958	37,2	29,3	66,5	33,5	100,0
Murermestre	1948	67,0	28,9	95,9	4,1	100,0
	1958	61,5	32,9	94,4	5,6	100,0
Tømrmestre	1948	79,1	19,0	98,1	1,9	100,0
	1958	77,2	20,8	98,0	2,0	100,0
Bygnings- og maskinsnedkere	1948	64,4	31,4	95,8	4,2	100,0
	1958	77,9	18,6	96,5	3,5	100,0
Malermestre	1948	85,3	13,7	99,0	1,0	100,0
	1958	85,9	12,7	98,6	1,4	100,0
Blikkenslagere	1948	69,9	26,7	96,6	3,4	100,0
	1958	64,7	32,2	96,9	3,1	100,0
El- installatører	1948	64,8	32,3	97,1	2,9	100,0
	1958	59,8	37,5	97,3	2,7	100,0
Andre virksomheder ³⁾	1948	77,9	19,0	96,9	3,1	100,0
	1958	79,6	19,2	98,8	1,2	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed ¹⁾ i alt	1948	73,7	22,8	96,5	3,5	100,0
	1958	71,9	24,2	96,1	3,9	100,0

¹⁾ incl. maskinsnedkerier og excl. telefonselskabernes anlægs- og installationsvirksomhed m.v.

²⁾ anlægs- og husbygningsemprenører samt brolægger- og kloakmestre

³⁾ dræningsmestre, glarmestre, gulvbelægningsforretninger m.v., terrazzoforretninger, isoleringsforretninger, tagtækkere og -papdækkere, brøndborere samt anden bygge- og anlægsvirksomhed. Dræningsmestre er i tabel 19-20 anført under entreprenører m.v.

Tabel 17. Bygge- og anlægsvirksomhed¹⁾ 1948 og 1958. Personel.

Personel:		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Entrepenører m.v. ²⁾	1948	627	2.486	3.113	20.977	24.090
	1958	590	2.082	2.672	22.786	25.458
	Ændring i %	÷ 5,9	÷ 16,3	÷ 14,2	+ 8,6	+ 5,7
Murermestre	1948	7.097	12.180	19.277	9.380	28.657
	1958	6.020	11.845	17.865	10.994	28.859
	Ændring i %	÷ 15,2	÷ 2,8	÷ 7,3	+ 17,2	+ 0,7
Tømrermestre	1948	6.741	6.523	13.264	2.909	16.173
	1958	6.871	6.948	13.819	3.120	16.939
	Ændring i %	+ 1,9	+ 6,5	+ 4,2	+ 7,3	+ 4,7
Bygnings- og maskinsnedkere	1948	1.576	3.000	4.576	2.294	6.870
	1958	2.435	2.730	5.165	3.032	8.197
	Ændring i %	+ 54,5	÷ 9,0	+ 12,9	+ 32,2	+ 19,3
Malermestre	1948	8.438	5.303	13.741	1.863	15.604
	1958	7.061	4.588	11.649	2.415	14.064
	Ændring i %	÷ 16,3	÷ 13,5	÷ 15,2	+ 29,6	÷ 9,9
Blikkenslagere	1948	2.621	3.913	6.534	1.941	8.475
	1958	3.271	6.015	9.286	3.023	12.809
	Ændring i %	+ 24,8	+ 53,7	+ 42,1	+ 55,7	+ 45,2
El-installatører	1948	2.531	4.156	6.687	1.840	8.527
	1958	3.129	5.585	8.714	3.022	11.736
	Ændring i %	+ 23,6	+ 34,4	+ 30,3	+ 64,2	+ 37,6
Andre virksomheder ³⁾	1948	2.610	2.769	5.379	2.812	8.191
	1958	2.580	2.463	5.043	668	5.711
	Ændring i %	÷ 1,1	÷ 11,1	÷ 6,2	÷ 76,2	÷ 30,3
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt	1948	32.241	40.330	72.571	44.016	116.587
	1958	31.957	42.256	74.213	49.060	123.273
	Ændring i %	÷ 0,9	+ 4,8	+ 2,3	+ 11,5	+ 5,7

Tabel 17. (fortsat).

		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
<u>Procentvis fordeling:</u>						
Entreprenører m. v. ²⁾	1948	2,6	10,3	12,9	87,1	100,0
	1958	2,3	8,2	10,5	89,5	100,0
Murermestre	1948	24,8	42,5	67,3	32,7	100,0
	1958	20,9	41,0	61,9	38,1	100,0
Tømrermestre	1948	41,7	40,3	82,0	18,0	100,0
	1958	40,6	41,0	81,6	18,4	100,0
Bygnings- og maskinsnedkerier	1948	22,9	43,7	66,6	33,4	100,0
	1958	29,7	33,3	63,0	37,0	100,0
Malermestre	1948	54,1	34,0	88,1	11,9	100,0
	1958	50,2	32,6	82,8	17,2	100,0
Blikkenslagere	1948	30,9	46,2	77,1	22,9	100,0
	1958	26,6	48,9	75,5	24,5	100,0
El-installatører	1948	29,7	48,7	78,4	21,6	100,0
	1958	26,7	47,6	74,3	25,7	100,0
Andre virksomheder ³⁾	1948	31,9	33,8	65,7	34,3	100,0
	1958	45,2	43,1	88,3	11,7	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed ⁴⁾ i alt	1948	27,7	34,6	62,3	37,7	100,0
	1958	25,9	34,3	60,2	39,8	100,0

Se noter til tabel 16.

Tabel 18. Bygge- og anlægsvirksomhed ¹⁾ 1948 og 1958. Omsætning.

		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
<u>Omsætning, mill.kr.:</u>						
Entreprenører m.v. ²⁾	1948	8	19	27	229	256
	1958	12	50	62	685	747
	Ændring i %	+ 50,0	+ 163,2	+ 129,6	+ 199,1	+ 191,8
Murermestre	1948	64	122	186	121	307
	1958	114	232	346	291	637
	Ændring i %	+ 78,1	+ 90,2	+ 86,0	+ 140,5	+ 107,5
Tømrermestre	1948	74	87	161	51	212
	1958	168	200	368	107	475
	Ændring i %	+ 127,0	+ 129,9	+ 128,6	+ 109,8	+ 124,1
Bygnings- og maskinsnedkere	1948	18	43	61	35	96
	1958	52	81	133	110	243
	Ændring i %	+ 188,9	+ 88,4	+ 118,0	+ 214,3	+ 153,1
Malermestre	1948	63	47	110	19	129
	1958	89	66	155	43	198
	Ændring i %	+ 41,3	+ 40,4	+ 40,9	+ 126,3	+ 53,5
Blikkenslagere	1948	39	72	111	39	150
	1958	101	196	297	130	427
	Ændring i %	+ 159,0	+ 172,2	+ 167,6	+ 233,3	+ 184,7
El-installatører	1948	37	77	114	36	150
	1958	86	175	261	122	383
	Ændring i %	+ 132,4	+ 127,3	+ 128,9	+ 238,9	+ 155,3
Andre virksomheder ³⁾	1948	24	24	48	2	50
	1958	39	38	77	13	90
	Ændring i %	+ 62,5	+ 58,3	+ 60,4	+ 550,0	+ 80,0
Bygge- og anlægsvirksomhed ialt	1948	327	491	818	532	1.350
	1958	661	1.038	1.699	1.501	3.200
	Ændring i %	+ 102,1	+ 111,4	+ 107,7	+ 182,1	+ 137,0

Tabel 18. (fortsat).

<u>Procentvis fordeling:</u>		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	i alt
Entreprenører m. v. ²⁾	1948	3,1	7,4	10,5	89,5	100,0
	1958	1,6	6,7	8,3	91,7	100,0
Murermestre	1948	20,9	39,7	60,6	39,4	100,0
	1958	17,9	36,4	54,3	45,7	100,0
Tømrermestre	1948	34,9	41,0	75,9	24,1	100,0
	1958	35,4	42,1	77,5	22,5	100,0
Bygnings- og maskinsnedkere	1948	18,7	44,8	63,5	36,5	100,0
	1958	21,4	33,3	54,7	45,3	100,0
Malermestre	1948	48,9	36,4	85,3	14,7	100,0
	1958	45,0	33,3	78,3	21,7	100,0
Blikkenslagere	1948	26,0	48,0	74,0	26,0	100,0
	1958	23,7	45,9	69,6	30,4	100,0
El- installatører	1948	24,7	51,3	76,0	24,0	100,0
	1958	22,5	45,7	68,2	31,8	100,0
Andre virksomheder ³⁾	1948	48,0	48,0	96,0	4,0	100,0
	1958	43,3	42,2	85,5	14,5	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt	1948	24,2	36,4	60,6	39,4	100,0
	1958	20,7	32,4	53,1	46,9	100,0

 Se noter til tabel 16.

Tabel 19. Bygge- og anlægsvirksomhed¹⁾ 1958 og 1964. Antal virksomheder.

Virksomheder		1-4 ²⁾ personer	5-19 ²⁾ personer	1-19 ²⁾ personer	20 ²⁾ pers. og derover	i alt
Entreprenører m.v. ³⁾	1958	362	287	649	250	899
	1964	439	314	753	256	1.009
	Ændring i %	+ 21,3	+ 9,4	+ 16,0	+ 2,4	+ 12,2
Murermestre	1958	2.674	1.428	4.102	244	4.346
	1964	2.287	1.694	3.981	291	4.272
	Ændring i %	÷ 14,5	+ 18,6	÷ 2,9	+ 19,3	÷ 1,7
Tømrermestre	1958	3.309	894	4.203	85	4.288
	1964	2.651	1.259	3.910	130	4.040
	Ændring i %	÷ 19,9	+ 40,8	÷ 7,0	+ 52,9	÷ 5,8
Bygningssnedkere	1958	1.324	292	1.616	47	1.663
	1964	1.108	389	1.497	52	1.549
	Ændring i %	÷ 16,3	+ 33,2	÷ 7,4	+ 10,6	÷ 6,9
Malermestre	1958	3.908	576	4.484	64	4.548
	1964	3.574	694	4.268	64	4.332
	Ændring i %	÷ 8,5	+ 20,5	÷ 4,8	-	÷ 4,7
Blikkenslagere	1958	1.479	735	2.214	72	2.286
	1964	1.363	860	2.223	74	2.297
	Ændring i %	÷ 7,8	+ 17,0	+ 0,4	+ 2,8	+ 0,5
El- installatører	1958	1.152	723	1.875	53	1.928
	1964	1.069	878	1.947	48	1.995
	Ændring i %	÷ 7,2	+ 21,4	+ 3,8	÷ 9,4	+ 3,5
Andre virksomheder ⁴⁾	1958	1.192	238	1.430	18	1.448
	1964	1.060	224	1.284	18	1.302
	Ændring i %	÷ 11,1	÷ 5,9	÷ 10,2	-	÷ 10,1
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt	1958	15.400	5.173	20.573	833	21.406
	1964	13.551	6.312	19.863	933	20.796
	Ændring i %	÷ 12,0	+ 22,0	÷ 3,5	+ 12,0	÷ 2,8

Tabel 19. (fortsat)

Procentvis sammensætning:		1-4 ²⁾ personer	5-19 ²⁾ personer	1-19 ²⁾ personer	20 ²⁾ pers. og derover	i alt
Entreprenører m.v. ³⁾	1958	40,3	31,9	72,2	27,8	100,0
	1964	43,5	31,1	74,6	25,4	100,0
Murermestre	1958	61,5	32,9	94,4	5,6	100,0
	1964	53,5	39,7	93,2	6,8	100,0
Tømrermestre	1958	77,2	20,8	98,0	2,0	100,0
	1964	65,6	31,2	96,8	3,2	100,0
Bygningssnedkere	1958	79,6	17,6	97,2	2,8	100,0
	1964	71,5	25,1	96,6	3,4	100,0
Malermestre	1958	85,9	12,7	98,6	1,4	100,0
	1964	82,5	16,0	98,5	1,5	100,0
Blikkenslagere	1958	64,7	32,2	96,9	3,1	100,0
	1964	59,3	37,4	96,7	3,3	100,0
El- installatører	1958	59,8	37,5	97,3	2,7	100,0
	1964	53,6	44,0	97,6	2,4	100,0
Andre virksomheder ⁴⁾	1958	82,3	16,5	98,8	1,2	100,0
	1964	81,4	17,2	98,6	1,4	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt	1958	71,9	24,2	96,1	3,9	100,0
	1964	65,2	30,3	95,5	4,5	100,0

1) excl. maskinsnedkerier og telefonselskabernes anlægs- og installationsvirksomhed m.v.

2) 1958: Samlet personel; 1964: arbejdere og medarbejdende mestre.

3) Anlægs- og husbygningssentrepreneører, brolæggermestre, kloakmestre og dræningsmestre. Dræningsmestre er i tabel 16-18 anført under andre virksomheder.

4) Glarmestre, gulvbelægningsforretninger m.v., terrazzoforretninger, isoleringsforretninger, tagtækkere og tagpapdækkere, brøndborere samt anden bygge- og anlægsvirksomhed.

Tabel 20. Bygge- og anlægsvirksomhed¹⁾ 1958 og 1964. Personel

	1958		1964	Procentvis ændring (excl. indehavere, funktio- nærer og hjelpe- arbejdere)
	Samlet personel	Excl. indehavere, funktio- nærer og hjelpe- arbejdere	Excl. indehavere, funktio- nærer og hjelpe- arbejdere	
Entreprenører m.v. ³⁾	26.278	22.105	30.069	+ 36,0
Murermestre	28.859	23.403	29.999	+ 28,2
Tømrmestre	16.939	11.834	17.512	+ 48,0
Bygningssnedkere	7.072	4.859	6.244	+ 28,5
Malermestre	14.064	8.889	10.057	+ 13,1
Blikkenslagere	12.309	8.532	11.295	+ 32,4
El-installatører	11.736	7.263	10.464	+ 44,1
Andre virksomheder ⁴⁾	4.891	2.581	3.144	+ 21,8
Bygge- og anlægsvirksomhed i alt ..	122.148	89.466	118.784	+ 32,8

Se noter til tabel 19.

Tabel 21. Tilgang og afvandring af yngre og ældre selvstændige inden for bygge- og anlægsvirksomhed i perioden 1950-60.

a. 24-45 år:

	Antal 1950	Natur- best. afvan- dring	Ikke- natur- best. netto- til- gang	Samlet afvan- dring (netto)	Antal 1960
Murermestre	2.800	1.700	1.100	600	2.200
Malermestre	3.100	1.650	1.150	500	2.600
Blikkenslager-, gas- og vandm.	1.100	700	650	50	1.050
Glarmestre	350	210	140	70	280
El-installatører	945	470	725	÷ 255	1.200
I alt	8.295	4.730	3.765	965	7.330

b. 46 år og derover:

	Antal 1950	Natur- best. til- gang	Natur- best. afvan- dring	Natur- best. netto- til- gang	Ikke- natur- best. netto- afvan- dring	Samlet afvan- dring (netto)	Antal 1960
Murermestre	4.100	1.700	2.100	÷ 400	÷ 300	100	4.000
Malermestre	3.400	1.650	1.300	350	150	÷ 200	3.600
Blikkenslager-, gas- og vandm.	800	700	300	400	÷ 200	÷ 600	1.400
Glarmestre	450	210	180	30	÷ 20	÷ 50	500
El-installatører	955	470	300	170	÷ 75	÷ 245	1.200
I alt	9.705	4.730	4.180	550	÷ 445	÷ 995	10.700

Tabel 22. Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Antal virksomheder.

		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	I alt
<u>Virksomheder:</u>						
Bagerforretninger	1948	2.421	1.924	4.345	39	4.384
	1958	2.219	2.128	4.347	45	4.392
	Ændring i %	÷ 8,3	+ 10,6	0,0	+ 15,4	+ 0,2
Slagter- og viktualieforretninger	1948	4.900	655	5.555	24	5.579
	1958	4.201	1.325	5.526	17	5.543
	Ændring i %	÷ 14,3	+ 102,3	÷ 0,5	÷ 29,2	÷ 0,6
Cykelforretninger og -reparationsværkst.	1948	3.645	111	3.756	1	3.757
	1958	2.689	77	2.766	1	2.767
	Ændring i %	÷ 26,2	÷ 30,6	÷ 26,4	-	÷ 26,4
Urmager-, optiker-, guld- og sølvsmedeforr. og -værksted.	1948	1.629	328	1.957	37	1.994
	1958	1.785	267	2.052	39	2.091
	Ændring i %	+ 9,6	÷ 18,6	+ 4,9	+ 5,4	+ 4,9
Butikshåndværks- virksomhed i alt	1948	12.595	3.018	15.613	101	15.714
	1958	10.894	3.797	14.691	102	14.793
	Ændring i %	÷ 13,5	+ 25,8	÷ 5,9	+ 1,0	÷ 5,9
<u>Procentvis sammensætning:</u>						
Bagerforretninger	1948	55,2	43,9	99,1	0,9	100,0
	1958	50,5	48,5	99,0	1,0	100,0
Slagter- og viktualieforretninger	1948	87,8	11,8	99,6	0,4	100,0
	1958	75,8	23,9	99,7	0,3	100,0
Cykelforretninger og -reparationsværkst.	1948	97,0	3,0	100,0	-	100,0
	1958	97,2	2,8	100,0	-	100,0
Urmager-, optiker-, guld- og sølvsmedeforr. og -værksted.	1948	81,7	16,4	98,1	1,9	100,0
	1958	85,4	12,8	98,2	1,8	100,0
Butikshåndværks- virksomhed i alt	1948	80,2	19,2	99,4	0,6	100,0
	1958	73,6	25,7	99,3	0,7	100,0

Tabel 23. Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Personel.

Personel		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	I alt
Bagerforretninger	1948	7.460	13.964	21.424	1.215	22.639
	1958	6.732	15.167	21.899	1.387	23.286
	Ændring i %	÷ 9,8	+ 8,6	+ 2,2	+ 14,2	+ 2,9
Slagter- og viktualieforretninger	1948	11.988	4.284	16.272	581	16.853
	1958	11.099	8.740	19.839	479	20.318
	Ændring i %	÷ 7,4	+ 104,0	+ 21,9	÷ 17,6	+ 20,6
Cykelforretninger og -reparationsværksteder	1948	5.372	698	6.070	22	6.092
	1958	3.984	585	4.569	58	4.627
	Ændring i %	÷ 25,8	÷ 16,2	÷ 24,7	+ 163,6	÷ 24,0
Urmager-, optiker-, guld og sølvsmedeforr. og -værksted.	1948	3.255	2.457	5.712	2.038	7.750
	1958	3.633	1.849	5.482	2.302	7.784
	Ændring i %	+ 11,6	÷ 24,7	÷ 4,0	+ 13,0	+ 0,4
Butikshåndværksvirksomhed i alt	1948	28.075	21.403	49.478	3.856	53.334
	1958	25.448	26.341	51.789	4.226	56.015
	Ændring i %	÷ 9,4	+ 23,1	+ 4,7	+ 9,6	+ 5,0
<u>Procentvis sammensætning:</u>						
Bagerforretninger	1948	32,9	61,7	94,6	5,4	100,0
	1958	28,9	65,1	94,0	6,0	100,0
Slagter- og viktualieforretninger	1948	71,1	25,4	96,5	3,5	100,0
	1958	54,6	43,0	97,6	2,4	100,0
Cykelforretninger og -reparationsværksteder	1948	88,2	11,5	99,7	0,3	100,0
	1958	86,1	12,6	98,7	1,3	100,0
Urmager-, optiker-, guld og sølvsmedeforr. og -værksted.	1948	42,0	31,7	73,7	26,3	100,0
	1958	46,7	23,8	70,5	29,5	100,0
Butikshåndværksvirksomhed i alt	1948	52,7	40,1	92,8	7,2	100,0
	1958	45,5	47,0	92,5	7,5	100,0

Tabel 24. Butikshåndværksvirksomhed 1948 og 1958. Omsætning.

Million kr.	1948	1958	Ændring i %
Bagerforretninger	422	610	+ 44,5
Slagter- og viktualieforretninger	749	1.212	+ 61,8
Cykelforretninger og -reparationsværksteder	119	197	+ 65,5
Urmager-, optiker-, guld- og sølvsmede- forretninger og -værksteder	175	265	+ 51,4
Butikshåndværksvirksomhed i alt	1.465	2.284	+ 55,9

Tabel 25. Hovedoversigt. Håndværk og industri 1948 og 1958. Antal virksomheder.

Virksomheder		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	I alt
Fremstillingsvirksomhed	1948	21.626	8.524	30.150	3.505	33.655
	1958	13.833	5.727	19.560	3.004	22.564
	Ændring i %	÷ 36,0	÷ 32,8	÷ 35,1	÷ 14,3	÷ 33,0
Reparationsvirksomhed	1948	12.975	1.746	14.721	210	14.931
	1958	10.517	1.598	12.115	248	12.363
	Ændring i %	÷ 18,9	÷ 8,5	÷ 17,7	+ 18,1	÷ 17,2
Håndværksmæssig servicevirksomhed	1948	9.958	970	10.928	97	11.025
	1958	10.427	1.347	11.774	133	11.907
	Ændring i %	+ 4,7	+ 38,9	+ 7,7	+ 37,1	+ 8,0
Bygge- og anlægsvirksomhed	1948	16.180	5.002	21.182	764	21.946
	1958	15.443	5.207	20.650	847	21.497
	Ændring i %	÷ 4,6	+ 4,1	÷ 2,5	+ 10,9	÷ 2,0
Butikshåndværks- virksomhed	1948	12.595	3.018	15.613	101	15.714
	1958	10.894	3.797	14.691	102	14.793
	Ændring i %	÷ 13,5	+ 25,8	÷ 5,9	+ 1,0	÷ 5,9
I alt	1948	73.334	19.260	92.594	4.677	97.271
	1958	61.114	17.676	78.790	4.334	83.124
	Ændring i %	÷ 16,7	÷ 8,2	÷ 14,9	÷ 7,3	÷ 14,5
Procentvis sammensætning:						
Fremstillingsvirksomhed	1948	64,3	25,3	89,6	10,4	100,0
	1958	61,3	25,4	86,7	13,3	100,0
Reparationsvirksomhed	1948	86,9	11,7	98,6	1,4	100,0
	1958	85,1	12,9	98,0	2,0	100,0
Håndværksmæssig servicevirksomhed	1948	90,3	8,8	99,1	0,9	100,0
	1958	87,6	11,3	98,9	1,1	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed	1948	73,7	22,8	96,5	3,5	100,0
	1958	71,9	24,2	96,1	3,9	100,0
Butikshåndværks- virksomhed	1948	80,2	19,2	99,4	0,6	100,0
	1958	73,6	25,7	99,3	0,7	100,0
I alt	1948	75,4	19,8	95,2	4,8	100,0
	1958	73,5	21,3	94,8	5,2	100,0

Tabel 26. Hovedoversigt. Håndværk og industri 1948 og 1958. Personel.

Personel		1-4 personer	5-19 personer	1-19 personer	20 pers. og derover	I alt
Fremstillingsvirksomhed	1948	39.538	78.112	117.650	276.404	394.054
	1958	26.377	53.197	79.574	293.464	373.038
	Ændring i %	÷ 33,3	÷ 31,9	÷ 32,4	+ 6,2	÷ 5,3
Reparationsvirksomhed	1948	22.543	13.313	35.856	8.537	44.393
	1958	19.018	12.872	31.890	10.285	42.175
	Ændring i %	÷ 15,6	÷ 3,3	÷ 11,1	+ 20,5	÷ 5,0
Håndværksmæssig service- virksomhed	1948	18.044	7.137	25.181	4.556	29.737
	1958	19.186	9.773	28.959	7.135	36.094
	Ændring i %	+ 6,3	+ 36,9	+ 15,0	+ 56,6	+ 21,4
Bygge- og anlægsvirksomhed	1948	32.241	40.330	72.571	44.016	116.587
	1958	31.957	42.256	74.213	49.060	123.273
	Ændring i %	÷ 0,9	+ 4,8	+ 2,3	+ 11,5	+ 5,7
Butikshåndværksvirk- somhed	1948	28.075	21.403	49.478	3.856	53.334
	1958	25.448	26.341	51.789	4.226	56.015
	Ændring i %	÷ 9,4	+ 23,1	+ 4,7	+ 9,6	+ 5,0
I alt	1948	140.441	160.295	300.736	337.369	638.105
	1958	121.986	144.439	266.425	364.170	630.595
	Ændring i %	÷ 13,1	÷ 9,9	÷ 11,4	+ 7,9	÷ 1,2
Procentvis fordeling:						
Fremstillingsvirksomhed	1948	10,0	19,8	29,8	70,2	100,0
	1958	7,1	14,2	21,3	78,7	100,0
Reparationsvirksomhed	1948	50,8	30,0	80,8	19,2	100,0
	1958	45,1	30,5	75,6	24,4	100,0
Håndværksmæssig service- virksomhed	1948	60,7	24,0	84,7	15,3	100,0
	1958	53,2	27,1	80,3	19,7	100,0
Bygge- og anlægsvirksomhed	1948	27,7	34,6	62,3	37,7	100,0
	1958	25,9	34,3	60,2	39,8	100,0
Butikshåndværksvirk- virksomhed	1948	52,7	40,1	92,8	7,2	100,0
	1958	45,5	47,0	92,5	7,5	100,0
I alt	1948	22,0	25,1	47,1	52,9	100,0
	1958	19,3	22,9	42,2	57,8	100,0

Tabel 27. Procentvis fordeling af udviklingen i tiden 1958-65 for de virksomheder, der i 1958 havde 1-19 personer.

	Nedlagt	Mindre beskæf- tigelse	Uæn- dret beskæf- tigelse	Større beskæf- tigelse, men stadig 1-19 pers.	Større beskæf- tigelse, og nu over 19 pers.	I alt
	%	%	%	%	%	%
<u>Fremstillingsvirksomhed:</u>						
Trikotagefabrikker.....	13	13	32	25	17	100
Skotøjsfabrikker.....	24	19	33	11	13	100
Dame- og børnekonfektionsfab..	30	19	20	22	9	100
Maskinsnedkerier.....	17	9	41	22	11	100
Møbelsnedkerier og -fabrikker.	20	11	36	27	6	100
Møbelpolstrerforretninger.....	12	12	41	34	1	100
Bogbinderier.....	18	12	50	17	3	100
Lædervarefabrikker.....	22	18	27	27	6	100
Betonstøberier.....	23	8	22	41	6	100
Metalvarefabrikker.....	14	10	41	30	5	100
Blikvarefabrikker.....	4	11	53	21	11	100
Jernvarefabrikker.....	8	6	41	32	13	100
Maskinfabrikker.....	11	11	29	26	23	100
Træskibs- og bådebyggerier...	8	21	32	25	14	100
Plasticvarefabrikker.....	11	-	29	30	30	100
Guld- og sølvmedeværksteder.	11	-	70	19	-	100
Guld-, sølv og elektrovarerfabr..	12	21	41	15	11	100
I alt.....	17	12	34	28	9	100
<u>Reparationsvirksomhed:</u>						
Skotøjsreparationsværksteder..	15	8	54	23	-	100
Smede- og maskinværks. u/hand.	19	6	23	51	1	100
- - - m/hand.	8	5	31	55	1	100
I alt.....	15	6	32	46	1	100
<u>Håndværksmæssig servicevirksomhed:</u>						
Vaskerier.....	15	26	37	16	6	100
Herrefrisører.....	6	14	61	19	-	100
I alt.....	7	16	57	19	1	100

(fortsættes)

Tabel 27. (fortsat)

	Nedlagt	Mindre beskæf- tigelse	Uæn- dret beskæf- tigelse	Større beskæf- tigelse, men stadig 1-19 pers.	Større beskæf- tigelse, og nu over 19 pers.	I alt
	%	%	%	%	%	%
<u>Bygge- og anlægsvirksomhed:</u>						
Murerforretninger.....	8	10	38	39	5	100
Tømrerforretninger	2	10	36	48	4	100
Bygningssnedkere	3	10	42	43	2	100
Malermestre	5	34	48	13	-	100
Blikkenslagere	3	10	43	41	3	100
El-installatører uden butik....	3	2	28	67	-	100
- - med -	2	4	42	51	1	100
I alt	4	15	40	38	3	100
<u>Butikshåndværksvirksomhed:</u>						
Bagere.....	5	15	58	21	1	100
Total	11	12	39	34	4	100

Tabel 28. Samlet produktion af industrivarer samt den andel, der skønnes at finde sted i virksomheder, der i nationalregnskabsstatistikken henregnes til håndværk.

	1958		1963	
	Samlet produkt. iflg. national- regn- skabs- statistik	heraf hånd- værk	Samlet produkt. iflg. national- regn- skabs- statistik	heraf hånd- værk
	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%
Konserves	887	11,7	1.430	11,3
Margarine	204	-	221	-
Brød, mel, gryn m.v.	1.016	59,4	1.357	59,5
Sukker, sirup m.v., chokolade og sukkervarer	560	2,5	699	3,6
Drikkevarer	435	4,1	714	5,9
Tobak	405	0,5	511	0,2
Forskellige andre næringsmidler og råstoffer til næringsmidler	191	13,6	294	10,9
Foderstoffer	318	3,1	622	2,1
Nærings- og nydelsesmidler i alt..	4.016	19,3	5.848	18,5
Garn og metervarer	468	3,8	615	4,2
Tekstil og manufakturvarer, beklædning og fodtøj	1.639	19,1	2.457	16,1
Tekstil og beklædning i alt	2.107	15,7	3.072	13,7
Opskåret træ, papirmasse, træ- og korkvarer	654	45,0	1.146	50,2
Møbler	515	49,1	1.027	40,7
Trævarer, herunder møbler i alt .	1.169	46,8	2.173	45,7
Papir og pap samt varer heraf	620	5,2	847	3,8
Bøger, aviser m.v.	1.131	63,4	1.984	60,5
Papir, bøger m.v. i alt	1.751	42,8	2.831	43,6

(fortsættes)

Tabel 28. (fortsat)

	1958		1963	
	Samlet produkt, iflg. national- regn- skabs- statistik	heraf hånd- værk	Samlet produkt, iflg. national- regn- skabs- statistik	heraf hånd- værk
	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%
Jern- og metalvarer, jern, stål o. a. metaller samt affald	1.778	14,8	2.739	16,1
Maskiner og apparater samt dele hertil	1.362	8,0	2.251	9,4
Radioer o. l. samt andre elektriske apparater og materiel	1.228	3,5	2.079	4,2
Motorkøretøjer samt autogummi	417	23,3	599	30,2
Andre transportmidler	743	2,0	954	2,0
Jern- og metalvarer, maskiner m. v. i alt	5.528	9,5	8.622	10,9
Animalske og vegetabiliske olier	304	1,0	315	3,2
Læder og skind samt varer heraf	146	13,7	188	20,2
Gødningstoffer	126	-	188	-
Kemikalier, kemiske prod. og plastics	1.069	10,5	1.537	8,1
Ubearbejdede mineraler	218	45,4	332	60,8
Mursten, brosten, cement m. m.	510	21,6	910	24,8
Glas, porcelæn og lervarer	159	5,7	315	2,9
Fotografisk udstyr og instrumenter	51	51,0	97	55,7
Ædle metaller og varer heraf	68	35,3	99	33,3
Øvr. varer (herunder ure, musikinstr. m. m.)	456	25,0	756	22,5
Andre varer i alt	3.107	16,6	4.737	18,3
Alle varer til sammen	17.678	19,5	27.283	20,3

TABELLER TIL KAPITEL III.

Tabel nr.	Tabelfortegnelse	Side
29	Det private forbrug i løbende priser. Mill.kr.	145
30	Det private forbrug i løbende priser. Procentvis sammensætning.....	146
31	Det private forbrug i 1955-priser. Mill. kr.	147
32	Det private forbrug i 1955-priser. Procentvis sammensætning.....	148
33	Faste bruttoinvesteringer.	149

Kilde til tabellerne:

Økonomisk årsoversigt, Det økonomiske Sekretariat.

Tabel 29. Det private forbrug i løbende priser.

Million kroner	1948	1958	1965
Fødevarer	3.658	5.968	9.473
Drikkevarer og tobak	1.453	2.337	4.523
Fodtøj, tekstil og beklædning	1.488	2.166	3.534
Andre ikke- varige forbrugsgoder	1.204	2.636	5.591
Ikke- varige forbrugsgoder i alt	7.803	13.107	23.121
Anskaffelse af personbiler og motorcykler m.v..		670	1.768
Andre varige forbrugsgoder ¹⁾	1.154	2.698	6.155
Varige forbrugsgoder i alt	1.154	3.368	7.923
Kollektiv transport og kommunikation.....	538	1.018	1.821
Udenlandsrejser	162	626	1.443
Andre tjenesteydelser	1.505	2.290	4.348
Tjenesteydelser i alt	2.205	3.934	7.612
Husleje	891	1.884	3.631
Brændsel	643	843	973
Husleje og brændsel m.v. i alt.....	1.534	2.727	4.604
Privat forbrug i alt.....	12.696	23.136	43.260

¹⁾ herunder reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder, incl. motorkøretøjer.

Tabel 30. Det private forbrug i løbende priser.

<u>Procentvis sammensætning</u>	1948	1953	1965	1980
Fødevarer	28,8	25,8	21,9	16,6
Drikkevarer og tobak	11,4	10,1	10,5	11,4
Fodtøj, tekstil, beklædning	11,7	9,4	8,2	7,0
Andre ikke- varige forbrugsgoder	9,5	11,4	12,9	15,0
Ikke- varige forbrugsgoder i alt.....	61,4	56,7	53,5	50,0
Anskaffelse af personbiler og motorcykler m.v.		2,9	4,1	5,6
Andre varige forbrugsgoder ¹⁾	9,1	11,7	14,2	16,1
Varige forbrugsgoder i alt.....	9,1	14,6	18,3	21,7
Kollektiv transport og kommunikation.....	4,2	4,4	4,2	4,1
Udenlandsrejser	1,3	2,7	3,3	3,6
Andre tjenesteydelser	11,9	9,9	10,1	10,7
Tjenesteydelser i alt	17,4	17,0	17,6	18,4
Husleje	7,0	8,1	8,4	8,6
Brændsel m.v.	5,1	3,6	2,2	1,3
Husleje og brændsel m.v. i alt	12,1	11,7	10,6	9,9
Privat forbrug i alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ incl. reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder, incl. motor-køretøjer.

Tabel 31. Det private forbrug i 1955-priser.

Million kroner	1948	1958	1965	1980
Fødevarer	5.312	6.020	6.918	9.120
Drikkevarer og tobak.....	1.941	2.213	3.081	5.240
Fodtøj, tekstil og beklædning	1.613	1.979	2.898	4.990
Andre ikke- varige forbrugsgoder	1.561	2.454	3.695	6.200
Ikke- varige forbrugsgoder i alt.....	10.427	12.666	16.592	25.550
Anskaffelse af personbiler og motorcykler m. v.		620	1.455	4.340
Andre varige forbrugsgoder ¹⁾	1.410	2.541	4.617	8.300
Varige forbrugsgoder i alt	1.410	3.161	6.072	12.640
Kollektiv transport og kommunikation.....	719	930	1.278	2.180
Udenlandsrejser.....		564	1.079	2.200
Andre tjenesteydelser.....	2.278	2.053	2.625	4.440
Tjenesteydelser i alt.....	2.997	3.547	4.982	8.820
Husleje.....	1.211	1.623	2.136	3.080
Brændsel m.v.	803	811	928	1.480
Husleje og brændsel m.v. i alt	2.014	2.434	3.064	4.560
Privat forbrug i alt.....	16.848	21.808	30.710	51.570

¹⁾ herunder reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder, incl. motorkøretøjer.

Tabel 32. Det private forbrug i 1955-priser.

Procentvis sammensætning	1948	1958	1965	1980
Fødevarer	31,5	27,6	22,5	17,7
Drikkevarer og tobak	11,5	10,1	10,0	10,1
Fodtøj, tekstil og beklædning	9,6	9,1	9,5	9,7
Andre ikke- varige forbrugsgoder	9,2	11,3	12,0	12,0
Ikke- varige forbrugsgoder i alt.....	61,8	58,1	54,0	49,5
Anskaffelse af personbiler og motorcykler m.v.		2,8	4,7	8,4
Andre varige forbrugsgoder ¹⁾	8,4	11,7	15,0	16,1
Varige forbrugsgoder i alt	8,4	14,5	19,7	24,5
Kollektiv transport og kommunikation.....	4,3	4,3	4,2	4,2
Udenlandsrejser.....		2,6	3,5	4,3
Andre tjenesteydelser	13,5	9,4	8,6	8,6
Tjenesteydelser i alt	17,8	16,3	16,3	17,1
Husleje	7,2	7,4	7,0	6,0
Brændsel m.v.	4,8	3,7	3,0	2,9
Husleje og brændsel m.v. i alt	12,0	11,1	10,0	8,9
Privat forbrug i alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ herunder reparation og vedligeholdelse af samtlige varige forbrugsgoder, incl. motorkøretøjer.

Tabel 33. Faste bruttoinvesteringer.

	1948	1958	1965	1980
<u>Løbende priser, mill. kr.</u>				
Nybyggeri	795	1.855	5.880	
Nye anlægsarbejder	330	810	2.145	
Reparation og vedligeh. af bygninger og anlæg ..	805	1.475	2.285	
I alt	1.930	4.140	10.310	
Nye transportmidler, maskiner & inventar	1.169	3.257	7.229	
Rep. og vedl.h. af mask., transportm. og inv. .	599	1.335	3.575	
I alt	1.768	4.592	10.804	
Faste bruttoinvesteringer i alt	3.698	8.732	21.114	
<u>1955- priser, mill. kr.</u>				
Nybyggeri	1.110	1.730	3.810	7.500
Nye anlægsarbejder	440	750	1.385	2.620
Reparation og vedligeh. af bygninger og anlæg ...	1.125	1.370	1.475	1.780
I alt	2.675	3.850	6.670	11.900
Nye transportmidler, maskiner & inventar	1.378	3.035	5.933	11.810
Rep. og vedl.h. af mask., transportm. og inv. .	884	1.143	1.800	2.820
I alt	2.262	4.178	7.733	14.630
Faste bruttoinvesteringer i alt	4.937	8.028	14.403	26.530

